በቡታጅራ ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤት አፋቸውን በመስቃንኛ የፈቱ የአስረኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ጥናት

ለአዲስ አበባ ዩኒቨርስቲ
ድኅረ ምረቃ ትምህርት ቤት

በቋንቋዎች ጥናት ተቋም
አማርኛን በማስተማር
ትምህርት ለማስተርስ ድግሪ
ማሟያ የቀረበ ጥናት

በ

ተክሌ አስፋው

ግንቦት 15/1989

ለአዲስ አበባ ዩኒቨርስቲ
ድኅረ ምረቃ ትምህርት ቤት

በቡታጅራ ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤት አፋቸውን በመስቃንኛ የፈቱ የአስረኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ጥናት

በ

ተክሌ አስፋው

የቋንቋ ጥናት ተቋም

የፈተና ቦርድ አባላት ማረጋገጫ

Baye Yimam	[signature]
አማካሪ	ፊርማ
RICHTER, Renate	Richter
ፈታኝ	ፊርማ
ABEGGA HAILEMICHAEL	[signature]
ፈታኝ	ፊርማ
ፈታኝ	ፊርማ

ምስጋና

ያለባቸውን የተደራራቢ ስራ ጫና ተቋቁመው እያንዳንዱን ምዕራፍ ደጋግመው በማንበብ በማረምና በማቃናት ከፍተኛ ድጋፍ ላደረጉልኝ አማካሪዬና መምህሬ ዶር ባየ ይማም ምስጋናዬን አቀርባለሁ።

ጥናቱን በማካሂድበት ጊዜ የሞራል ድጋፋቸው ያልተለየኝ የቡታጅራ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የስራ ባልደረቦቼና ከቅድመ ጥናት እስከ ዋናው ጥናት ሳይሰለቹ የተሰጣቸውን የጽሑፍ ሙከራዎች በመስራት ከፍተኛ ትብብር ላሳዩኝ የአስረኛ ክፍል ተማሪዎች ምስጋና ይገባቸዋል።

በጥናቱ ውስጥ የሚገኙትን ስልጠታዊ መረጃዎች በተደጋጋሚ በማስላትና በየመልካቸው በማደራጀት የሙያ ድጋፋቸው ያልተለየኝ መምህር መኮንን ክፍሉ ባለውለታዬ ናቸው።

የተጠኚዎቹን ተከታታይ የጽሑፍ ሙከራዎች ያለመሰልቸት በማረም የተባበሩኝን መምህር ተካልኝ አሳምረው፣ በላይነህ ዓለሜና ፋንታሁን ለገሠን ከልብ አመሰግናለሁ።

ያለመሰላቸት እስከመጨረሻው እያረሙ የተየበችልኝን ወይዘሪት ቀፀላ መንግስቱን እያመሰገንኩ በመጨረሻም የሁለቱን ዓመት ትምህርት እስካጠናቅቅ ቤተሰባዊ ሐላፊነቱን በትዕግስት ለመወጣት ከፍተኛ ጥረት ላደረገችው ባለቤቴ ወ/ሮ ፀሐይ እሸቴ ምስጋናዬ ከፍ ያለ ነው።

ማውጫ

	ገጽ
ምስጋና..	I
አኅድሮተ ጥናት..	II
ምዕራፍ አንድ መግቢያ	1
1. 1 የጥናቱ ዳራ..	1-2
1. 2 የጥናቱ ዓላም...	2-3
1. 3 የጥናቱ አስፈላጊነት..	3
1. 4 የጥናቱ ወሰን...	3
1. 5 በጥናቱ ወቅት ያጋጠሙ ችግሮች......................	4
ምዕራፍ ሁለት	
የተዛማጅ ጽሑፎች ቅኝት......................................	5
2 . 1 የጽሑፍ ክሂል ምንድን ነው?............................	5
2 . 1. 1 የጽሑፍ ክሂል ችግሮች ዓየነቶች..............	6
2. 1. 2 የጽሑፍ ክሂል ትምህርት ደረጃዎች	6
2. 1. 3 ለጽሑፍ ክሂል ችግሮች የተሰጡ መፍትሄዎች	7-8
2 . 2 አጠቃላይ የጽሑፍ ትምህርት ዓላማዎች.................	9
2 . 3 የአማርኛ ቋንቋ የጽሑፍ ትምህርት ዓላማዎች.........	9-10
2 . 4 የመምህሩ ሚና..	11-12
2 . 5 ስህተቶች ምንድን ናቸው	13
2 . 6 የጽሑፍ ስህተት ዓይነቶች	14-17
2 . 7 የጽሑፍ ስህተት ምንጮች......................................	17
2 . 7. 1 ስርዓትን የማይጠብቁ የማስተማር ዘዴዎች...	17
2 . 7. 2 የተፈጥሮ ጉድለት..	18
2. 8 የጽሑፍ ክሂልን ስህተቶች የማጥኛ ስለቶች...............	19
2 . 8. 1 የመጠን ስልት..	19
2 . 8. 2 መጠና ያለሆነ ስልት.......................................	19
2 . 9 የሀገር ውስጥ ምንጮች	19

ገጽ

ምዕራፍ ሶስት

የአጠናኑ ዘዴ........................... 21

3.1. የናሙና አመራረጥ...................... 21

3.1.1. የትምህርት ቤት ናሙና.............. 21
3.1.2. የተማሪዎች ናሙና................ 21
3.2. የጽሑፍ ፈተናዎች....................... 21

3.2.1. ውስን የጽሑፍ ፈተና።.............. 21
3.2.2. ፍንጭ ሰጥ የጽሑፍ ፈተና........... 22

3.3. የጽሑፍ መጠይቆች..................... 22

3.3.1. ለተማሪዎች የቀረቡ መጠይቆች......... 22

3.3.2 ለአማርኛ ቋንቋ መምህራን የቀረቡ

መጠይቆች...................... 23

3.4. የፈተናዎች ውጤት...................... 23

3.5 ምልከታ............................ 23-24

ምዕራፍ አራት

የመረጃ ውጤቶች ትንተና...................... 25

4.1. ከጽሑፍ ሙከራዎች የተገኙ ስህተቶች............ 25

4.1.1. ጽንሰ ሀሳባዊ ስህተቶች............... 25-26

4.1.2. ጅምላ ጥቅለላዊ ስህተቶች............. 27

4.1.2.1 ቃላት.................. 27-30

4.1.2.2 የመነሻ ቀጥያዎች ስህተቶች....... 30-31

4.1.2.3 የመድረሻ ቅጥያ ስህተቶች....... 31-34

4.1.3 በይነ ቋንቋ ስህተቶች............ 34

4.1.3.1 የቃላት ስህተቶች....... 34

4.1.3.2 ቅጥያዎች........... 37

4.1.3.2.1 የቅጥያዎች ግድፈት... 37

ገጽ

4.1.3.2.2.ትርፍ ቅጣይ የመጨመር ስህተት.............. 37

4.1.3.2.3 የድምፆች ምስስሎሽ ስህተቶች 38-41

4.1.4 ዕድገታዊ ስህተቶች................. 41

4.1.4.1 የፊደላት ግድፈት........... 41

4.1.4.2 የድምፆች ልውውጥ ስህተቶች... 42-44

4.1.4.3 የፊደሎች ልማዳዊ ቅርፅ ስህተቶች 44

4.1.4.4 አማርኛው የሚጠቀምባቸው ፊደሎች ስህተቶች................ 44-48

4.2 ከመጠይቆች የተገኙ ምላሾች ትንተና.................. 48

4.2.1 ለተማሪዎች የቀረቡ መጠይቆች............... 49

4.2.1.1 አማርኛን የመማር ፍላጎት........... 50

4.2.1.2 ተማሪዎቹን የሚያሳስቱ ነጥቦች......... 50

4.2.1.3 የተማሪዎች የጽሑፍ ልምምዶች....... 51

4.2.1.4 የስህተቶች አስተራረም............ 51-52

4.2.2 ለመምህራን የቀረቡ መጠይቆች ምላሾች.......... 52

4.2.2.1 የመምህራኑ ዳራ................. 52-53

4.2.2.2 የዝርዝር ጥያቄዎች ምላሾች........... 54-56

4.2.2.2.1 የአማርኛን ጽሑፍ ከማስተማር መማር አንፃር የመምህራኑ ግንዛቤ........ 56

4.2.2.2.2 አማርኛን የማስተማር ፍላጎት..... 56

4.2.2.2.3 የአማርኛ ቋንቋ ጽሑፍ ትምህርት ዓላማ ግንዛቤ.................. 56

4.2.2.2.4 መምህራኑ በተማሪዎቻቸው ጽሑፍ ስህተቶች ላይ ያላቸው ግንዛቤ..... 57

4.2.2.2.5 ለተማሪዎች ጽሑፍ ስህተቶች የተሰጡ መፍተሄዎች............. 58

4. 3 ከምልከታ የተገኙ መረጃዎች ትንተና...................... 59

4 . 3 . 1 ዓመታዊው ዕቅድ ከአማርኛ ጽሑፍ ትምህርት አንፃር.. 60

4 . 3. 2 ሳምንታዊው ዕቅድና የአማርኛ የጽሑፍ የትምህርት.. 61-62

4 . 3. 3 የመምህሩና የተማሪዎቹ የክፍል ውስጥ ክንዋኔ ከጽሑፍ ትምህርት አንፃር........................... 63-67

4 . 3. 4 የተማሪዎች ደብተር ይዘትና አስተራረመ ከጽሑፍ ትምህርት አኳያ 68

4. 3. 5 የመጀመሪያው ወሰን ትምህርት ፈተና ከጽሑፍ ትምህርት አኳያ ሲገመገመ 69

4. 4 የጽሑፍ ስህተቶቹ መንስዔ ትንበያ............................ 70

4 .4 . 1 አማርኛ ቋንቋ 70

4 .4 . 2 መስቃንኛ ቋንቋ... 70

4 .4 . 3 ተማሪዎች የሚከተሏቸው ሞዴሎች.............. 71-72

ምዕራፍ አምስት፣ ማጠቃለያ፣ መደምደሚያህ የመፍትሄ ሀሳቦች 73

5. 1 ማጠቃለያ 73-76

5. 2 መደምደሚያ 76-77

5. 3 የመፍትሄ ሀሳቦች... 77

ሙዳየ ቃላት.. 78-79

ዋቢ. ጽሑፎች 80-87

የሠንጠረዥ ዝርዝር

ገጽ

ሠንጠረዥ 1 ቃላትን የመለየት ችሎታ.................... 26

ሠንጠረዥ 2 የጅምላ ጥቅለላዊ ስህተቶች ድግግሞሽ................ 33

ሠንጠረዥ 3 የበይነ ቋንቋ ስህተቶች ድግግሞሽ.................. 40

ሠንጠረዥ 4 የፊደላት ግድፈት.......................... 41

ሠንጠረዥ 5 መካነ ንባባቸው አንድ የሆኑ ድምፃች ስህተቶች............ 42

ሠንጠረዥ 6 የማይመሳሰሉ ድምፆች መተካካት.................. 43

ሠንጠረዥ 7 በድምጾች ቦታ ልውውጥ የተፈጠሩ ስሕተቶች............. 43

ሠንጠረዥ 8 የፊደላት አቅጣጫ መለያያት ስህተት................. 45

ሠንጠረዥ 9 የፊደሎች ቅርፅ መቀራረብ ስህተቶች................. 46

ሠንጠረዥ 10 የአማርኛ እንግሊዝኛና አረብኛ ቋንቋዎች ፊደሎች
መመሳሰል ስህተቶች.......................... 47

ሠንጠረዥ 11 የዕድገታዊ ስህተቶች ድግግሞሽ.................. 47

ሠንጠረዥ 12 ጅምላ ጥቅለላ በይነ ቋንቋና ዕድገታዊ ስህተቶች............ 48

ሠንጠረዥ 13 ለተማሪዎች የቀረቡ መጠይቆች ምልሶች.............. 49

ሠንጠረዥ 14 የመምህራን ዳራ......................... 53

ሠንጠረዥ 15 የመምህራን የጽሑፍ ትምህርት ግንዛቤ መልሶች........... 54-55

ሠንጠረዥ 16 የአስረኛ ክፍል አማርኛ ቋንቋ ትምህረት ዓመታዊ ዕቅድ........ 60

ሠንጠረዥ 17 የአስረኛ ክፍል አማርኛ ቋንቋ ትምህርት ሳምንታዊ ዕቅድ....... 62

ሠንጠረዥ 18 የመምህሩና የተማሪዎች የክፍል ውስጥ ክንዋኔ............ 64-66

ሠንጠረዥ 19 የተማሪዎች ደብተር ይዘትና አስተራረም............... 67

ሠንጠረዥ 20 የመጀመሪያው ወሰነ ትምህርት ፈተና.................. 69

ገጽ

የአባሪዎች ዝርዝር

1. የጽሑፍ ሙከራ አንድ............................ 87-88
2. የጽሑፍ ሙከራ ሁለት........................... 89-90
3. የጽሑፍ ሙከራ ሶስት............................ 91
4. የጽሑፍ ሙከራ አራት............................ 92-96
5. የስህተት ማረሚያ ፎርም......................... 97
6. የአራሚዎች ማረጋገጫ............................ 113
7. ለተማሪዎች የቀረበ ቀጥተኛ መጠይቅ.................. 98-99
8. ለተማሪዎች የቀረበ ኢ. ቀጥተኛ መጠይቅ.................. 100
9. የአስረኛ ክፍል አማርኛ ቋንቋ ዓመታዊ ዕቅድ................105-106
10.የአስረኛ ክፍል አማርኛ ቋንቋ ትምህርት ሳምንታዊ ዕቅድ......... 107-108
11.የመምህሩ አስተራረም ማስረጃ 109
12.የአስረኛ ክፍል የመጀመሪያው ወሰነ ትምህርት ፈተና........... 110-112
13.የተፈታኝ ማረጋገጫ............................. 114

አኅጽሮተ ጥናት

ይህ ጥናት ዓይነተኛ ዓላማው ያደረገው የተጠኚዎች የአማርኛ ጽሑፍ የስህተት ዓይነቶችን ለይቶ ምንጫቸውም ምን እንደሆነ ተገንዝቦ ተገቢ ሊሆን የሚችል የመፍትሄ ሀሳብ ማቅረብ ነው።

የጥናቱን ዓላማ ተግባራዊ ለማድረግ ተከታታይነት የነበራቸው አራት የጽሑፍ ሙከራዎች ለተጠኚ ተማሪዎች ቀርበዋል። በተጨማሪም ለመምህራንና ለተማሪዎቹ መጠይቆች ቀርበዋል። በመጨረሻም የክፍል ውስጥና የክፍል ውጭ ምልከታዎችም ተካሂደዋል።

የጽሑፍ ፈተናዎቹ ስህተቶች እየተለዩ በየዓይነታቸው የተደለደሉ ሲሆን ከመጠይቆቹ የተገኙትም መልሶች እንደብዛታቸውና ክፍላቸው ተደራጅተዋል። ከምልከታዎቹ የተገኙት መረጃዎችም እንደዚሁ በየዓይነታቸው ተዘጋጅተዋል።

በአራት ተከታታይ ጊዜ የቀረቡት የአማርኛ ጽሑፍ ሙከራዎች ስህተቶች ዕንስ ሀሳባዊ ጅምላ ጥቅለላዊ በይነ ቋንቋዊና ዕድገታዊ መሆናቸውን ጥናቱ አረጋግጧል።

ከጽሑፎቹ እርማት ውጤት ከቀረቡት መጠይቆች ምላሾችና ከተደረጉት ምልከታዎች እንደተረጋገጠው የጽሑፍ ስህተቶቹ ምንጮች የአማርኛ ቋንቋ የመስቃንኛ ቋንቋ የመምህሩ የማስተማር ስልትና የተማሪዎቹ የመማር ባህሪ ልዩነቶች ናቸው።

በዚህ ጥናት ውስጥ በቀረቡት መረጃዎች መሠረት የአማርኛ ቋንቋ እንዳለ ለትምህርትነት ከመቅረቡ በፊት ጥናት ሊደረግበት እንደሚገባ የአማርኛ መምህራን ሲሰለጥኑ ስለ ጽሑፍ ትምህርት አሰጣጥ ስለ ጽሑፍ ስህተቶች ዐይነትና አስተራረም የሚያስተምር ይዘት ያለው ኮርስ ቢሰጣቸው እንዲሁም አማርኛው የሚጠቀምባቸው ፊደሎች አደረጃጀት ከቀላል ወደ ውስብስብ የሚሄድ ቢሆን ለተከሰቱት ችግሮች መፍትሄ እንደሚሆኑ ጥናቱ ይጠቁማል።

ምዕራፍ አንድ

መግቢያ

1.1 የጥናቱ ዳራ

በቋንቋ አጠቃቀም የሚፈጠሩትን ስህተቶች በተመለከተ መምህራን ተማሪዎቻቸውን፤ ወላጆች ደግሞ ልጆቻቸውን እንደሚያርሙ የታወቀ ቢሆንም ስህተቶቹ የሚቀጥሉ መሆናቸውን እነ Dulay (1982) ይናገራሉ። ለስህተቶች መቀጠል እንደ ምክንያት ሊጠቀሱ የሚችሉ ነገሮችን ለማወቅ ጥናቶች ይካሄዳሉ። በተለይ በአፍ መፍቻ ቋንቋና በሁለተኛ ቋንቋ የጽሑፍ ስህተት ዓይነቶች መካከል ስላለው አንድነትና ልዩነት ክርክሮችም እንደሚደረጉ እነ Raimes (1983)፤Zamel (1983) እና Kroll (1990) ይገልጻሉ።

ተማሪዎች በንግግራቸው ወይም በጽሑፋቸው ውስጥ ስለሚፈጥሯቸው ስህተቶች እነ Dulay (1982) ቋንቋን በመልመድ ወይም በመማር ሂደት ስህተት መፈጸም አንዱ የመማር ተግባር ነው ይላሉ። ስለሆነም ሰዎች ቋንቋን ሲለምዱ ወይም ሲማሩ ስህተት መፈፀማቸው የማይቀር ነው።

ይህ ግን የተማሪዎች የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት መጠናት የለበትም የሚል እንድምታ የለውም። እንዲያውም እነ Corder (1981)፤ Dulay (1982)፤ LittleWood (1984) Richards, (1990) እንደሚሉት የተማሪዎችን የቋንቋ አጠቃቀም ስህተቶችን ማጥናት የት[illegible]ቹ ስህተቶች ከየት[illegible]ቹ የበለጠ እንደሚያስቸግሯቸው ለመገንዘብና መምህራን ወይም የቋንቋ ስርዓተ ትምህርት አዘጋጆች ተገቢውን የመፍትሄ እርምጃ እንዲወስዱ ይረዳል።

በተማሪዎች ስህተቶች ላይ ጥናቶች መደረጋቸው የሚታመንበት ጉዳይ ቢሆንም የጥናቱን ርዕሰ ነገርና የአጠናን ዘዴውን በተመለከተ በምሁራን መካከል ልዩነት አለ። ስለሆነም እስካሁን ድረስ የእነ Lado (1957) ንጽጽራዊ ዘዴና የእነ Corder (1967)፤ Dulay እና ሌሎች (1982), የስህተት ትንተና ዘዴ አንድ አቅጣጫ አልያዘም።

የተማሪዎች የቋንቋ አጠቃቀም ስህተቶችና መንስኤያቸውን አስመልክቶ የተለያዩ አስተያየቶች ተሰንዝረዋል። እንደ Lado (1957) አመለካከት የስህተቶቹ መንስኤ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነት ነው። ነገር ግን በRivers (1983) የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ስህተቶች አብዛኛው የሚመነጨው ለትምህርት ከሚቀርበው ሁለተኛ ቋንቋ እንደሆነ ይታመናል።

እነ Lado (1957) አፍ መፍቻ ቋንቋ ሁለተኛ ቋንቋን ለመልመድ ወይም ለመማር እንቅፋት እንደሚሆን ቢናገሩም እነ Dulay (1982) ይህንን ሃሳብ አይቀበሉም።

እንዲያውም እነሱ እንደሚሉት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ለሁለተኛ ቋንቋ ትምህርት መሰናክል ሳይሆን ድጋፍ ሰጪ ነው።

ተማሪዎች ለሚፈጽሟቸው ስህተቶች የቋንቋ መምህራን ዓይነተኛ ተግባር ምን መሆን እንደሚገባው በውልና በስፋት የሚታወቅ አይመስልም። ይህንን በተመለከተ Richards (1990) ባደረጉት ጥናት ተማሪዎች "ትክክለኛ" የተባለውን ጽሑፍ እንዲያመነጩ ገደብ አብጅቶ ማስተማር መፍትሄ ስለማይሆን በሂደታዊ ዘዴ በራሳቸው ምርጫ እንዲጽፉ ማነቃቃትና ማገዝ፣ጽሑፋቸውን በጋራና በቡድን እንዲመረምሩ ምልከታንና ውይይቶችን በመጠቀም ማሳተፍ ተገቢ መንገድ እንደሆነ ይገልጻሉ።

ተማሪዎች ሲጽፉ መሳሳታቸው ግልፅ የመሆኑን ያህል መምህራንም በተማሪዎች ስህተቶች ላይ ያላቸው አመለካከት የተለያየ ነው። በመሆኑም አንዳንድ መምህራን ተማሪዎቻቸው ሲሳሳቱ ስለሚያንጓጥጧቸው ከተሳትፎ ይቆጠባሉ። ራሳቸውንም ዝቅ አድርገው ይመለከታሉ ሲሉ Norrish (1983) በጥናታቸው አሳይተዋል።

ከዚህ ርዕሰ-ጉዳይ ጋራ ተመሳሳይነት ያላቸው ለመጀመሪያ ድግሪ ማሟያ የቀረቡ የአገር ውስጥ ጥናቶችም አሉ። ትኩረታቸው በተማሪዎች አፍ መፍቻ ቋንቋ ድምፆችና በአማርኛ ቋንቋ ድምፆች መካከል ንጽጽር ማድረግ ነው። ይሁን እንጂ ግልፅና ጠንካራ መፍትሄ አያቀርቡም። ከእነዚህም መካከል ይልማ ከበደ (1956)፣ ክፍሌ በርገኖ (1958)፣ ጉልቴ ኃይሌ (1968)፣ ካሳ ጥላሁን (1970) እና ነጋሳ ኤጀታ (1970) ይገኙሉ።

በሁለተኛ ድግሪ ደረጃም የተደረጉ ተመሳሳይ ጥናቶች አሉ። በዚህ ደረጃ የቀረቡት ጥናቶች ትኩረት በተወሰኑ የአዲስ አበባ ሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች ላይ ነው። ጥናቶቹም ስለተጠኚዎቹ የአማርኛ ጽሑፍ ስህተቶች በጥቅል፣ ስለማስተማሪያ መጻሕፍት፣ ጽሑፍን የማለማመድ ብቃት ስለማጣትና ጽሑፍን ለማስተማር ስለወጥ ዘዴ አስፈላጊነት የሚያውሱ ናቸው። ጥናቶቹን ካቀረቡት መካከል ለአብነት ዓለማየሁ ፀጋዬን (1987)፣ ክፍሌ ሀበተማርያምን (1987)እና ስዩም ከበደን(1988) መጥቀስ ይቻላል።

ይህ ጥናት በአማርኛ ጽሑፍ ክሂል ስህተቶች ላይ በማተኮሩ ከላይኛቹ ጋር ሲመሳሰል በጥናቱ ቦታ አመራረጥና በተጠኚዎቹ ወጥ ሁለተኛ ቋንቋ ተማሪነት እንዲሁም በአቀራረቡ ከሌሎቹ ይለያል። ጥናቱ የተማሪዎቹን የጽሑፍ ክሂል የስህተት ዓይነቶችና መንስኤያቸውን በመመርመር የመፍትሄ ሀሳብ ለማቅረብ ይሞክራል።

1.2. የጥናቱ ዓላማ

ይህ ጥናት የሚያተኩርባቸው አጠቃላይና ዝርዝር ግቦች የሚከተሉት ናቸው:-

ይህ ጥናት የሚያተኩርባቸው አጠቃላይና ዝርዝር ጉዮች የሚከተሉት ናቸው:-

1.2.1. አጠቃላይ ዓላማ

ሀ. የመስቃንኛ ቋንቋ አፈ ፈት ተማሪዎች የአማርኛ የጽሑፍ ስህተቶችን ዓይነት መለየት
ለ. የተጠኚዎቹን የአማርኛ ቋንቋ የጽሑፍ ስህተት ምንጬች ማወቅ
ሐ. ለተገኙት የጽሑፍ ስህተቶች መፍትሄ መጠቆም ናቸው።

1.2.2. ዝርዝር ዓላማ

በነዚህ አጠቃላይ ዓላማዎች ስር የሚተኮርባቸው ዝርዝር ጉዳዩች ደግሞ

ሀ. የአስረኛ ክፍል የአማርኛ ቋንቋ የጽሑፍ ትምህርት ዓላማና
ለ. ጥናቱ ባተኮረበት ትምህርት ቤት የአስረኛ ክፍል የአማርኛ ጽሑፍ ትምህርት ክንዋኔ ግመገማ ናቸው።

1.3. የጥናቱ አስፈላጊነት

የተማሪዎችን ስህተቶች ማጥናት ተማሪዎች ትምህርት የሚቀስሙበትን እስትራቴጂ /ዘዴ/ መገንዘብ እንደሆነ Corder (1981) እና LittleWood (1984) ይገልጻሉ። ይህ ከሆነ ይህም ጥናት የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች በአማርኛ የጽሑፍ ክሂል ልምምድ ሂደት ላይ የሚፈጽሟቸውን ክንዋኔዎች ለመምህራንና ለትምህርት ባለሙያዎች በመጠቆም አስተዋጽኦ ያደርጋል። አብሮም የአማርኛ ጽሑፍ ክሂል የስህተት ዓይነቶችንና ምንጮችን በማመልከት ስህተቶቹ እንዴት ሊወገዱ እንደሚችሉ ለቋንቋ መምህራንና ለትምህርት ባለሙያዎች ባጠቃላይ ጠቃሚ ስልቶችን ይጠቁማል።

ይህ ጥናት ባተኮረበት ወረዳና ትምህርት ቤት የመስቃንኛ ቋንቋ አፈ ፈቶች የአማርኛ ጽሑፍ ክሂል የስህተት ዓይነቶችንና ምንጮችን በመጠቆም መወሰድ የሚገባውን እርምጃ ይጠቁማል። ጥናቶች በመተጋገዝ ወይም በመቃረን የተሻለ መፍትሄ እንዲገኝ ለምሁራዊ ክርክሮች ወይም ውይይቶችና የመፍትሄ ሀሳቦች በር ይከፍታሉ። ይህ ጥናትም በሁለተኛ ቋንቋ ጽሑፍ ስህተቶች ላይ ጥናት ለሚያካሂዱ ምሁራን የበኩሉን መረጃ ይሰጣል፤ ለውይይትም መነሻ ይሆናል የሚል እምነት አለን።

1.4. የጥናቱ ወሰን

የጥናቱ ርዕስ የመስቃንኛ አፈ ፈቶች በአማርኛ ሲጽፉ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች የሚመለከት ነው። ይሁን እንጂ ሁሉንም አይመለከትም። ትኩረቱ በዐረፍተ ነገር ደረጃ በቃላት

1.5. በጥናቱ ወቅት ያጋጠሙ ችግሮች

ይህ ጥናት ዓይነተኛ መረጃውን የሚሰበስበው ከተማሪዎች ጽሑፍ ላይ በመሆኑ የተማሪዎችን የጽሑፍ ክሂል ተገንዝቦ ተገቢውን የጽሑፍ ፈተና ለማዘጋጀት ግልፅና ወጥ ስልት አለመኖሩ ትልቅ ችግር ሆኗል።

የተማሪዎቹን የጽሑፍ ስህተት መረጃ ለማሰባሰብ በመጀመሪያ የወጣው ዕቅድ በበጀት እጦት ምክንያት በመቋረጡ አዲስ እቅድ ለማዘጋጀት ተጨማሪ ጊዜ ጠይቋል። ይህም የራሱን ተጽእኖ አድርጓል።

በጥናቱ ሂደት ከቃለ መጠይቅ የተገኙ መረጃዎችና በተደጋጋሚ በተሰጡት የጽሑፍ ሙከራዎች የተከሰቱት የስህተት ዓይነቶች አለመጣጣማቸውና ስህተቶችን በየዓይነታቸው ለይቶ ለመመደብ ያጋጠሙት ችግሮች ጉልሆቹ ናቸው።

ምዕራፍ ሁለት

የተዛማጅ ጽሑፎች ቅኝት

2.1. የጽሑፍ ክሂል ምንድን ነው?

ክሂል በልምምድና በትምህርት የሚገኝ ችሎታ ነው። የጽሑፍ ክሂል ሲባልም በትምህርት አማካይነት የሚቀሰምና ደረጃውን ጠብቆ ከሚፈፀም ከተከታታይ ልምምድ የሚገኝ ችሎታ ነው ለማለት ይቻላል።

የጽሑፍ ክሂል አዕምሮንና እጅን በማስተባበር ሀሳብን በተገቢ ድምፃዊ ምልክቶችና የቃላት ወክሎ ለአንባቢ ወይም ለሰሚ የግል ወይም የጋራ ገጠመኝን የማካፈል ችሎታን ያካትታል።

ጠቅለል ባለ መልኩ ቢሆንም ጽሑፍ ምን እንደሆነ ብያኔ ለመስጠት የሞከሩ በርካታ ምሁራን አሉ። የሁሉንም ብያኔ እዚህ ላይ ማቅረቡ አስፈላጊ አይደለም። ቢሞከርም አዳጋች ይሆናል። ስለሆነም የተወሰኑት ብቻ ቀጥሎ ይቀርባሉ።

Allen እና Cambel (1972) እንደሚያስገነዝቡት ጽሑፍ በወረቀት ላይ ሀሳብን በድምጽ ምልክቶች ቀርጾ ከማስተላለፍ ይልቃል። ጽሑፍ ግልጽ ዓላማ ያለው፤ የተመረጡ ልምዶችን የሚያቅፍ፤ በትምህርት የሚገኙ ፅንሰ ሀሳቦችንና ክሂሎችን የሚያካትት ችሎታ ነው። ከጽሑፍ ሰዎች የሚቀስሙት የቋንቋን ክሂልና በቋንቋው የሚተላለፈውን እውቀት ነው። የክሂልና የእውቀት ትስስር የሚንፀባረቀውም በዚህ መንገድ ነው።

Widdowson (1978) ስለጽሑፍ ምንነት የሚሰነዝሩት ተጨማሪ አስተያየት አላቸው። በእርሳቸው እምነት ጽሑፍ በድምጽ ምልክቶች አማካይነት ሀሳብን በወረቀት ላይ ማስፈር ሲሆን ከንግግር* ጋርም የቀረበ ግንኙነት አለው። አያይዘውም እንደሚያስገነዝቡት አንድ ሰው የሚናገረው ለመናገር ሲል ብቻ እንደማይሆን ሁሉ የሚጽፈውም ለመጻፍ ብቻ ሳይሆን ከመሰሎቹ ጋር ለመግባባት ነው።

የጽሑፍ ክሂል በባህሪው ውስብስብ ነው። ይህ ውስብስብነት በውስጡ የተለያዩ ችግሮች እንዲከሰቱ በር ይከፍታል። ቀጥሎ የታወቁትን የጽሑፍ ክሂል ችግሮች እናቀርባለን።

---

*ጽሑፍና ንግግር የቀረበ ግንኙነት አላቸው ቢባልም በመካከላቸው ጉልህ ልዩነት መኖሩ በ Norrish (1983):63 ስለተጠቀሰ ዝርዝር ልዩነታቸውን ማመልከት አላስፈለገም።

2.1.1. የጽሑፍ ክሂል ችግር ዓይነቶች

የጽሑፍ ክሂል ችግሮች ጠቅለል ተደርገው በሦስት ሊመደቡ ይችላሉ። በዚህ ረገድ Norrish (1983)
1. ስነ ልሳናዊ 2. ስነ ልቦናዊና 3. ትምህርታዊ ብለው ይለዩዋቸዋል። እያንዳንዳቸውም የሚያካትቷቸው ዝርዝር ጉዳዮች አሏቸው።*

የጽሑፍ ክሂል ትምህርት ደረጃውን ጠብቆ የሚከወን ነው። በመሆኑም በአንደኛ ደረጃ በሁለተኛ ደረጃና ከዚያ በላይ በሚሰጠው የጽሑፍ ክሂል ትምህርት ደረጃ የችግሮቹ ዓይነት የተለያየ ነው። ቀጥለን ይህንኑ ልዩነት እንመለከታለን።

2.1.2. የጽሑፍ ክሂል ትምህርት ደረጃዎች

የጽሑፍ ክሂል እድገቱን ጠብቆ የሚከናወን ትምህርት እንደሆነ ቀደም ሲል ተገልጿል። Chastain (1988) እንደሚያመለክቱት በአንደኛ ደረጃ የሚማሩ ተማሪዎች አብዛ(ኞ)ቹ በትምህርት ደረጃቸው በልምዳቸውና በአካላዊ ብቃታቸው በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ከሚማሩ ተማሪዎች አንድ ዓይነት አይደሉም።

በሁለተኛ ደረጃ ተምረው ትምህርታቸውን የሚያጠናቅቁ ብዙ ተማሪዎች ከፍተኛ ትምህርት የመቀጠሉ ዕድል ከሌላቸው በተለያዩ የስራ መስኮች ኅብረተሰቡን ያገለግላሉ። ይህ ከሆነ የሚሰጠው የጽሑፍ ክሂል ትምህርት ዓይነተኛ ትኩረት በአጠቃላይ ተግባቦት ላይ ይሆናል። ተግባቦት ተማሪዎች በሚማሩት ቋንቋ አማካይነት ለአንድ ግለሰብ ወይም አካል አንድን ሀሳብ ለማስረዳት፤ ለማስተማር ወይም ለማሳመን የሚጠቀሙበት ዘዴ ነው። ስለሆነም የቃላት አመራረጥንና የሀሳብ አወራረድን ያጠቃልላል።

በ Chastain (1988) አመለካከት መሠረት የአንደኛ ደረጃ ተማሪዎች በንግግር፤ በማዳመጥ፤ በማንበብና በመጻፍ ክሂላቸው ከሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች ዝቅ ይላሉ። በዚህ ምክንያት ለነሱ የሚቀርበው የጽሑፍ ክሂል ትምህርት ከተጠቀሱት ሶስቱ ክሂሎች ጋር ተዳብሎ መሰጠት ይኖርበታል።

---

*በሶስቱም የጽሑፍ ክሂል ዓይነቶች ሥር ሊጠቀሱ የሚችሉ በርካታ ዝርዝሮች በ(Raimes, 1983:16 Norrish 1983:42 እና Chastain 1988:253) የተለገጹ ስለሆነ ዝርዝሮቹ እዚህ ላይ አልተጠቀሱም።

የጽሑፍ ክሂል የተለያዩ ችግሮች እንዳሉት ገልፀናል። ለችግሮቹ እስካሁን የተሰጡ የመፍትሄ ሀሳቦች ምን ይመስላሉ? ዋና ዋናዎቹን መፍትሄዎች ከዚህ ቀጥሎ እንመለከታለን።

2.1.3. ለጽሑፍ ትምህርት የተሰጡ የመፍትሄ ሀሳቦች

የጽሑፍ ክሂል በትምህርት የሚገኝና በልምምድ እየደረጀ የሚሄድ መሆኑን ቀደም ብለን ጠቅሰናል። ከዚህ አንፃር ተማሪዎች ከክፍል ትምህርት በተጨማሪ በቤት ሥራ መልክ ሰፊ ልምምድ ቢሰጣቸው ክሂሉ የበለጠ ይሰፋል፤ ይዳብራልም። የጽሑፍ ክሂል ቋንቋን በወጉ ለመጠቀም የሚያስችል ከመሆኑም በላይ የተማሪዎችን አጠቃላይ የመማር ፍላጎት ለመቀስቀስ የሚረዳ መሰሪያ መሆኑ በጥናት ተጠቁሟል። ስለዚህም በክፍል ውስጥ ለትምህርት በሚቀረበው የቋንቋ መጽሐፍ ውስጥ በጽሑፍ የሚመለሱ መልመጃዎች በስፋት መቅረብ ይኖርባቸዋል። ይህ ሳይሆን መልመጃዎቹ "በቃል መልስ"፤ "አንብብ" ወይም "አዳምጥ" የሚሉ ብቻ ከሆኑ ተማሪዎች ለትምህርት የሚቀርብላቸውን ቋንቋ የሚማሩት በፍላጎት ሳይሆን በጫና እንደሆነ አድርገው እንደሚቆጥሩት Chastain (1988) አረጋግጠዋል።

የቋንቋ ትምህርት በትምህርት ቤት ውስጥ የሚሰጠው በተመጠነ ጊዜ ነው። በዚህ ጊዜ ውስጥ ሰፋ ያለ ልምምድ ማድረግ ያስቸግራል። ስለዚህም ከተመጠነው ክፍለ ጊዜ ውጭ ባለው ሰፊ ጊዜ የሚሠሩ መልመጃዎችን መስጠት ጠቃሚ ተግባር ነው። ለእነዚህ ዓይነቶቹ ችግሮች ጠቅለል ያሉ መፍትሄዎች ካቀረቡት መካከል Zamel (1983)፤ Raimes (1983)፤ chastain (1988)፤ Kroll (1990) እና Ellis (1992) በግንባር የሚጠቀሱ ሲሆኑ የመፍትሄ ዝርዝሮቹ ደግሞ ቀጥሎ ያሉት ናቸው።

1. ተማሪዎች ምንም ልምምድ ሳያደርጉ ስለጽሑፍ ክሂል ብቻ ቢወራላቸው የሚያገኙት ችሎታ እጅግ ዝቅተኛ ስለሆነ በሰፊው ማለማመድን፤

2. በጽሑፍ ክሂል ልምምድ ወቅት የመምህሩ ሚና ተማሪዎችን እንዲጽፉ ማለማመድ ማበረታታትና ስህተታቸውን በትዕግስትና በዘዴ ማረምን፤*

3. ተማሪዎች በአጠቃላይ ቋንቋን የሚማሩት በራሳቸው ችሎታና ስልት ነው። ለአንዳንዶቹ የሚስማማ የማስተማር ዘዴ ለሌሎቹ ላይስማማ ይችላል። ከዚህ አንፃር የማስተማር ዘዴውም የሚለዋወጥ መሆኑን መገንዘብ ያስፈልጋል።

---

*እናቶች የልጆቻቸውን ስህተት የሚያርሙበት ቅደም ተከተል በ (Stevick, 1982;13) ላይ በዝርዝር ተመልክቷል።

የመጻፍ ሂደት በውስጡ ሁለት ተቃራኒ ነገሮችን የያዘ ነው። እነርሱም ፈጠራና ትችት ናቸው። በውስጣችን የታመቀውን ሀሳብ ለመግለጽ የሚጠቅሙንን ቃላት የመፍጠር ችሎታችንን ወይም ያሉትን በትክክል የመጠቀም ብቃታችንን የምናስመሰክረው በፈጠራና በትችት ነው። ከዚህ አኳያ ተማሪዎች ከራሳቸው የሚፈልቀውን ሀሳብ መላልሶ የመመልከትንና የመተቸትን ልምድ እንዲያዳብሩ መጣር ያስፈልጋል። የተማሪዎች አንዱ ችግር ያለመከለስ ችግር ነው። ይህን ችግር ማስወገድ የቋንቋ መምህራን ኃላፊነት ነው። ይህን በተመለከተም Elbow (1981:26) ሲገልጹ " በጽሑፍ ክሂል ልምምድ ወቅት እጅግ አደገኛው እርምጃ ጽሑፍን አንድ ጊዜ ብቻ ጽፎ መተው ነው" ይላሉ።

አንድ ቦታ ለመድረስ መድረሻውን አስቀድሞ ማወቅ ያስፈልጋል። መድረሻውን የማያውቅ ተጓዥ ሁሉም መንገድ ወደ መድረሻው የሚወስደው እየመሰለው መባዘኑ አይቀርም። መድረሻችንን ለመጠቆም የሚያገለግለን መሳሪያ ዓላማ ነው። ዓላማ እንደየሥራ ዘርፉ ስፋቱና ጥበቱ የተለያየ ቢሆንም አጠቃላይ አገልግሎቱ የአንድን ተግባረ ክንዋኔ ግብ መጠቆም ነው።

የጽሑፍም ክሂል ትምህርት እንደየሀገሩ ታሪክ፤ መልክዓ ምድራዊ አቀማመጥና ኢኮኖሚ ሁኔታ በሚወስን ስርዓተ ትምህርት ውስጥ የሚገኝ አጠቃላይና ዝርዝር ዓላማ አለው። አጠቃላይ ዓላማው የመንግሥትን፤ የኅብረተሰብንና የተማሪውን ፍላጎት የሚመለከት ሲሆን ዝርዝር ዓላማዎቹ ደግሞ ከአጠቃላይ ዓላማ የሚሰርፁ ናቸው። በተማሪው ላይ እንዲገኙ የሚፈለጉትን የአስተሳሰብና የአሰራር ባህሪ ለውጦችን ይመለከታሉ።

አጠቃላይ ዓላማ የሚባለው የአንድ የትምህርት ዓይነትን ዝርዝር ይዘቶች ጠቅለል አድርጎ የሚያመለክት ሲሆን ዝርዝር ዓላማ ግን ከአጠቃላዩ የሚመነጩ ጉዳዮችን የሚያመለክት ነው። ስለሆነም ልዩና አጭር ርዕስ ጉዳዮች ላይ የሚያነጣጥር ነው።

የትምህርት ዓላማዎች ግልፅ መሆን ለመምህራን፤ ለተማሪዎችና ለትምህርት ባለሙያዎች ከፍተኛ ጠቀሜታ አለው። ከነዚህ መካከል የሚከተሉት ይገኛሉ።

1. ከትምህርት በኋላ ተማሪዎች ምን ሊሠሩ እንደሚችሉ ማሳወቅ፤
2. የማስተማሪያ መሳሪያን መምረጥና ዘዴንም ማስቀየስ፤
3. የተማሪዎችን ችሎታ ለመመዘን የሚያስችል ጥያቄን ማውጣት ማስቻል፤
4. ለትምህርቱ የሚቀርበውን መልመጃ ይዘት ማስመረጥ እና
5. የተማሪዎችንና የኅብረተሰቡን ፍላጎት ማስገንዘብ ናቸው። እነዚህ በዝርዝር ዓላማዎች ውስጥ የሚካተቱ ሲሆኑ በዓለም አቀፍ ደረጃ የታወቁት አጠቃላይ የጽሑፍ ትምህርት ዓላማዎች ደገሞ ምን እንደሚመስሉ ከዚህ ቀጥለን እንመለከታለን።

2.2. አጠቃላይ የጽሑፍ ትምህርት ዓላማዎች

አጠቃላይ የጽሑፍ ክሂል ትምህርት ዓላማዎች በሶስት ሊመደቡ ይችላሉ። እነርሱም:-

1. ተማሪዎችን በክፍል ውስጥ ከተወሰነው የድርሰት ልምምድ ላቅ ባለና ተግባራዊ ጠቀሜታ ባለው የጽሑፍ ክሂል ማለማመድ፤
2. በጽሑፍ ክሂል ተማሪዎች ችግሮቻቸውን እንዲገልጹ መፍትሄም እንዲጠቁሙ ማስቻል፤
3. የቋንቋን፤ የስዋስውንና የቃላት ትምህርትን እንዲሁም አጠቃላይ ተግበቦትን ማጠናከር እንዲችሉ ማድረግ ናቸው።

የእነዚህ አጠቃላይ የጽሑፍ ክሂል ትምህርት ዓላማዎች ትግበራ በተማሪዎች ዕድሜ የትምህርት ደረጃ፣ ፍላጎት፤የነባር ችሎታና ልምድ ላይ የተመሠረ ይሆናል። እነዚህ ባልተጤኑበት ሁኔታ ግብ ላይ ለመድረስ እንቅፋት እንደሚፈጠር Pincas (1982) ያስረዳሉ። ከላይ ከተጠቀሱት አጠቃላይ ዓላማዎች አኳያ የኛን የጽሑፍ ትምህርት ዓላማ ከዚህ ቀጥሎ እንመለከታለን።

2.3. የአማርኛ ቋንቋ የጽሑፍ ትምህርት ዓላማዎች

የአማርኛ ቋንቋ የጽሑፍ ክሂል ትምህርት አጠቃላይና ዝርዝር ዓላማዎች በ1984 ዓ.ም በወጣው መርሐ ትምህርት ላይ ተጠቅሰዋል። በተለይ ለ10ኛ ክፍል በተዘጋጀው መርሐ ትምህርት ውስጥ በመጀመሪያው መንፈቀ ዓመት ገጽ (1)ተራ ቁጥር (3) ላይ የሰፈረውን ስንመለከት አጠቃላይ ዓላማው "የመጻፍ ክሂልን ያዳብራል" የሚል ሆኖ እናገኛለን። በዝርዝር ዓላማው ውስጥ ደግሞ "ድርሰት መጻፍ ይችላል" ብሎ ያቆማል።

በሁለተኛው መንፈቀ ዓመት ለሚሰጠው የጽሑፍ ክሂል ትምህርት ደግሞ በአጠቃላይ ዓላማው ስር "የመጻፍ ክሂልን ያዳብራል።" ይልና በዝርዝር ዓላማው ውስጥ "ድርሰት የመጻፍ ችሎታን ያዳብራል።" ይላል።

መጀመሪያውኑ መርሐ ትምህርቱ ሲዘጋጅ ከፍ ሲል የተጠቀሱት የተማሪዎች ፍላጎት፤ ዕድሜ ፤ ችሎታና ልምድ ከግምት ውስጥ አልገቡም። የመርሐ ትምህርቱ አዘጋጆችም በመግቢያው ላይ ይህንኑ ተናግረዋል። ይህ አንድ መሠረታዊ ችግር ነው።

አጠቃላይና ዝርዝር ዓላማ ተብለው የቀረቡትም ግልፅ አይደሉም። አጠቃላይ ዓላማው በጅምላ የተጻፈ ነው። ከየት ጀምሮ የት ሊደረስ እንደሚችልና እንዴትስ ሊገመት፤ ሊመዘን

ወይም ሊለካ እንደሚችል አይገልፅም። በጥቅሉ "ያዳብራል" ይላል። "ያዳብራል" ይበል እንጅ ይዘቱንና ተማሪው ሊፈጽመው የሚገባውን ዝርዝር ድርጊት አይገልጽም። Pincas ካቀረቡት አጠቃላይ የጽሑፍ ክሂል ዓላማ አንፃር ሲታይ የኛ ዓላማ ትኩረቱ ድርሰትን ከመጻፍ ችሎታ ላይ ይመስላል።

ዝርዝር ዓላማው ሲታይ ለዚህ አባባል ማስረጃ ነው። ምክንያቱም ዝርዝሩ " ድርሰት የመጻፍ ችሎታን ያዳብራል" ስለሚል ነው። ተማሪዎች ትምህርቱን ከቀሰሙ በኋላ ያሳያሉ ተብሎ የሚጠበቀውን የባህሪና ያሰራር ለውጥ በግልፅ የሚያመለክት ይዘት የለውም።

የቋንቋ ትምህርት ዓላማ ለመምህሩም ሆነ ለተማሪዎች ግልፅ መሆን አለበት። እንዲህ ከሆነ መምህሩ ለተማሪዎቹና ለሚያስተላልፈው ትምህርት አመቺ የሚሆን የማስተማር ዘዴ በመቀየስና የመለማመጃ ይዘት ለመምረጥ ቀና ይሆንለታል። ተማሪዎችም አንዱን ትምህርት ካጠናቀቁ በኋላ ምን የማድረግ ችሎታ እንደሚይዙ ግልፅ ይሆንላቸዋል። ተማሪዎች ከተወሰነ የቋንቋ ክሂል ልምምድ በኋላ ምን ሊያደርጉ እንደሚችሉ ካላወቁ ለትምህርቱ የሚኖራቸው ፍላጎት ይቀንሳል።

ቀደም ሲል የቀረቡትን ዓለማቀፋዊ አጠቃላይና ዝርዝር ዓላማዎችን ባህሪና አቀራረብ በሚመለከት Wilkins (1973)፤ clark (1987)፤ Ashworth (1992)፤ Yalden (1991)፤ Dubin (1992) በሰፋት ጽፈዋል። ሆኖም የጽሑፍን ክሂል ትምህርት አቀራረብ በተመለከተ እስካሁን ድረስ አንድ ዓይነት ስምምነት ላይ አልተደረሰም። ይሁን እንጂ ብዙዎቹ ምሁራን በጋራ የሚግባቡባቸው ሶስት ዓይነት አስተሳሰቦች አሉ። እነርሱም:

ሀ. ውጤታዊ ለ. ሂደታዊና ሐ. ቅንብራዊ ናቸው።

እያንዳንዳቸውን ቀጥለን እንቃኛለን።

ሀ. የጽሑፍ ክሂል እንደ ውጤታዊ ክንዋኔ

የጽሑፍን ክሂል እንደ ውጤታዊ ክንዋኔ የሚመለከቱ ምሁራን እንደሚያስቡት ዋንኛው የትምህርት ትኩረት አስቀድሞ እየተመጠነ በሚዘጋጅ ሞዴል ጽሑፍ ላይ የተመሠረተ ልምምድ በማድረግ ላይ ነው። በዚህ ውስጥ የመምህራን ሚና ተማሪዎች በቀረበላቸው ሞዴልና መመሪያ መሠረት መጻፍ መቻላቸውን መመልከትና በጽሑፎቻቸው የሚከሰቱትን ስነ ልሳናዊ ስህተቶች ማረም ነው። ዋንኛው ትኩረታቸውም ከጽሑፉ ውጤት ላይ እንጂ ሂደቱ ላይ አይደለም።

ውጤታዊ የጽሑፍ ክሂል ትምህርት እንደሚታሰበው ከሂደት የተለየ አይደለም። ምክንያቱም ውጤቱን ከሂደቱ መነጠል አይቻልምና። ይህ የጽሑፍ ክሂል ትምህርት የሚከተሉት ጠቀላላ ጠባዮች አሉት።

1. አስቀድሞ የተዘጋጀ የጽሑፍ መልመጃ ሞዴል ላይ መመስረቱ፤
2. የተማሪዎችን የጽሑፍ ክሂል ከሰዋስዋዊ ትክክለኝነት አንፃር መለካቱ፤
3. በልምምድ ወቅት ተማሪዎች ስለፊደላት አጣጣል፤ ስለቃላት አመሠራረትና ስለስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀም ገለፃ እንዲሰጣቸው ማስገንዘቡ።

ከላይ እንደተጠቀሰው ተማሪዎች የሚፈጽሟቸው ስነ ልሳናዊ ስህተቶች እንዲታረሙ ይደግፋል። የተማሪዎቹ ስነ ልሳናዊ ስህተቶች መታረማቸው የሚደገፍ ቢሆንም ስህተታቸው ስነ ልሳናዊ ብቻ ሳይሆን ቀደም ሲል እንደተጠቆመው ስነ ልቦናዊና ትምህርታዊም ሊሆን ስለሚችል አስተራረሙ የተጠናከረና ሁለገብ አይሆንም። ይህም ሆኖ ስለ ውጤታዊ የጽሑፍ ክሂል ትምህርት ጠቃሚነት Richards, J.C (1990) ሰፋ ያለ ማብራሪያ ሰጥተዋል። እሳቸው እንደሚያስረዱት ይህ የጽሑፍ ክሂል ትምህርት በተለይ የጽሑፍ ክሂል ደረጃቸው ላልጎለበተ ተማሪዎች ሊፈጽሙት የሚችሉትን ጉዳይ ወስኖ እንዲለማመዱ ማድረጉ ተቀባይነት አለው። ምክንያቱም ቢያንስ ቢያንስ ተማሪዎች የሚሰጣቸውን ደንብና ስርዓት እየተከተሉ እንዲለማመዱ ያስችላቸዋል።

ኬ. የጽሑፍ ክሂል እንደ ሂደታዊ ክንዋኔ

ጽሑፍ ውጤታዊ ክንዋኔ ነው ከሚለው አስተሳሰብ በሁዋላ የመጣው አመለካከት ጽሑፍን እንደ ሂደት የሚመለከት ነው። ይህ አመለካከት ወቅታዊና ዘመናዊ ሲሆን ተቀባይነትም እንዳለው Muarray (1988) ያስረዳሉ። እሳቸው እንደሚያስገነዝቡት የዘመናችን የማስተማር መማር ሂደት ተማሪውን ተመልካችና የሰጡትን ተቀባይ ከማድረግ ይልቅ በራሱ አዕምሮ እየተመራ እንዲፈጥር ስለሚያደርግ የተሻለ ውጤት ባለቤት ያደርገዋል።

በሂደታዊ የጽሑፍ ክሂል ክንዋኔ የመምህሩና የተማሪዎች* ሚና በግልጽ የታወቀ ነው። የመምህሩን ሚና ቀጥሎ እናቀርባለን።

2.፩. የመምህሩ ሚና

1. ተማሪዎች መጻፍ ከመጀመራቸው በፊት የሚያደርጉትን ዝግጅትና ከጨረሱም በኋላ የአጨራረሳቸውን ስልት፤ ያጋጠሟቸውን ችግሮችና እንደ መፍትሄ የተጠቀሙባቸውን ስልቶች መጠየቅ፤
2. ተማሪዎች ሲጽፉ ምን እንደሚያደርጉ መመልከት፤

---

*በጽሑፍ ክሂል ልምምድ ተማሪዎች በውስን፤ በጠቋሚና በልቅ የጽሑፍ መልመጃዎች ስህተታቸውን በግል፤ በቡድንና በጥቅል በማረም ይሳተፋሉ። (Byrne 1988:21-23)

3. በሚፈጽሙበት ጊዜ የሚወስዷቸውን እርምጃዎች ባጭሩ እንዲያስረዱ ማድረግ

4. ሲጽፉ ምን ዓይነት ዘዴ እንደሚጠቀሙ እነዲገልጹ ዕድል መስጠትና

5. በልምምድ ላይ ያሉትን ተማሪዎች ቤተሰባዊ ስብጥር ከአፍ መፍቻ ቋንቋቸው፤ ከአካባቢያቸው፤ ከኢኮኖሚያቸውና ከትምህርት ደረጃቸው አንፃር ማጥናት ናቸው።

እነዚህን ዝርዝሮች በሙሉ ተግባራዊ ለማድረግ ከኛ የዕድገት ደረጃ አንጻር አስቸጋሪ ቢመስልም ጠቀሜታው በጥናት እስከተረጋገጠ ድረስ ቢያንስ ለተሻለ ቅድመ ዝግጅት ልንቀበለው የሚገባ ዘዴ ይመስላል።

ጽሑፍን እንደ ሂደታዊ ክንዋኔ ማራመድ ጠቀሜታው ከፍተኛ ነው ቢባልም ተማሪዎች ከሚፈጽሟቸው የጽሑፍ ክሂል ስህተቶች አብዛኛዎቹን ተማሪዎች ራሳቸው እንዲያርሟቸው ስለሚያደርግ ግዴለሽነትን ይጋብዛል የሚል ስጋት አለ። መምህሩም ቢሆን ተማሪዎች ለሚፈጥሩት ስህተቶች ትኩረቱ አነስተኛ ነው። ዋናው ትኩረት ከጽሑፉ ክንዋኔ ሂደትና ከተማሪዎቹ ላይ ነው።

የጽሑፍን ክሂል ትምህርት እንደ ውጤት መመልከት ተማሪዎችን መዘንጋት ስለሚሆን ይህ የራሱ የሆነ ደካማ ጎን አለው። በሌላ በኩል ጽሑፍን እንደ ሂደታዊ ክንዋኔ የሚመለከተውም አስተሳሰብ ተማሪዎች ለሚፈጽሙት የስነ ልሳን ስህተት ያለው ትኩረት አነስተኛ በመሆኑ ይህም እንደ ደካማ ጎን ተቆጥሮበታል። ስለዚህ ከሁለቱም የሚበጁትን የክንዋኔ ሂደቶች መራርጦ መውሰድ የተሻለ እንደሆነ የሚጠቁም ሶስተኛ አመለካከት ሊመጣ ችሏል። ይህንኑ ቀጥሎ እናቀርባለን።

ሠ. የጽሑፍ ክሂል እንደ ቅንብራዊ ክንዋኔ

በጽሑፍ ትምህርት ክንዋኔ ውስጥ ውጤት በሂደት የሚመጣ ነገር ነው። በውጤታዊው የጽሑፍ ክሂል ክንዋኔ ለተማሪዎች አስቀድሞ ሞዴል መስጠትና ማስጻፍ እንዲሁም በሂደታዊ አስተሳሰብ ተማሪዎች በመረጡት ርዕስ እንዲጽፉ መፍቀድ ተቀባይነት ያላቸው አሠራሮች ናቸው። በውጤታዊውም ሆነ በሂደታዊው ክንዋኔ የሚጽፉት ተማሪዎች በመሆናቸው ተሳትፎአቸው በግልጽ ይታያል። ይህ ከሆነ ሁለቱንም በማቀላቀል ለመጠቀም የሚያስችለን ቅንብራዊ ስልት ማውጣት ተገቢ ይመስላል።

ለተማሪዎች ጽሑፍ ክሂል የሚዘጋጁ የመልመጃ ዓይነቶች ውስን፤ ጠቋሚና ልቅ ተብለው ይታወቃሉ። እነዚህ የመልመጃ ዓይነቶች በውጤታዊው፤ በሂደታዊውና በቅንብራዊው ክንዋኔዎች ሊተገበሩ የሚችሉ ናቸው። ስለሆነም የሚዘጋጁት የጽሑፍ ክሂል መልመጃዎች የሁሉም ቅልቅል ቢሆኑ ስልቹነትን ማቃለል ይቻል ይሆናል። አንዳንዶቹ መልመጃዎች ውስን ሌሎቹ ደግሞ ጠቋሚና ልቅ ቢሆኑ፤ የጽሑፍን ክንዋኔ ቅንብራዊ በማድረግ ለተማሪው የተጠናከረ ልምምድን መስጠት ይቻላል። የተጠናከረ የጽሑፍ ክሂል ልምምድ ደግሞ የተሻለ ውጤት ያስገኝ ይሆናል።

ከዚህ በላይ ከተመለከቱት በየትኛቸውም የጽሑፍ ትምህርት ክንዋኔ ብንገለገል ስህተት መስራታችን የማይቀር ነው። የተለያዩ ነገሮችን ስናከናውን የአፈፃፀም ስህተት እንፈፅማለን፤ የፈፀምነውንም ስህተት በሌላ ሰው ጥቆማ ወይም በራሳችን ግንዛቤ ልናስተካክለው እንችላለን። ሥራ እስካለ ድረስ ስህተት የማይቀር ነው።

ለመሆኑ ስህተት የምንላቸው ነገሮች ምንድን ናቸው? ስህተት ለምን ይሠራል? ዓይነትና ምንጫቸው ምንድን ነው? መፍትሄውስ? እነዚህን ከዚህ ቀጥለን እንመለከታለን።

2.5 ስህተቶች ምንድን ናቸው ?

የስህተቶች ምንነት እልባት ያላገኘ አከራካሪ ጥያቄ ነው። በእንግሊዝኛው "Error" እና "Mistake" የተለያዩ ጉዳዮችን ይሸፍናሉ። "Mistake" የሚለውን በተናጋሪው ወይም በፀሐፊው ግንዛቤ የሚስተካከል መለስተኛ ስህተትን ለመጠቆም ይጠቀሙበታል። አንዳንድ ምሁራን ግን ይህን ሳይለዩ ሁለቱንም ቃላት በዘፈቀደ በአንድ ላይ ይጠቀሙባቸዋል። በዚህ ጥናታዊ ጽሑፍ " ስህተት" የምንለው በእንግሊዝኛው "Error" የሚለውን ይወክላል። ይህን ይዘን ስለስህተቶች ምንነት ባጭሩ እናቀርባለን።

ስህተቶች በተግባራዊ እንቅስቃሴ ላይ የሚፈጠሩ በኅብረተሰቡ ዘንድ ያልተለመዱ ክንዋኔዎች ናቸው። ይህ በአጠቃላይ ሲታዩ ነው። በተለይ ደግሞ ቋንቋን ከመማር ሂደት አኳያ ሲታዩ ስህተቶች የተለያዩ ሊሆኑ ይችላሉ።

በጥቅሉ በቋንቋ ትምህርት ሂደት ውስጥ የሚፈፀሙ ስህተቶች በትምህርት የሚቀርበው ቋንቋ ወይም የተማሪው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ከሚያስከትለው ተጽእኖ የሚሠርጹ ናቸው ለማለት ይቻላል። በዚህ ሁኔታ የትኛውንም ቋንቋ በአፍ መፍቻነት ወይም በሁለተኛና ሶስተኛ ቋንቋነት ከመደበኛው ትምህርት ውጭ ስንቀስም ወይም በመደበኛው ትምህርት ውስጥ ስንማር ያለስህተት ልንካን እንደማንችል Dulay (1982)እና Corder (1967) ይናገራሉ።

እንግዲህ ጽሑፍ ተግባር ስለሆነ ከዚሁ የተግባር ልምምድ ላይ የሚከሰቱ ስህተቶች ይኖራሉ። የየራሳቸውም መከሰቻና መንስዔ አላቸው። እስካሁን በተደረጉ ጥናቶች የታወቁትን ቀጥሎ እናቀርበለን።

2.6. የጽሑፍ ስህተት ዓይነተቶች

2.6.1. ውስጠ ቋንቋ የጽሑፍ ስህተት ዓይነቶች

በቋንቋ ትምህርት ሂደት ተማሪዎች ስህተት የሚፈጽሙት ከአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ልምድ የተነሳ እንደሆነ በ1950ዎቹ ውስጥ በጉዳዩ ጥናት ያደረጉ ምሁራን አመልክተዋል። ነገር ግን ይህ ዓይነቱ አስተሳሰብ ዛሬ ተቀባይነት ማጣቱን Dulay (1982) ይናገራሉ። Richards, (1985) ባደረጉትም ጥናት ይኸው አስተሳሰብ ውድቅ እንዲሆን ከፍተኛ ድርሻ አበርክተዋል።

በንግግር ወይም በጽሑፍ ላይ ስለሚፈጠሩ የስህተት ዓይነቶች Richards, (1985) ባደረጉት ጥናት ብዙዎቹ የስህተት ዓይነቶች ከተማሪዎች አፍ መፍቿ ቋንቋ የሚመነጩ ሳይሆኑ ለትምህረት ከሚቀርበው ሁለተኛ ወይም ሶስተኛ ቋንቋ ላይ የሚመነጩ ናቸው። እነዚህንም ውስጠ ቋንቋ ስህተቶች ይሏቸዋል። በዚህ ሥር የሚጠቀሱ የስህተት ዓይነቶች በርካታ መሆናቸውን አጥኚው ጠቁመው ዋና ዋና ያሏቸውን ብቻ በሚከተለው ሁኔታ አቅረበዋል።

2.6.1.1. ጅምላ ጥቅለላ (over generalization)

ሰዎች በአካባቢያቸው የሚገኙትን ነገሮች ሲለምዱ ወይም ሲማሩ በጥቅል በጥቅል ነው። የነገሮችን ዝርዝሮች የሚገነዘቡት ቀስ በቀስ ነው። ነገሮች ከተመሳሳዮቻቸው ጋር ያላቸውን አንድነትና ልዩነት እንዲሁም መቼነት፤ የትነትና ምንነት የመሳሰሉትን የሚረዱትና ግላዊ ባህርያቸውን የሚገነዘቡት በሂደት ነው። ለምሳሌ "ወፎች" እንቁላል ጣይ ናቸው። ይህንን ሰፋ ያለ አነጋገር ወይም አጻጻፍ መሠረት በማድረግ "የሌሊት ወፍ ዕንቁላል ትጥላለች።" ሲባል ብንሰማ ወይም ብናነብ ስህተቱ የተፈፀመው የሌሊት ወፍ የ "ወፍ" ወገን በመሆኗ እንደማንኛውም ሌላ የወፍ ዓይነት ዕንቁላል እንደምትጥል ተገምቶ የተነገረና የተጻፈ መሆኑን እንረዳለን። በዚህ ዓይነት በቋንቋ ትምህርት ውስጥ የሚታዩትን ምዕላዶች ወይም ቃሎች በሁሉም ስሞች ግሶች ወዘተ ላይ ገብተው የሚያገለግሉ መሆናቸውን በመገመት ስንጠቀም እንሳሳታለን። ይህ ዓይነቱ ስህተት ጅምላ ጥቅለላ ሊባል ችሏል።

ለምሳሌ አማርኛን እንደ ሁለተኛ ወይም ሶስተኛ ቋንቋ አድርጎ የሚማር ተማሪ ሲጽፍ "እሷ" በሚለው ቃል ላይ "እነ"ን ጨምሮ "እነሷ" "አንቺ" በሚለው ቃል ላይም እንደዚሁ "እነ አንቺ" ሲል ቢያጋጥመን ተማሪው ስህተት መፈፀሙን እንገነዘባለን። ነገር ግን ስህተቱን የፈጠረው እነዴት እንደሆነ ብናሰላስል በአማርኛ ቋንቋ ተውላጠ ስሞች መነሻ ላይ /እነ / ሲገባ በመመልከቱ አጠቃቀሙን ለሁሉም ተውላጠ ስሞች በማጠቃለሉ እንደ ሆነ እንረዳለን።

አማርኛን እንደ ሁለተኛ ቋንቋ የሚማሩ የመስቃንኛ ቋንቋ አፈ ፈቶች /- ዋ/ የሚለውን ቅጥያ በንግግራቸው ወይም በጽሃሑፋቸው ቃል መድረሻ ላይ ሊያስከትሉ ይችላሉ ለምሳሌ

"ሽማግሌ" የሚለውን ቃል አማርኛው የሚገለገለበት ከመደበኛው አጠቃቀም አንፃር ላረጀ ወንድ ነው። ላረጀች ሴት "አሮጊት" የሚለውን የተለየ ቃል ይጠቀማል። የመስቃን አፈ ፈቶች ግን የተለየ ቃል ሳይሆን "ሽማግሌ" ላይ /-ዋ/ን በመቀጠል ሽማግሌዋ ይላሉ ። በዚህ አጠቃቀም የተፈጠረው ስህተት "ሽማግሌ" የሚለውን ቃል ለሴትም እንደሚያገለግል አድርጎ ከማጠቃለል የመጣ ወይም /- ዋ/ በአማርኛው ለሴቴ ፆታ ብቻ መለያ መሆኗን ካለማወቅ የተነሳና "ሽማግሌ" በሚለው ተባዕታይ ፆታ ስም ላይም ይህንኑ ምዕላድ በመቀጠል የመጣ ስህተት መሆኑን መገመት ይቻላል።

በአማርኛ ቋንቋ በቃል መድረሻ የሚቀጠል የሁለተኛ መደብ የብዙ ቁጥር ባለቤት ወይም ተሳቢ አመልካች ምዕላድ /-አችሁ/ ነው። በመሆኑም ይህን ቋንቋ እንደሁለተኛ ወይም ሶስተኛ ቋንቋ ለሚማር ሰው ስለ ሰላምታ አሰጣጥ ሲማር:-

/ሀ/ አንቺ እንደምን ነሽ?

/ለ/ አንተ እንደምን ነህ?

/መ/ እናንተ እንደምን ናችሁ? እያለ ነው።

በዚሁ አካሄድ ሁለት ሰዎችን ሰላም ለማለት "ሃያችሁ?"* ቢል ስህተቱ ከምን እንደመጣ ማወቅ ይቻላል። "ሃይ!" የሚለው የእንግሊዝኛ የሠላምታ ቃል ብቻውን በቂ ሆኖ ሳለ በአማርኛ አካሄድ /-አችሁ/ የሚለው ቅጥያ ተጨምሮበታል።

የጽሑፍ ስህተቶች በእንደነዚህ ያሉ ጅምላ ጥቅለላ ብቻ አይወሰኑም። የጽሑፍ ትምህርት ብዙ ልምምድን ስለሚጠይቅ በልምምድ ሂደት ከፊደላት ቅርፆች ጀምሮ እስከ ቃላት አጠቃቀም ድረስ የተለያዩ ስህተቶች ይፈጠራሉ።

አንድ ሕፃን አፍ መፍቻ ቋንቋውን ሲለምድ ሳይኮላተፍና ሳይደነቃቀፍ እንደማይሳካለት ሁሉ የሁለተኛ ወይም የሶስተኛ ቋንቋ ተማሪም ለትምህርት በቀረበለት ቋንቋ ሲጽፍ መደናቀፏ አይቀርም። በእንዲህ ዓይነቱ የመማር ሂደት የሚፈጠሩ ስህተቶች ዕድገታዊ [developmental] እንደሚባሉ Littlewood (1984) ያስረዳሉ። ለምሳሌ "እንቁላል" የሚለውን ቃል ለመጻፍ "እንቁላ " "ቆመው" ለማለት "ቁ ው" እያሉ የሚጽፉ የአስረኛ ክፍል የመስቃንኛ ቋንቋ አፈ ፈቶች ያጋጥማሉ። ስህተታቸው የፊደሉችን ቅርጽ አቀማመጥ ካለመለማመድ የመጣና በሂደት ሊስተካከል የሚችል እንደሆነ መገንዘብ ይቻላል።

---

* "ሃያችሁ?"እንደሚለው ሁሉ "ጤናስጥሉሽ?" የሚለውም አባባል የTEAM ተማሪ የሆነው ጓደዬ ሲሳይ ተደጀ በ(1989) ኅዳር ውስጥ አማርኛን ሲያስተምራቸው ከነበሩ አሚሪካውያን ተሰምቷል።

እንዲህ ዓይነቱ የፊደልን ቅርፅ ያለመለየቱ ችግርም በብዙ ተማሪዎች ጽሑፎች ውስጥ ማግኘት ይቻላል። ችግሩ ከታች እስከላይ ድረስ ተያይዞ የመጣ ቢሆንም አንድ ደረጃ ላይ ሊቆም እንደሚችል መገመት ይቻላል።

የሁለተኛ ወይም ሶስተኛ ቋንቋ ተማሪዎች በጽሑፋቸው ውስጥ በትርፍነት የሚጠቀሙባቸው ድምፆችን፣ ቅጥያዎች ወይም ቃላት ያጋጥማሉ። እንዲህ ዓይነቶቹን ስህተቶች Richards,(1985) ትርፍ አጠቃቀም (Over Production) ይሏቸዋል። ለምሳሌ

የመስቃንኛ ቋንቋ አፈ ፈቶች ሲጽፉ:-

ሰውዬው <u>በእጅን</u> ጫጩት ይዟል ይላሉ።

በዚህ ውስጥ "ን" ትርፍ ነች። በመሆኑም አባባሉን ስህተት አድርገዋለች። በተመሳሳይ ሁኔታ:-

አንድ <u>ሴት</u> <u>እናት</u> ዶሮ ጫጩት ታቅፋለች።

እያሉ ይጽፋሉ። የተሠመረባቸው ቃላት ትርፍ ናቸው። ያለነሱ "ዶሮዋ" በሚል ቃል ብቻ የተስተካከለ ዐረፍተ ነገር መጻፍ ይቻላል።

2.6.2. በይነ ቋንቋ ስህተቶች

እስካሁ ከምሳሌዎቹ የተመለከትነው ለትምህርት በሚቀርበው ሁለተኛ ወይም ሶስተኛ ቋንቋ ውስጥ የሚፈጠሩትን የስህተት ዓይነቶች ነው። የጽሑፍ ስህተቶች ግን የውስጡ ቋንቋ ብቻ አይደሉም። Corder (1987), LittleWood (1984)እና Richards (1985) እንደሚያስረዱት ከአፍ መፍቻ ቋንቋም የሚነሱ ስህተቶች አሉ። የአፍ መፍቻ ቋንቋ ስህተቶች የሚንፀባረቁት የአፍ መፍቻ ቋንቋን ድምፅ ምዕላድ ወይም ቃል ለትምህርት በቀረበው ሁለተኛ ወይም ሶስተኛ ቋንቋ ድምፅ ምዕላድ ወይም ቃል ምትክ ለመጠቀም ከሚደረግ ሙከራ ነው። የዚህ ዓይነቱ ስህተት ከጅምላ ጥቅለላ (over generalization) እምብዛም እንደማይለይ LittleWood (1984) ያስረዳሉ። ምክንያቱንም ሲያብራሩ በሁለቱም ውስጥ የሚገኘው የጋራ ባህሪ የመልመድ ወይም የመማር እንቅስቃሴ ነው። ምንጨም ቋንቋን በመልመድ ወይም በመማር ላይ ያለ ሰው ያጋጠመውን ተግባቦታዊ ችግር ለመፍታት ሲል የሚያውቀውን ቋንቋ ለማያውቀው ወይም በማወቅ ላይ ለሚገኘው ቋንቋ ምትክ ለመጠቀም መሞከሩ ነው። በዚህ ስር ሊጠቀሱ ከሚችሉት የስህተት ዓይነቶች ውስጥ ጥቂቶቹ የሚከተሉት ናቸው።

2.6.2.1. ጥርጣሬያዊ

ሰዎች በሚለምዱት ወይም በሚማሩት ቋንቋ ለሚቀርብላቸው ጥያቄ መልስ ለመስጠት ሲያቅታቸው ከመናገር ወይም ከመጻፍ የሚታቀቡበት ጊዜ አለ። ይህም እንደስልት የሚወሰድበት ጊዜ አለ። አንድ ሰው ችሎታውን ከተጠራጠረ በንግግር ጊዜ የሀሳብ መቆራረጥን ወይም አንጠልጥሎ መተውን ያዘወትራል። ይህ ዓይነቱ ተግባር ጥርጣሬያዊ ይባላል።

2.፩.2.2. ስር ሰደድ ስህተት (fossilized Error)

ተማሪዎች ከአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ወደሚማሩት ሁለተኛ ወይም ሶስተኛ ቋንቋ እያመጡ በተደጋጋሚ ለረጅም ጊዜ ሲጠቀሙ የሚከሰት የስህተት ዓይነት ነው። ለምሳሌ የመስቃንኛ አፈ ፊት ተማሪዎች በአማርኛ ሲናገሩ ወይም ሲጽፉ "መምታት" ለሚለው የአማርኛ ቃል "መውጋት" የሚለውን የራሳቸውን ቃል ይጠቀማሉ። በነሱ ቋንቋ "ወጓ" ማለት "መታ" ማለት ነው። ስለዚህም በድንጋይ ወይም በኳስ መታው ለማለት "ወጋው"። ይላሉ። ይህ በጣም ተደጋጋሚ ስህተት ነው። እንደዚህ ዓይነት ስህተቶችን Corder (1967), Littlewood (1984) በስፋት ያቀርቧቸዋል።

ከዚህ በተረፈ የተማሪዎችን የንግግር ወይም የጽሑፍ ስህተቶች በምንመረምርበት ጊዜ የሚያጋጥሙንን ስህተቶች ስንመለከት የአንዳንዶቹን ምድብ ለመለየት እንቸገራለን። እነዲህ ዓይነቶቹን ስህተቶች ምድብ የለሽ ስህተቶች በማለት መለየት እንደሚቻል እነ Richards, J.C (1985) ያስገነዝባሉ።

እስካሁን በጽሑፍ ውስጥ የሚያጋጥሙ የስህተቶችን ዓይነት ከተደረጉ የምርምር ውጤቶች አንፃር ለመቃኘት ሞክረናል። ስህተቶችን በዓይነታቸው መመደቡ ለጥናትና ለምርምር ጠቃሚ ቢሆንም የስህተቶችን ምንጭ ማወቅ ደግሞ የበለጠ ጠቃሚ ነው። ከዚህ አንጻር የጽሑፍ ስህተት ምንጮችን ቀጥለን እናቀርባለን።

2.፯. የጽሑፍ ስህተት ምንጮች

ቋንቋን በማስተማር መማር ሂደት ውስጥ የሚከሰቱ ስህተቶች ምንጭ ሁለት እንደሆኑ Corder (1981) ይገልጻሉ። እነሱም:-

1. ስርዓትን የማይጠብቁ የማስተማር ዘዴዎችና
2. የተፈጥሮ ጉድለቶች ናቸው። ሁለቱንም በየተራ እንመልከት።

2.፯.1. ስርዓትን የማይጠብቁ የማስተማር ዘዴዎች

ቋንቋ በመደበኛ ትምህርት ብቻ አይታወቅም። ከመደበኛው የክፍል ውስጥ ትምህርት በተጨማሪ ተማሪዎች ከወላጆቻቸው ከጓደኞቻቸውና ባጠቃላይ ከሚኖሩበት ማኅበረ-ሰብ የሚረዱት የአጠቃቀም ትምህርት አለ። እነዲህ ባለው ኢ-መደበኛ አካባቢ የሚፈጠረው የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት ባብዛኛው ስለማይታረም ሊቀጥል ይችላል።

በመደበኛውም የቋንቋ ትምህርት ሂደት ውስጥ የተማሪዎች ግላዊ የመማር ባህሪ መለያየት፤ የመምህራን አሰለጣጠንና በሚያስተምሩበት ቋንቋ ላይ ያለችው የችሎታ ብቃት እኩል አይደለም። ስለዚህም በሚገባ የሰለጠኑ የቋንቋ መምህራን ቢኖሩም በተማሪዎች የባህሪ መለያየት ምክንያት ለአንዱ የሚያዘጋጁት የማስተማሪያ ዘዴ ለሌላው በተመሳሳይ ሁኔታ ሊያገለግል አይችልም።

መማርና ማስተማር የተያያዙ ሂደቶች ቢሆኑም በመካከላቸው ልዩነት አለ። መምህሩ የሚያስተላልፈው የቋንቋ ትምህርት በባለ ሙያዎች የተመጠነና የተወሰነ ነው። ይህ ከውጪ የተወሰነ ትምህርት የተማሪዎችን ውስጣዊ የመማር ፍላጎት ላያረካ ይችላል። ተማሪዎች ሁለተኛ ወይም ሶስተኛ ቋንቋን ሲማሩ የራሳቸው ውስጣዊ ባህሪ ካለተጤነ ለሚፈጠረው ችግር የሚሰጠው መፍትሄ የተሳሳተ ሊሆን ይችላል። ይህም ራሱ የስህተቶቻቸው ምንጭ ሊሆን ይችላል።

2.7.2. የተፈጥሮ ጉድለት

አንዳንድ ምሁራን እንደሚያስቡት ተፈጥሮና በውስጧ ያካተተቻቸው ለመቁጠር የሚያታክቱ ነገሮች የተስተካከሉ አይደሉም። ይህ አለመስተካከል የሚታየው ከሰው ልጅ ጥቅም አንፃር ነው።

ማንኛውም ነገር በራሱ ነፃ ኅልውና ውስጥ የራሱን ልዩ ጠባይ ይዞ ይገኛል። ይህ የራሱ ልዩ ጠባይ ለራሱ የሚስማማው ሲሆን ከሌሎች ነገሮች ጋር በሚኖረው ግንኙነት ደግሞ ከሌሉቹ አንፃር ሲታይ ለሌሎቹ ላይስማማ ይችላል። ለምሳሌ ጭለማ የተለመደ በራሱ ነፃ ሕልውና ያለው ክስተት ነው። ከብርሃን ጋር ሲነፃፀር ግን ለሰው ለጅ ፍላጎት ተስማሚ አይመስልም። በመሆኑም ጭለማን በብርሃን ለመተካት በሚደረገው ሙከራ ስህተት ሊፈጠር ይችላል። በኤሌክትሪክ ሲጠቀሙ ህይወት እንደሚጠፋው ማለት ነው። ሰው ተፈጥሮን ለማስተካከል የሚያደርገው ጥረት ቀጣይ እስከሆነ ድረስ በጥረቱ ውስጥ ስህተት መገኘቱና ጥፋት መድረሱ የማይቀር ነው።

ሰዎች ራሳቸው የተፈጥሮ አካሎች* ናቸው። ስለሆኑም በሁለንተናዊ ተውህቧቸው የተሟሉ አይደሉም። ቋንቋም እንደዚሁ ነው። አንዱ ከሌለው በተሻለ ሁኔታ የደረጀ ሌላው ደግሞ ጠበብ ያለ ሊሆን ይችላል። ከዚህ የተነሳ ልዩነቱን ለማቀራረብ በሚደረገው የመማር ማስተማር እንቅስቃሴ ላይ ስህተት መፈጠሩ አይቀርም ።

---

*የተማሪዎች አካባቢ፤ ወላጆች፤ጓደኞች፤የግል ችሎታ፤ ዝንባሌና ዕድሜ የመሳሰሉት ለስህተቶች ምንጭነት አስተዋጽኦ እንዳላቸው ሲታወቅ ዝርዝራቸው በ(LittleWood, 1984:51-68).ይገኛል።

ከዚህ በላይ የተገለጹትን የስህተት ምንጮች Richards,(1985) ጠቅለል አድርገው ሲያቀርቧቸው የሚከተሉትን ይመስላሉ።

1. ለትምህርት የቀረበው ሁለተኛ ቋንቋ፤
2. የተማሪዎች አፍ መፍቻ ቋንቋና
3. ተማሪዎች የሚከተሏቸው ሞዴሎች ናቸው።

በንግግር ወይም በጽሑፍ ውስጥ የሚፈጠሩ ስህተቶች በተደጋጋሚ እየተከሰቱ ተግባቦትን እንዳያውኩ ተገቢውን እርምጃ ለመውሰድ ሲባል ይጠናሉ። ስህተቶቹ የሚጠኑባቸውም የታወቁ ስለቶች አሉ። እነሱን ከዚህ ቀጥለን እንመለከታለን።

2.፰. የጽሑፍ ክሂልን ስህተቶች የማጥኛ ስልቶች

በጽሑፍ ክሂል ላይ የሚፈጠሩትን ስህተቶች ለማጥናት ተግባር ላይ የዋሉት ስለቶች በሚከሉት ምድቦች ይከፈላሉ።

2.፰.1. የመጠን ስልት

የዚህ ስልት ዋና አገለግሎት የስህተቶችን ጉልህነት ማመልከት ነው። የተፈጠሩትን ስህተቶች በየምድባቸው እያስቀመጠ የተደጋጋሚነታቸውን ደረጃ ይለካል። ይሁን እንጂ አብዛኛውን ጊዜ ቁጥሮች የሚያመለክቱት መረጃ አስተማማኝነት እምብዛም ተቀባይነት የለውም።

2.፰.2. መጠናዊ ያልሆነ ስልት

በዚህ የአጠናን ስልት የሚደረገው ክንዋኔ ስህተቶችን በምድብ በምድባቸው ማስቀመጥ እንጂ መጠናቸውን መለካት አይደለም። በዚህ የጥናት ዘዴ የአንድ ተመራማሪ ተግባር ዋና ዋና የሚላቸውን ስህተቶች በጥንቃቄ እየመረጠ መተንተን ነው። ከዋና ዋና ስህተቶችም በመነሳት ስለቀሩት ስህተቶች የራሱን ትንበያ ሊሰጥ ይችላል።

2.፱. የሀገር ውስጥ ምንጮች

ለመጀመሪያ ድግሪ የመመረቂያ ጥናታዊ ጽሑፎቻቸውን አማርኛን በሁለተኛ ቋንቋነት በሚማሩ ተማሪዎች ጽሑፍ የስህተት ዓይነቶች ላይ ያደረጉ መሁራን አሉ። ከነዚህ መካከል ይልማ ከበደ(195፩)፣ክፍሌ በርገኖ(1958)፣ጉልቴ ኃይሌ(1968)፣ካሣ ጥላሁን(1970) እና ነጋሳ ኤጀታ (1970) ሊጠቀሱ ይችላሉ። የነዚህ ምሁራን ጥናቶች እንደሚያሳዩት የተማሪዎቹ የጽሑፍ ስህተቶች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ውስጥ የሚገኙት ድምፆች በአማርኛው ውስጥ

በመቀላቀል ወይም በተማሪዎቹ አፍ መፍቻ ቋንቋ ውስጥ ካለመኖራቸው የተነሳ የሚፈጠሩ ናቸው።

ከዚህ ጥናት ጋር በተቀራራቢነት ለሁለተኛ ድግሪ የተካሄዱ ጥናቶችም አሉ። ከነዚህም ዓለማየሁ ፀጋዬ (1986) ያደረጉት ጥናት የሚጠቀስ ነው። ይሁን እንጂ የሳቸው ጥናት የተማሪዎችን አፈ ፊት መሆን ወይም አለመሆን አይመለከትም። በአጠቃላይ በድርሰት ትምህርት ላይ ያነጣጠረ ነው። በጥናታቸው የስህተቶችን ምንጮች ሲያመለክቱ የተማሪዎች በቂ የአማርኛ ጽሑፍ ልምምድ ማጣትና የማስተማሪያ መጻሕፍቱ ለጽሑፍ ክሂል ልምምድ ብቁ አለመሆን እንደሆኑ አረጋግጠዋል።

በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች አማርኛን ለማስተማር የተዘጋጁት መጻሕፍት የተማሪዎችን የጽሑፍ ክሂል ምን ያህል ሊያዳብሩ እንደሚችሉ ለማረጋገጥ ጥናቶች ተደርገዋል። ለዚህ ክፍሌ ሀብተማርያም(1987)እና ማረው ዓለሙ(1987) የሚጠቀሱ ናቸው። ምሁራኑ ባደረጉት ጥናት መሠረት የማስተማሪያ መጻሕፍቱ የጽሑፍን ክሂል ለማስተማር ብቃት እንደሌላቸውና ጽሑፍን ለማለማመድ ወጥ ዘዴም እንደሚጎድላቸው ገልፀዋል።

ከዚህ ድምዳሜ በመነሳት የአማርኛ ቋንቋን የጽሑፍ ክሂል ለማስተማር ወጡ ዘዴ "ሂደታዊ ዘዴ" መሆኑን ለማረጋገጥ ስዩም ከበደ(1988) ጥናቱን በዳግማዊ ምኒልክ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች ላይ አድርጓል። ጥናቱም በከፈተኛ 2ኛ ደረጃ የአማርኛ ቋንቋን የጽሑፍ ክሂል ለማስተማርያ የቀየሰው ዘዴ ብቁ መሆኑን አረጋግጧል።

በሀገራችን በአማርኛ ቋንቋ የጽሑፍ ክሂል ትምህርት ላይ ችግር መኖሩን የሚያሳስቡና የሚጠቁሙ ስራዎቻቸው ለሕትመት የበቁ ምሁራን ይገኛሉ። ለአብነትም አምሳሉ አክሊሉና ደምሴ ማናህሉት(1982)፤ ተስፋ ሽዋዬ (1986) ፤ እና ባየ ይማም (1986) ተጠቃሽ ናቸው።

እነዚህና ከላይ የተገለጹት ስራዎች ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ሲጽፉ ለምን እንደሚሳሳቱ የስህተቶቻቸው ዓይነቶች ምን እንደሆኑ ጠቃሚ የመነሻ ሀሳብ ይሰጣሉ። ይህ ጥናትም አማርኛ ቋንቋን በሁለተኛ ቋንቋነት የሚማሩ የመስቃንኛ ቋንቋ አፈ ፊት ተማሪዎች በአማርኛ ሲጽፉ የሚፈጥሯቸው የስህተት ዓይነቶች ምንጫቸውም ምን እንደሆነና ለስህተቶቹ ማቃለያ ሊሆን የሚችለው መፍትሄ ምን መሆን እንዳለበት ለመጠቆም አልሟል።

ጥናትና ምርምር ሲደረግ በስርዓት የተቀናጀ የአጠናን ዘዴ እንደሚያስፈልግ ግልጽ ነው። ከዚህ ቀጥሎ የዚህን ጥናት የአጠናኑን ዘዴ እናቀርባለን።

ምዕራፍ ሶስት

የአጠናኑ ዘዴ

ይህ ጥናት የተመሠረተው በገላጭ የምርምር ስልት ላይ ነው። በመሆኑም ከተጠኝ ተማሪዎች የተሰበሰቡትን የአማርኛ የጽሑፍ ስህተቶችንና ከተበተኑ መጠይቆች የተሰጡ ምላሾችን ያሰባስባል። በተጨማሪም በክፍል ውስጥ ምልከታ የተገኙትን መረጃዎች በማቀናበርና በመተንተን ማጠቃለያ ይሰጣል።

3.1. የናሙና አመራረጥ

3.1.1. የትምህርት ቤት ናሙና

የመስቃንኛ ቋንቋ አፈ ፈት ተማሪዎች በብዛት የሚማሩት በቡታጅራ ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤት ነው። ይህም በአንድ የክፍል ደረጃ ቁጥራቸው ከ25 በላይ ተማሪዎችን ለማግኘት ምቹ በመሆኑና አጥኚውም በዚሁ ትምህርት ቤት ለአሰራ አምስት አመት ያስተማረ ስለሆነ ለጥናቱ ምቹ ቦታ ሆኖ አግኝቶታል።

3.1.2. የተማሪዎች ናሙና

የጽሑፍን ክሂል በተመለከተ Kroll (1990) በጥናታቸው እንዳሳዩት የክፍል ደረጃ መለያየት በተማሪዎች መካከል ብዙም ልዩነት አያመጣም። በዚህ መሠረት ለዚህ ጥናት አፋቸውን በመስቃንኛ የፈቱ የአስረኛ ክፍል ተማሪዎች በይሁንታዊ ዘዴ (purpose sampling) ተመርጠዋል።

3.2. የጽሑፍ ፈተናዎች

3.2.1. ውስን የጽሑፍ ፈተና።

እንደ Raimes (1983)አመለካከት ለተማሪዎች አስቀድሞ የተዘጋጁ ሞዴሉችን ሰጥቶ እንዲጽፉ ማድረግ ለማረም አመቺና ውጤቱም አስተማማኝ ነው። በተጨማሪም የመጻፍ ልምዳቸው ዝቅ ለሚል ተማሪዎች እንደ ቅድመ ሁኔታ ሊያገለግል ይችላል። Heaton (1990)ም ይህንኑ አሠራር ያጠናክሩታል። በዚህ መሠረት በቅርፃቸው ከአማርኛ ቋንቋ ቃላት ጋር ተመሳሳይ የሆኑና በትርጉማቸው ግን የተለዩ የመስቃንኛ ቃላትን ወደ አማርኛ እንዲተረጉሙ ተደርጓል።

3.2.2. ፍንጭ ሰጥ የጽሑፍ ፈተና

ተማሪዎቹ የመጀመሪያውን ሙከራ ከሰሩ በኋላ በጋራ ገጠመኛቸው ላይ የተመሠረተና የድርጊትን ቅደም ተከተላዊ ሂደት የሚያመለክት ስዕል እየተመለከቱ እንዲጽፉ ተደርጓል።

የዚህ ጥናት ዋና ትኩረት ተማሪዎች በአማርኛ ሲጽፉ የሚፈጥሯቸውን ስህተቶች መመርመር ስለሆነ ተደጋጋሚ የጽሑፍ ፈተናዎች ማስፈለጋቸው አልቀረም። በዚህ መሠረት ሃያ ባዶ ቦታዎች ያሉት ሶስተኛ ፈተና እንዲወስዱ ተደርጓል። በመጨረሻም ለአራተኛ ጊዜ በተማሪዎቹ የጋራ ገጠመኝ ላይ የተመሠረቱና አስቀድሞ በአስተዋጽኦ በተሸነሸኑ ርዕሶች ላይ እንዲጽፉ ተደርጓል።

የተማሪዎችን የጽሑፍ ክሂል ለማጥናት የተወሰነ የፈተና ዓይነት የለም። ለክሂል መመጠኛ ታስቦ አስቀድሞ የሚዘጋጅ ወይም የሚሰጥ መርሐ ትምህርትም የለም። በመሆኑም ጥያቄዎችን እንኳ ለመምረጥ የሚያስችል ናሙና ማግኘት ያስቸግራል። እንዲህ ዓይነቱን ችግር ባለበት ሁኔታ ለአንድ እርከን ወይም ደረጃ የሚሆን ፈተና ለማውጣት የፈታኙ ሙያዊ ግምት በቂ እንደሆነ Hughes (1989) ይገልፃሉ። እኒሁ ምሁር የተማሪዎችን የጽሑፍ ክሂል ለመለካት የሚሻለው መንገድ እንዲጽፉ ማድረግ ነው፤ ይሉና ይህ የሚደረግበትን ምክንያት ሲያቀርቡ ደግሞ በጽሑፍ ክሂል መስክ ስልጠና ወይም የሙያ ብቃት ያላቸው ምሁራን የፈጠሩት ወጥ ሞዴል አለመኖሩ ነው ይላሉ። ይህንን መንደርደሪያ ሀሳብ መነሻ በማድረግ ተማሪዎቹ ሀሳብ የሚያገኙባቸው ክንዋኔዎች በአጥኚው ተዘጋጅተው ቀርበዋል።

3.3. የጽሑፍ መጠይቆች

በጽሑፍ የሚመለሱ መጠይቆች አጥኚው በደብዳቤ ተላልኮ ወይም በአካል ተገኝቶ የሚያገኛቸው ናቸው። አጥኚው ከተጠኚዎቹ መረጃዎቹን በፍጥነት ለመሰብሰብ ሁለተኛው ዘዴ የተሻለ ሆኖ አግኝቶታል። ስለዚህም መጠይቆቹ ተሞልተው መረጃዎቹ ተሰብስበዋል።

የመጠይቅ ዓይነቶች ዝግና ክፍት በመባል ይታወቃሉ። ዝግ መጠይቆች ውስን መልሶችን ብቻ የሚያስገኙ ሲሆኑ ክፍት መጠይቆች ደግሞ ተጠያቂው በነፃ ሀሳቡን የሚሰጥባቸው ናቸው። ከዚህ አንፃር ተማሪዎቹ ተደጋጋሚ የጽሑፍ ሙከራዎችን በመሥራታቸው ዝግ መጠይቅ ብቻ ቀርቦላቸዋል። መምህራን ግን በተለይ ተጨማሪ ጥቆማዎችን በስፋት ሊያቀርቡ እንደሚችሉ ዝግና ክፍት መጠይቆች ቀርበውላቸው ሞልተዋል።

3.3.1. ለተማሪዎች የቀረቡ መጠይቆች

ለተማሪዎቹ የቀረቡት መጠይቆች ተማሪዎቹ የአማርኛ ቋንቋን ለመማር ስላላቸው ፍላጎት፤ በክፍልና ከክፍል ውጭ ስለሚያከናውኗቸው የአማርኛ ጽሑፍ ልምምዶች፤ ስለሚፈጥሯቸው

የአማርኛ ጽሑፍ ስህተቶች፣ ስለስህተቶች አስተራረምና የአማርኛ መምህራን በተማሪዎቹ የጽሑፍ ስህተት ላይ ስላላቸው አስተያየት የሚያተኩሩ ነበሩ።

3.3.2. ለአማርኛ ቋንቋ መምህራን የቀረቡ መጠይቆች

ለመምህራኑ በቀረቡት መጠይቆች ውስጥ የሚከተሉት ተካተዋል። የትምህርት ደረጃ፣ የሰለጠኑበት ተቋም፣ የአገልግሎት ዘመን፣ ዕድሜ፣ ቋንቋውን ለማስተማር ያላቸው ፍላጎት፣ የተማሪዎቹ የመማር ዝንባሌ፣ የአማርኛ ጽሑፍ ትምህርት ልምምድ ፣ የጽሑፋቸው የስህተት ዓይነቶች አስተራረም፣ የማስተማሪያ መጽሐፉ የጽሑፍን ክሂል ለማስተማር ስላለው ብቃትና በመጨረሻም በጽሑፍ ትምህርት ወቅት ስለሚያጋጥሙ ችግሮችና የመፍትሄ ሀሳቦች ላይ ያተኩሩ ናቸው።

3.4. የፈተናዎች ውጤት

ይህ ጥናት የተማሪዎችን የጽሑፍ ችሎታ በቀጥታ አይመለከትም። ዋንኛው ትኩረቱ ተጠኚዎቹ በአማርኛ ጽሑፋቸው ውስጥ የፈጠሯቸውን ስህተቶች በማውጣትና ምንጫቸውንም መርምሮ የመፍትሄ ሀሳብ መሰንዘር ነው። ለዚህ ተግባር የፈተናዎቹ ውጤቶች ከፍተኛ ጠቀሜታ አስገኝተዋል። ስለሆነም የተገኙትን ስህተቶች በዓይነታቸው ለመከፋፋል አጥኚው ስነ ልሳናዊ ፍረጃን ተጠቅሟል። ለተጨማሪ መረጃ Dulay እና ሌሎች(1982) መመልከት ይቻላል።

ለተማሪዎቹ የቀረቡት የጽሑፍ ሙከራዎችና መጠይቆች ለመምህራኑ የተሰጡት መጠይቆችና በክፍል ውስጥ የተከናወኑት ምልከታዎች ስራ ላይ ከመዋላቸው በፊት መሣሪያዎቹ በየዓይነታቸው ተለይተው በድኅረ ምረቃ መሰል ጓደኛቼ፣ በአማካሪዬና መሰል መምህሮቼ እንዲሁም በቡታጅራ ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤት አማርኛ ቋንቋ መምህራን እየታዩ ማሻሻያ የተደረገባቸው ሲሆኑ የአንደኛውና የሁለተኛው ሙከራዎች በቅድሚያ ለተማሪዎች ቀርበው ከተሞከሩ በኋላ ተሻሽለዋል። የተዘጋጁት መረጃ ማሰባሰቢያዎች በተቻለ መጠን የጥናቱን ዓላማ እንዲያስገኙ የታለሙ በመሆናቸው ተፈላጊውን ውጤት አስገኝተዋል ለማለት ይቻላል።

3.5. ምልከታ

ምልከታ ሌሎች የመረጃ ማሰባሰቢያ መሳሪያዎች የማይዳስሱትን ጉዳይ የሚያስገኝ አጋዥ የመረጃ መሰብሰቢያ ተግባር ነው። አንድን ተጠኚ ለረጅም ጊዜ ወይም ለአንድ ወቅት ብቻ አንድን ተግባር በማከናወን ላይ እንዳለ ተከታትሎ ተፈላጊውን መረጃ ለማግኘት ያገለግላል። በመሆኑም አጥኚው በጽሑፍ ፈተናዎቹና በመጠይቆቹ ያላገኛቸውን ተጨማሪ መረጃዎች ለማግኘት ይህንን ዘዴ በአጋዥነት ተጠቅሞበታል።

ይህ ዘዴ በስራ ላይ ሲውል አጥኚው የሚከተሉትን ነጥቦች በጥንቃቄ አጢኗል።

1. በምልከታው ሂደት በክፍል ውስጥ በመምህሩና በተማሪዎች የተፈፀሙትን የቋንቋ ትምህርት ክንዋኔዎች በጥንቃቄ መመዝገብ ማስፈለጉን፤
2. በምልከታው ወቀት የሚፈጠሩ ወይም ሊፈጠሩ የሚችሉ ተጽዕኖዎችን ማሳነስ ተገቢ መሆኑንና
3. የምልከታውን አድማስ መወሰን ጠቀሜታው ከፍተኛ መሆኑን።

ከላይ ከተጠቀሱት ነጥቦች አኳያ የአማርኛን ቋንቋ የጽሑፍ ክሂል ትምህርት በተመለከተ:-

1. ዓመታዊው የትምህርት ፕላን
2. ሳምንታዊው የትምህርት ዕቅድ
3. የተማሪዎች የአማርኛ ደብተሮች
4. የመጀመሪያው መንፈቀ ዓመት የአማርኛ ቋንቋ ትምህረት ፈተና ታይተዋል።

የክፍል ውስጥ የማስተማር መማር ሂደቱን ለሀከት ተከታታይ ስምንታት በመመልከት መረጃዎች ተሰብስበዋል።

ከዚህ በላይ በቀረቡት የመረጃዎቹ ማሰባሰቢያ መሳሪያዎችና የአጥናን ዘዴዎች የተገኙትን መረጃዎች በሚቀጥለው ምዕራፍ ለማደራጀትና የተደራጁትንም ለመተንተን እንሞክራለን።

ምዕራፍ አራት

የመረጃ ውጤቶች ትንተና

በዚህ ምዕራፍ ሥር የሚቀርቡት ነጥቦች ከጥናቱ መሳሪያዎችና ከአጠናኑ ዘዴ የተገኙ ናቸው። የጥናቱ መሳሪያዎች ተደጋጋሚ የጽሑፍ ሙከራዎች፣ መጠይቆችና ምልከታዎች ሲሆኑ ከሶስቱም መሳሪያዎች የተገኙትን ስህተቶች በየዓይነታቸው ከዚህ ቀጥለን እናቀርባለን።

4.1. ከጽሑፍ ሙከራዎች የተገኙ ስህተቶች

ለአራት ጊዜ በተከታታይ ከተደረጉት የጽሑፍ ሙከራዎች አራት ዓይነት ስህተቶች ተገኝ ተዋል። እያንዳንዳቸውን ቀጥለን እናቀርባለን።

4.1.1. ጽንሰ ሀሳባዊ ስህተቶች

ሰዎች አንድን ጽንሰ ሀሳብ የሚገልፁበት ቃል በስምምነት ላይ የተመሠረተ ነው። በመሆኑም በአንድ ዓይነት ቅርፅ የተለያዩ ፅንሰ ሀሳቦች ሊገለጹ ይችላሉ።

የመስቃንኛ ቋንቋ አፈ ፈቶች በራሳቸው ቋንቋ ውስጥ ያሉ የአንዳንድ ቃላት ቅርፅ ከአማርኛ ቋንቋ ቃላት ቅርጽ ጋር ስለሚመሳሰሉ ይምታቱባቸዋል። ይህን በሚመለከት ተጠኚዎቹ እንደነዚህ ያሉ ቃላትን ወደ አማርኛ እነዲተረጉሙ ጥያቄዎች ቀርበውላቸው ነበር። ከቀረቡት ቃላት መካከልም እንደ ደግ፣ ደን፣ ደረሰ፣ ተናከሰ እና ወጠቀ የመሳሰሉት ይገኙባቸዋል። አንዳንድ ተማሪዎች "ደግ" ለሚለው ቃል "ጥጃ" "ደን" ለሚለው "ሆድ"፣ "ወጠቀ" ለሚለው ደግሞ ወደቀ የሚል ፍች ሰጥተዋል። (አባሪ አንድን ይመልከቱ)

ከዚሁ ጥያቄ ጋር በዐረፍተ ነገር ውስጥ ስህተት ያመጡትን ቃላት እንዲለዩ ተጠይቀው ነበር። ብዙዎቹ መለየት አልቻሉም። ለተማሪዎቹ ቀርበውላቸው በነበሩት አስራ አምስት ጥያቄዎች ላይ ያስመዘገቡት ውጤት በሠንጠረዥ (1) ቀርቧል።

በቡታጅራ ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤት ከ 15% በተወሰደ በአማርኛ ቋንቋ ቃላትን የመለየት ችሎታ ምዘና ላይ የአፍ መፍቻ ቋንቋቸው መስቃንኛ የሆኑትን የናሙናው ተሳታፊዎች የውጤት ድግግሞሽ ከመኖሪያ አካባቢ አንፃር የሚያሳይ ሠንጠረዥ።

ውጤት				
	ከተማ	ገጠር	ከተማ	ገጠር
4	-	1	0.000	1.852
5	-	-	0.000	0.000
6	5	4	9.259	7.407
7	2	5	3.704	9.259
8	8	7	14.815	12.963
9	6	2	11.111	3.704
10	2	5	3.704	9.259
11	2	2	3.704	3.704
12	2	-	3.704	0.000
13	-	1	0.000	1.852

ሠንጠረዥ 1

ከሠንጠረዡ እንደሚታየው የተማሪዎቹ ቁጥር ሃምሳ አራት ነው። ከነዚህ መካከል የመጀመሪያው ዝቅተኛ ውጤት የተመዘገበው በገጠር ተማሪ ነው። ዘጠኝ ማርክ ካስመዘገቡት ስምንት ተማሪዎች ውስጥ ስድስቱ በከተማ የሚኖሩ ሲሆኑ ሁለቱ ብቻ በገጠር የሚኖሩ ናቸው። አስራ ሁለት ነጥብ ያገኙትንም ተማሪዎች ብንመለከት ሁሉም የከተማ ነዋሪ ናቸው። የተመዘገበውን ነጥብ የድግግሞሽ ስርጭት ስንመለከትም የተሻለውን ውጤት ያስመዘገቡት እነዚሁ በከተማ የሚኖሩ ተማሪዎች ናቸው።

ተጠኚዎቹ ተማሪዎች በክፍል ደረጃ አብረዋቸው በመማር ላይ ከሚገኙት የሌሎች ቋንቋዎች ማለትም የአማርኛ፤ የሶዶኛ፤ የስልጢኛና የማረቅኛ ቋንቋ አፈ ፈቶች አንፃር ቁጥራቸው ከመቶኛ ሲሰላ 31.6% ነው። በአኋዝ ግን 54 ነው። ይህ ቁጥር በሁለተኛው ሙከራ በሁለት ቀንሷል።

የመጀመሪያውና እስካሁን ያየነው የስህተት ዐይነት ጽንሰ ሀሳባዊ ሲሆን ሁለተኛው የጽሑፍ ስህተት ጅምላ ጥቅለላ ሆኖ ተገኝቷል። በዚህ ስር የሚካተቱትን ዝርዝር ጉዳዮች እናቀርባለን።

4.1.2. ጅምላ ጥቅለላዊ ስህተቶች

በአካባቢያችን የሚገኙ ነገሮች እርስ በርስ የሚጋሯቸው ባሕርያት እንዳሏቸው ሁሉ የሚለያዩዋቸውም ሁኔታዎች አሉ። የነገሮችን ጥቅል ባሕሪ መማር ዝርዝር ባሕሪያቸውን ከመማር የተሻለ እንደሚቀና የታወቀ ነው።

በመልመድ ወይም በመማር ሂደት የነገሮችን ነጠላ ባህሪ ለአጠቃላዩ ወይም የአጠቃላዩን ለነጠላው በመጠቀም የሚፈጠሩ የስህተት ዓይነቶች አሉ። በእንዲህ ዓይነት ሁኔታ የሚፈጠሩትን የጽሑፍ ስህተቶች ጅምላ ጥቅለላዊ እንላቸዋለን። ዝርዝራቸውንም ቀጥሎ እንመለከታለን።

4.1.2.1. ቃላት

በቅርፅ የሚመሳሰሉ ወይም የሚለያዩ ቃላት ተመሳሳይ ፅንሰ ሀሳብን የሚገልጹበት ጊዜ አለ። ለምሳሌ "ሴት" የሚለው ቃል ከዶሮ ጋር ግንኙነት ያላቸውን "ቄብ" እና "ሲካካ" የሚሉትን ቃላት እንዲወክልልን ልናደርግ እንችላለን።

ስለዚህም

(ሀ) 1 ሴት ዶሮ ከጫጩቶች ጋር ትታያለች።

(ለ) * ሴት እናት ከጫጩቶቿ ጋር ትታያለች።

(ሐ) * ሴት እናት ቄብ ከጫጩቶቿ ጋር ትታያለች።

በተሰጡት ዐረፍተ ነገሮች ውስጥ (ለ) እና (መ) ተቀባይነት የሌላቸው ዐረፍተ ነገሮች ሲሆኑ "ሀ" ብቻ ተቀባይነት አለው። ምክንያቱም በ (ለ) እና በ (መ) ዐረፍተ ነገሮች ውስጥ "ሴት" እናት እና "ቄብ" የሚሉት አንድን ጽንሰ ሀሳብ የሚገልጹ ተደጋጋሚ ስያሜዎች በመሆናቸው ነው።

ከዚህ በላይ ለተፈጠሩት ስህተቶች የመስቃንኛው ቋንቋ አስተዋጽኦ ይኖረው እንደሆን? ለማወቅ ቀጥሎ ያሉትን ምሳሌዎች እንመልከት።

<u>አማርኛ</u>	<u>መስቃንኛ</u>
ዶሮ	ኩተና [ክኡትትአንአ]
ወንድ	ተበት [ትኧብኧትት]
አውራ	ውሪሮ [ውኡርኢርአ]

---

* የተሳሳተ ዐረፍተ ነገርን ያመለክታል።

እናቲቱ	እንስት [አንስስእትት]
ሴት	እንስት [አንስስእትት]
ሲካካ	ቦለቅ [ብእልኧቅ]
ቄብ	ቦለቅ [ብእልኧቅ]

ከዚህ በላይ በግልጽ እንደሚታየው "እናቲቱ" እና "ሴት" ለ የሚሉት ጽንሰ ሀሳቦች [አንስስእትት] በሚለው የምስቃንኛ ቃል ተጠቃለዋል። "ቄብ" የሚለው ፅንሰ ሀሳብ በመስቃንኛው የራሱ የተለየ መጠሪያ አለው። ስሀተቱ የመነጨው ከቋንቋዎቹ የፅንሰ ሀሳብና የአሰያየም ልዩነት ነው። አማርኛው የሚዘረዝረውን መስቃንኛው ይጠቀልለዋል፤ መስቃንኛው የሚዘረዝረውን አማርኛው ይጠቀልለዋል ተጠኚዎቹ በዚህ ዓይነት የጅምላ ጥቅለላ ስህተት ውስጥ ሲያንፀባርቁ የተገኙት ለአንድ ፅንሰ ሀሳብ ያላስፈላጊ ቃላትን በመደጋገም ብቻ ሳይሆን አንዱን ቃል በማጠቃለልም ለብዙ ጽንሰ ሃሳብ ሲያውሉት ነው። በዚህ ሁኔታ የተፈጠሩትን ስህተቶች ቀጥሎ እናመለክታለን።

2 (ሀ) የታቀፈችው ዶሮ እንቁላሉን ፈለፈለችው።

(ለ) * የታቀፈችው ዶሮ ልጅ ወለደች።

የመጀመሪያው ዐረፍተ ነገር ተቀባይነት ሲኖረው ሁለተኛው ዐረፍተ ነገር ግን ተቀባይነት የለውም። ምክንያቱ ልጅ የሚለው ቃል ነው። የስህተቱ ምክንያት ምን ሊሆን እንደሚችል ለማየት እንሞክር።

<u>አማርኛ</u>	<u>መስቃንኛ</u>
ልጅ	ትኽ [ትኽኧ]
ሴት ልጅ	ገረድ [ግኧርኧድ]
ወንድ ልጅ	ኧርጅ [ኧርእጅጅ]
ጥጃ	ሞሳ [ምእስስኣ]
ውርንጭላ	ደርማ [ድኧርምምኣ]
የበግ ግልገል	ግላግል [ግልኣግእል]
ጫጩት	ጩጩወ [ጭኡጭኡውኧ]

ከቀረበው ዝርዝር እንደሚታየው "ልጅ" ለሚለው የአማርኛ ቃል መስቃንኛው "ትኽ" የሚል አቻ አለው። "ጫጩት" ለሚለውም "ጩጩወ" የሚል አቻ አለው። በመሆኑም ስህተቱ ከመስቃንኛው ቋንቋ የመነጨ አይደለም። ስህተቱ "ልጅ" የሚለውን የአማርኛ ቃል በማጠቃለል

ለ "ዶሮ" ም እንደሚያገለግል አድርጎ ማጠቃለሉ ነው። "ልጅ" ለሰው "ጫጩት" ለዶሮ መሆኑን አላስተዋለም ወይም ዘንግቷል ማለት ነው። የተጠኚዎቹ ስህተቶች ለአንድ ቃል ከአንድ በላይ የመጠቀም ወይም አንዱን ቃል ለብዙ ፍች እንዲያገለግል በማድረግ የሚፈጠሩ ብቻ አይደሉም። የትኛው ቃል ከየትኛው ቃል ጋር ተሰናኝቶ ሊሄድ እንደሚችልም ያለመገንዘብን የሚያመለክቱ ስህተቶች ይገኛሉ። እንደነዚህ ካሉት መካከል ለአብነት ቀጥሎ ያሉትን እናቀርባለን።

3 (ሀ) ሁለት ተማሪዎች አፍ ለአፍ ገጥመው ይጫወታሉ።

(ለ) * ሁለት ተማሪዎች አፍ ለአፍ ተያይዘው ያወራሉ።

(መ) * ሁለት ተማሪዎች አፍ ለአፍ ሆነው ያወራሉ።

በ (ሀ) የቀረበው ዐረፍተ ነገር ተቀባይነት ሲኖረው በ (ለ) እና በ (መ) የተገለጹት ግን ተቀባይነት የላቸውም። ይህ የሆነበትን ምክንያት ቀጥሎ እንመለከታለን።

ተ.ቁ	ቃላት	የቃላት ተሰናሳይነት			
		ሆድ	ልብ	እጅ	አፍ
1	ተገናኝተው	+	+	−	−
2	ተያይዘው	−	−	+	−
3	ሆነው	−	+	−	−
4	ገጥመው	−	−	−	+

በዝርዝሩ ቅደም ተከተል እንደሚታየው፤ እያንዳንዱ ቃል የራሱ ተሰናሳይ /ተጓዳኝ/ ቃል አለው። ከአንደኛው ጋር የሚጓደነው ከሌላው ጋር አይጓደንም። ይህን የተጓዳኝነት ባህሪ ካለመገንዘብ ስህተት ይፈጠራል።

ከላይ እንደሚታየው "አፍ" ከሚለው ቃል ጋር የተጓደነው "ገጥመው" የሚለው ብቻ ነው። አንዳንድ ተጠኚዎች ግን "ሆነው" ወይም "ተያይዘው" የሚለውን በመጠቀም ስህተት ይሠራሉ። ተጓዳኝ ቃላትን ባለመለየት ከሚፈጠሩት ስህተቶች መካከል ሁለተኛውን አቅርበን ወደ ሌሎቹ ስህተቶች እንሄዳለን።

4 (ሀ) ከሠላምታዬ ቀጥዬ የማሳስብህ ጉዳይ የሚከተለው ነው።

(ለ) * ከሠላምታዬ ቀጥዬ የማቀርብልህ ጉዳይ የሚከተለው ነው።

(መ) * ከሠላምታዬ ቀጥዬ የማመለክትህ ጉዳይ የሚከተለው ነው።

\+ ተገቢነትን ያመለክታል።

− ተገቢ ያለመሆንን ይወክላል።

በሶስቱም ዐረፍተ ነገሮች የቀረቡት ነገሮች ከሠላምታ ጋር የተያያዙ ናቸው። በአማርኛ ቋንቋ ከሠላምታ ቀጥሎ ሊመጣ የሚገባው ቃል በተለምዶ ምን እንደሆነ እናውቃለን። በአቤቱታ ደብዳቤም ከመነሻው ሀሳብ ቀጥሎ የሚመጣውን ጉዳይ እንገነዘባለን። ከዚህ በመነሳት በየደብዳቤው ዐይነት የተለመዱትን ቃላት ከፍለን እንመለከት።

	ደብዳቤ	
ቃላት	አቤቱታ	ሠላምታ
ማመልከት	+	−
ማሳሰብ	+	+
ማቅረብ	+	−
መጠቆም	+	+

በአቤቱታ ደብዳቤና በሠላምታ ደብዳቤ ውስጥ የተለመደው አጠቃቀም ከላይ እንደሚታየው ነው። 4 (ለ) እና (መ) ተቀባይነት ያጡበት ምክንያት አንዳንድ ተጠኚዎች ለአቤቱታ የሚሆነውን ቃል ለሠላምታ ደብዳቤ መጠቀማቸው ነው። ማመልከትና ማቅረብ ለሁለቱም የደብዳቤ ዓይነቶች እንደሚጠቅሙ በመገመት በጅምላ እንደተጠቀሙባቸው መገንዘብ ይቻላል።

እስካሁን የተመለከትነው ከቃላት ጅምላዊ አጠቃቀም ጋር የተያያዙ ስህተቶችን ነው። አሁን ደግሞ ተማሪዎች በጻፏቸው ዐረፍተ ነገሮች ውስጥ የተገኙትን የቅጥያ ስህተቶች እንመለከታለን።

4.1.2.2. የመነሻ ቅጥያ ስህተቶች

በተሰጡት ሶስት የጽሑፍ ሙከራዎች ውስጥ ተደጋጋሚነት ካላቸው መነሻ ቅጥያዎች መካከል አንዱ /አስ- / ነው። ከዚህ ቅጥያ የአጠቃቀም ጉድለት የተነሳ ከተፈፀሙ ስህተቶች ጥቂቶቹን እንመለከታለን።

5 (ሀ) ዶሮዋ እንቁላል ታቅፋለች።

(ለ) * ዶሮዋ እንቁላል እያሳቀፈች ነው።

/ አስ- / የሚለው ቅጥያ ከግሥ ጋር ሲገኝ አስደራጊነትንና አድራጊነትን ያመለክታል። ነገር ግን አቀፈ በሚለው ግሥ ላይ ሲቀጠል አገልግሎቱ አስደራጊነት ነው። ዶሮ ግን ታቃፊ እንጂ አሳቃፊ ስለማትሆን (5ለ) ተቀባይነትን ሊያጣ ችሏል።

የቅጥያዎች ስህተት የመነሻ ብቻ ሳይሆን የመድረሻም ነው። በመድረሻ የተፈፀሙትን የቅጥያ ስህተቶች ቀጥሎ እናመለከታለን።

4.1.2.3. የመድረሻ ቅጥያ ስህተቶች

በተጠኚዎቹ የጽሑፍ ሙከራዎች ውስጥ በዐረፍተ ነገር ባለቤት ላይ /-ን/ ን በመጨመር በርካታ ስህተቶች ተፈጽመዋል። ዝርዝር ማስረጃውን ከሠንጠረዥ (2) ላይ መመልከት ይቻላል። ከተፈፀሙት ስህተቶች ውስጥ ለአብነት ያህል የሚከተሉትን እናሳያለን።

6 (ሀ) ዶሮዋ እንቁላል ታቅፋለች።
  (ለ) * ዶሮዋን እንቁላል ታቅፋለች።
  (መ) * ዶሮዋን ጫጩት ይዛለች።
  (ሠ) * እህትህን አክስቷ ቤት ሄደች።

ከዚህ በላይ ከተመለከቱት ዐረፍተ ነገሮች መካከል በ/6ሀ/ የተጠቀሰው ብቻ ተቀባይነት ያለው ሲሆን ሌሎቹ የላቸውም። በአማርኛ ቋንቋ ባለቤት ስማዊ ሐረግ /-ን/ የሚለውን ጠቃሽ አመልካች ቅጣይ አያስከትልም። የ/-ን/ አገልግሎት ሰፊ ሲሆን አንደኛው ቀጥተኛ ተሳቢን ማመልከት ነው። በዚህ ተግባሯ ከባለቤት ጋር ልትገኝ አትችልም። ይህን ካለማወቅ የተነሳ ተማሪዎቹ የተዛቡ ዐረፍተ ነገሮችን ሊጽፉ ችለዋል።

የአማርኛ ቃላት የሚራቡና የማይራቡ ተብለው በሁለት ይከፈላሉ። በሚራቡት ውስጥ እንደ ስም ቅጽልና ገስ ያሉት ይመደባሉ። በማይራቡት ውስጥ ደግሞ እንደመስተዋድድ የመሳሰሉት ይጠቀሳሉ። ለተጨማሪ መረጃ ባየ(1986)ን ይመልከቱ።

እንደ አንደኝነት የመሳሰሉት ስሞች ከኢሳቢ ግስ ጋር ስለማይዋቀሩ እነዲህ ዓይነቱን የአወቃቀር ስርዓት ካለመገንዘብ የሚፈጠሩ ስህተቶችን ቀጥሎ እንመለከታለን።

7 (ሀ) የሕዝቡን ተጓዥነት ተናገረ።
  (ለ) በሰፈረኛነት አንድ ላይ ነበርን።
  (መ) * ትምህርቱ ተግቶ ስለሚያጠና አንደኝነት ወጣ።

በ(7መ) የተመለከተው ዐረፍተ ነገር ተቀባይነት የለውም። ምክንያቱም አንደኝነት የሚለው ቃል ስም ነው። ወጣ ከሚለው ኢሳቢ ግስ ጋር ሊገባ አይችልም። ከዚህ ዓይነት ግስ ጋር ሊገባ የሚችለው በቅጽላዊ ቅርጹ ነው። አለበለዚያም አንደኝነት የሚለው ቃል ከመስተዋድድ ጋር ተቀናጅቶ በሐረግነት መግባት አለበት።

በመድረሻ ቅጥያ አለጣጠፍ ከተፈፀሙት ስህተቶች መካከል /- ኢት/ የሚለው አንዱ ሲሆን ስህተቶቹን ቀጥለን እንገልጻለን።

8 (ሀ) ዶሮይቱ እንቁላል ታቅፋለች።
(ለ) ዶሮዋ እንቁላል ትጥላለች።
(መ) ዶሮዋ እንቁላል ታቅፋለች።
(ሠ) * ዶሪቷ እንቁላል ታቅፋለች።

ከዚህ በላይ በ(8ሠ) የተመለከተው ዐረፍተ ነገር ተቀባይነት የሌለው ሲሆን ሌሉቹ ግን ተቀባይነት አላቸው። /-ኢት/ የሚለው መስተአምር በአማርኛ አነስታይ ፆታንና ንኡስነትን ያመለክታል። ለምሳሌ "ዶሮይቱ" በሚለው ቃል ውስጥ /- ኢት/ አነስታይ ፆታን ሲያመለክት / -ኡ/ ደግሞ ዕውቅ ወይም ዕምር መሆንን ያመለክታል።

ተጠኚዎቹ የተሳሳቱት /- ኢት/ የሚለውን ቅጥያ ዶሮ የሚለው ስም ላይ ሲቀጥሉ / (ኦ) የሚለውን ድምፅ በመጉረዳቸው ነው። ለዚህ ምናልባት የአናባቢዎች ተከታትሎ የመምጣት ባሕሪ በመስቃንኛው ምን እንደሚመስል መመርመሩ የተነሳንበትን ሳያጠናክርልን አይቀርም።

በመስቃንኛ ስም ሆነው በ /አ/ የሚጨርሱና በመድረሻቸው ላይ / ኢት/ ሲታከልባቸው ስሞች ምን እንደሚመስሉ የሚከተሉትን እንመልከት።

<u>አማርኛ</u>	<u>መስቃንኛ</u>
አክስት	አናቶ [አንንአተኦ]
እናት	ዳኮ [ድአክክኦ]
አውራ ዶሮ	ውሪሮ [ውኡርኢርኦ]

እንደነዚህ ያሉ ስሞች በመድረሻቸው ላይ የሚያስከትሉትን ቅጥያ ደግሞ እናጢን።

<u>ቃሉ ብቻውን</u>	<u>ከነቅጥያው</u>	<u>ትርጉም</u>
አናቶ [አንንአትኦ]	አናቶ- ዬታ [አንንአትኦ- ዬታ]	[አክስቷ]
ዳኮ [ድአክክኦ]	ዶኮ- ዬታ [ድአክክኦ- ዬታ]	[እናቷ]
ውሪሮ [ውኡርኢርኦ]	ውሪሮ- ዬታ [ውኡርኢርኦ- ዬታ]	[የሷ ዶሮ]

በዚህ መሠረት በ /አ/ በሚጨርሱ የመስቃንኛ ስሞች /– ዬታ/ የሚለው አገናዛቢ አፀፋ ሲቀጠል / – ኤ/ ወደ / ዬ / ይለወጣል እንጂ /አ/ አይጎረድም፡፡በመስቃንኛው ባሕሪ መሰረት ቢጠቀሙ ኖሮ ቃሉ (ዶሮይትዋ) ይሆን ነበር፡፡ ይህ ደግሞ ትክክለኛውና የሚጠበቀው ቃል ነው፡፡ ይሁን እንጅ ተማሪዎቹ /አ/ን ገድፈውታል፡፡ ይህም ዐ.ነገሩን ተቀባይነት አሳጥቶታል፡፡

ተማሪዎች በጽሑፋቸው ውስጥ / – ኡ/ የሚለውንም ቅጥያ አለቦታው ሲያውሉት ተገኝተዋል፡፡ ለማስረጃ የሚከተሉትን እናቀርባለን፡፡

9 (ሀ) የዶሮው ሐኪም የታመመውን ዶሮ ሲያክም ይታያል፡፡
(ለ) * የዶሮ ሐኪሙ የታመመውን ዶሮ ያክማል፡፡

በ(9ሀ) የተገለፀው ዐረፍተ ነገር ትክክል (ተቀባይነት ያለው) ሲሆን በ (ለ) የተመለከተው ግን ተቀባይነት የለውም፡፡

በአማርኛ ቋንቋ ስርዓት መስተአምር የሚቀጠለው በገላጩ ቃል ላይ እንጂ በተገላጩ ላይ አይደለም፡፡ ስለሆነም በ "ለ" የተገለፀው ዐረፍተ ነገር (ሐኪሙ) የሚለው ቃል መሪ "የዶሮ" የሚለው ሐረግ ደግሞ ገላጭ ስለሆነ / ኡ/ ማረፍ ያለበት "የዶሮ" በሚለው ገላጭ ላይ መሆን ነበረበት፡፡ ይህን ካለመገንዘብ ስህተት ተፈጥሯል፡፡

እስካሁን በጅምላ ጥቅለላ ስር የተካተቱትን አንዳንድ ዝርዝር ስህተቶችን ተመልክተናል፡፡ እነሱንም ቀጥሎ በሠንጠረዥ እናመለክታለን፡፡

ጅምላ ጥቅለላ ስህተቶችን በአጠቃላይ ድገግሞሽና የዚህኑ መቶኛ ስሌት የሚያሳይ ሠንጠረዥ፡፡

ተ.ቁ	የስህተት ዓይነት	የድግግሞሽ ብዛት	ድግግሞሽ በመቶኛ
1	ልዩ ልዩ የቃላት ጥቅለላ	87	56.86
2	/ን/ ን ያለ አገባብ መጨመር	33	21.57
3	ንጥል ምዕላድ የሆነችውን /– ኢት/ን መጨመር	19	12.42
4	/ን/ ን መግደፍ	3	1.96
5	አፀፋ ግስን አፀፋ ባልሆነ ግስ መተካት	9	5.88
6	መስተዋድድን መግደፍ	2	1.31

ሠንጠረዥ 2

ከሠንጠረዡ መረዳት እንደሚቻለው ከፍተኛ ተደጋጋሚነት ያለው ስህተት የ (ኀ) ጭመራ ነው። የመስተአምርም ስህተት ድግግሞሽ ከፍተኛ ነው። በአጠቃላይ ሲታይ ግን ቃላትን በጅምላ ማጠቃለል ከፍተኛው የተጠኚዎች ችግር ይመስላል። በተራ ቁጥር አራትና ስድስት የተመለከቱት ስህተቶች ለጊዜው ከሁሉም ዝቅተኛውን የድግግሞሽ ደረጃ ይዘዋል።

እስካሁን በጅምላ ጥቅለላዊ ስህተት ስር የተጠቃለሉትን ስህተቶች ተመልክተናል። ከዚህ ቀጥለን ደግሞ የመሰቃንኛ ቋንቋን ለመጠቀም ከመፈለግ ውስጣዊ ግፊት አንፃር የተፈፀሙትን የጽሑፍ ስህተቶች እንመለከታለን።

4.1.3. በይነ ቋንቋ ስህተቶች

ሰዎች ሲናገሩ ወይም ሲጽፉ ይበልጥ የሚቀናቸው በሚያቁት ቋንቋ መጠቀም ነው። አንዳንድ ሰዎች በሁለተኛ ቋንቋ ሀሳባቸውን ለመግለጽ የሚቸገሩበት ጊዜ አለ። በዚህን ጊዜ የሚኖራቸው አማራጭ በበለጠ የሚያውቁትን ቋንቋ መጠቀም ነው። በዚህ መሠረት የመስቃንኛ አፈ ፈቶች በአማርኛ ለመግለጽ የሚያስቸግራቸውን ነገር በመስቃንኛ ይገልጹታል። ይህን ሲያደርጉ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች በይነ ቋንቋ ስህተቶች እንላቸዋለን። ስህተቶቹን ከቃላት አንፃር ቀጥሎ እናቀርባለን።

4.1.3.1. የቃላት ስህተቶች

10 (ሀ) ዶሮዋ እንቁላል ጣለች።

(ለ)* ዶሮው እንቁላል ወለደ።

(መ)* ላሙ ጥጃ ወለደ።

በ (ለ) እና በ (መ) የተመለከቱት ዐረፍተ ነገሮች የተዛቡ ሲሆኑ በ (ሀ) የተጠቀሰው ግን ትክክል ነው። የዚህ ምክንያት ምንድን ነው? በምስቃንኛ ጨኘ [ጭኧኝኝኧ] የሚለው ቃል ለዶሮ፤ ለላም፤ ለፍየል፤ ለበግ፤ለውሻ፤ ወዘተ ሁሉ መጠቀም ይቻላል። በአማርኛው ግን ለዶሮ የሚሆነው ቃል "ጣለች" ነው። የመስቃንኛው የሚጠቀልለውን ፅንሰ ሀሳብ አማርኛው ይዘረዝረዋል። ስለዚህም የተለያየ ቃል ይጠቀማል። መስቃኑ ተማሪ እንደ ጨኘ ሁሉ ወለደ የሚለውን የአማርኛ ግስ ለሁሉም እንስሳት በማዋሉ ስህተት ሊፈጽም ችሏል።

በ (ለ) እና በ (መ) የተጠቀሱት ስህተቶች ከመስቃንኛው የተተረጎሙ ለመሆናቸው የመስቃንኛ ምሳሌዎችን ማቅረብ ይቻላል።

11· (ሀ) ኲተናዬ አንቁወ ጨኘ።

*ዶሮው እንቁላል ወለደ።

(ለ) ኧራሚ ጨኘ።

*ላሙ ወለደ።

ከዚህ ዓይነቱ የሁለቱ ቋንቋዎች ልዩነት የሚነሱት ስህተቶች ብዙ ናቸው። እዚህ ላይ የምናቀርባቸው የድግግሞሻቸው መጠን ከፍ ያለውን ብቻ ነው። ሌሎች ተመሳሳይ ስህተቶችን ደግሞ እንመልከት።

12 (ሀ) በምን ረጌም ጉነነውታን ወኅን።

*በድንጋይ ወርውሮ ግንባሩን ወጋው።

በድንጋይ ወርውሮ ግንባሩን ፈነከተው

በስህተት ምልክቱ አንፃር ያለው ዐረፍተ ነገር ውስጥ ስህተቱን ያመጣው "ወጋው" የሚለው የመስቃንኛ ቃል ትርጉም ነው። ይህ ቃል ጥቅል ፅንስ ሀሳብን ገላጭ ነው። መምታትንና መፈንከትን አጠቃሎ ይወክላል። አማርኛው ደግሞ መምታትንና መፈንከትን ይለያል። ልዩነቱንም በተለያየ ቃል ይገልፃል። ይህን ልዩነት ያልተረዳው ተማሪ ስህተት ሊፈጽም ችሏል። የሚከተለውን የአማርኛ ምሳሌ ደግሞ እንመልከት።

(ለ) ደብተሬን እቤት <u>ለቅቄው</u> መጣሁ።

ይህን ዐረፍተ ነገር የጻፈው ተጠኚ ስህተት የት ላይ እንደሆነ እንመልከት። በዐረፍተ ነገሩ ውስጥ የተሠመረበት ቃል በቀጥታ ከመስቃንኛው የተተረጎመ ነው። ረስቼው ወይም ትቼው የሚለውን የአማርኛ ቃል ስለዘነጋ ወይም ስላላወቀ ለቅቄ የሚለውን የራሱን ቋንቋ አቻ ቃል ተጠቅሟል።

አንዳንድ የመስቃንኛ ቃላት ብዙ ፍች አላቸው። ለምሳሌ ያህል <u>ገፈረ</u> የሚለውን ግስ እንመልከት።

13 (ሀ) ገኝ ገፈረ።

አገር ለቀቀ።

(ለ) ኧማር ገፈረ።

አህያ ጣለ።

(መ) ምኧት ገፈረ ።

ሚስት ፈታ ።

(ሠ) ወስጭ ገፈረ ።

መጠጥ አቆመ ። ወዘተ፣

ከምሳሌዎቹ መገንዘብ እንደሚቻለው የመስቃንኛው ገፈረ ለአማርኛው ለቀቀ፤ባለ፤ፈታ፤ አቆመ፤ አቻ ግስ ነው። ምስቃንኛው የሚጠቀልለውን አማርኛው ለሚዘረዝረው ከዚህ ልዩነት የተነሳ ተጠኚዎቹ ስህተት ሊፈጥሩ ይችላሉ። እንደዚህ ያሉ የስህተቶቹን መንስዔ ለማወቅ ወደ ተጠኚው ቋንቋ ባሕሪ መሄድ አስፈላጊ ነው።

በዚህ ምዕራፍ ስር በቃላት ጅምላ ጥቅለላዊ ስህተቶች ውስጥ ስለመስተዋድዶች ጠቅሰን ነበር። ማስረጃዎቹን ከዚህ ቀጥሎ እንመለከታለን።

14 (ሀ) * በቤቱ መጣ ።

(ለ) ከቤቱ መጣ ።

(14ሀ) ተቀባይነት የለውም። ምክንያቱም የመስቃንኛውን መነሻ መስተዋድድ /በ/ን አማርኛው ስለተጠቀመና የአማርኛው መስተዋድድ /ከ/ ስለተጠቀመ ነው። የሚቀጥለውም የዚሁ ዓይነት ነው

(ለ) * የልጅቷ ቤተሰብ ንገራቸው።

ለልጅቷ ቤተሰብ ንገራቸው።

ከዚህ ላይ /ለ/ የሚለውን መስተዋድድ መጠቀም ሲገባው እንደምስቃንኛው /የ/ ን ተጠቅሟል። ይህም ለስህተት ዳርጉታል። በአጠቃላይ ከተጠኚዎቹ የሙከራ ጽሑፎች ውስጥ ከተለቀሙት መስተዋድዳዊ የበይነ ቋንቋ ስህተቶች መካከል የሚከተሉትን ለመገንዘብ ተችሏል።

መስቃንኛ	አማርኛ
የ	በ
የ	ለ
በ	ከ

ከመዘርዝሩ መመልከት እንደሚቻለው የመስቃንኛው /የ/ የተለያዩ የአማርኛ መስተዋድዶችን የሚተካ ይመስላል። የመስቃንኛው የሚጠቀልለውን የአማርኛው ይዘረዝረዋል ማለት ነው። ተጠኚው የራሱን ቋንቋ ጥቅል መግለጫ ለአማርኛው ዝርዝር ነገሮች በመጠቀሙ ሊሳሳት ችሏል።

የዚህ ግይነት በይነ ቋንቋ ስህተቶች በርካታ ናቸው። ሁሉንም ማቅረብ አስፈላጊ ስላልሆነ ቀጥሉ የቅጥያ ስህተቶችን እንመለከታለን።

4.1.3.2. ቅጥያዎች

በዚህ ክፍል የታዩት ስህተቶች የምስለት፣ የመድረሻና የግድፈት ተብለው ሊከፈሉ ይችላሉ። እያንዳንዳቸውን ምሳሌ እየሰጠን ለማየት እንሞክራለን።

4.1.3.2.1. የቅጥያዎች ግድፈት

በአማርኛ ዐረፍተ ነገር ውስጥ የሚገኝ ቀጥተኛ ተሳቢ በመድረሻው ላይ /-ን/ ን እንደ ሚቀጥል የታወቀ ነው። ይሁን እንጂ አንዳንድ የመስቃንኛ አፈፊቶች በአማርኛ ሲናገሩም ሆነ ሲጽፉ /-ን/ ን ይገድፋሉ። ለማስረጃ የማከተሉትን ስህተቶች እናቀርባለን።

15 (ሀ) * ሴቷ ዶሮ እንቁላሏ አቅፋለች ።

(ለ) * ዶሮው ሊያርደው ነው።

(መ) * ሰውዬው ዶሮዋ ይዟታል።

እነዚህ ዐረፍተ ነገሮች ተቀባይነት የላቸውም፤ ምክንያቱም የተሳቢ አመልካች የሆነውን /- ን/ ን በመግደፋቸው ነው። በዚህ ቋንቋ ተሳቢ ስሞች ለተሳቢነታቸው ምልክት የላቸውም። ይህ ባሕሪ ለአማርኛውም በመጠቃለሉ ስህተት ሊፈጠር ችሏል። ከላይ በ15 (ሀ) የተገለፀው ዐረፍተ ነገር በመስቃንኛው እንደሚከተለው ይገለፃል።

(16) አንስቲ ኩተና <u>አንቁዬታ</u> ኤንቀፈትም።

ሴቷ ዶሮ እንቁላሏ አቅፋለች

ከዚህ በላይ የተሰመረበት ቃል ተሳቢ ሲሆን ጠቃሽ አመልካች የለውም። የአማርኛው ስህተት ከዚህ ባህሪ የመነጨ ነው ለማለት ይቻላል።

4.1.3.2.2. ትርፍ ቅጣይ የመጨመር ስህተት

በዚህ ስር ተጠኚዎቹ በቃል መድረሻ ላይ የሚጨምሯቸውን ቅጥያዎች እንመለከታለን። ስህተቶቹም እንደሚከተሉት ያሉ ናቸው።

17(ሀ) * አስተማሪው ያውናቸው።

አስተማሪው እኛውና።

(ለ)* አስተማሪዋ ያውናት።

አስተማሪዋ ያቺውና።

/መ/* መምህራኑ ያውናቸው።

መምህራኑ እነዚያውና/እኛውና።

ከ (ሀ) እስከ (መ) የቀረቡት ዐረፍተ ነገሮች ስህተት የሆኑት የመስቃንኛው የአመልካች ቃል የመድረሻ ቅጥያዎች እንዳለ ወደ አማርኛ ስለተተረጎሙ ነው። በአመልካቹ ቃል ላይ ያሉት የመስቃንኛ ቅጥያዎች ወደ አማርኛ ሲለወጡ የሚመስሉተን ቀጥሎ እናሳያለን።

<u>አማርኛ</u>	<u>መስቃንኛ</u>
ያ ው	ዟ
ያ ች	ዟ
ናቸው	ምኖ
ናት	ምያ

በ17 (ሀ) ስር የቀረበው የአማርኛ ዐረፍተ ነገር ስህተት <u>ዟምኖ</u> ከሚለውን የመስቃንኛ አመልካች ቃል እንዳለ የተተረጎመ በመሆኑ ነው። በመስቃንኛው 'ዛ' ለሁለቱም ጾታዎች ያገለግላል። ስለዚህም ለአማርኛው /ያ/ እና /ያች/ ተጠኚዎቹ ይህንኑ ቅርፅ ተጠቅመዋል። በዚሁ ቋንቋ /- ምኖ/ የሚለው ቅጥያ ደግሞ ለብዙ ቁጥርና ለአክብሮት ያገለግላል። በፆታዎቹ ላይ በሁለቱ ቋንቋዎች ያለው ልዩነት ተጠኚዎቹን ለስህተት ዳርጓቸዋል።

በቋንቋ ውስጥ የሚገኙ ጽምፆች በመካነ ንበባቸው ወይም በባሕርዬ ንባባቸው መመሳሰል ምክንያት መተካካታቸው የተለመደ ነው። የዚህን ዓይነት የድምፆች መተካካት ምስስሎሽ እንለዋለን። በዚህ ሁኔታ የተፈጠሩ ስህተቶች ቀጥሎ ይቀርባሉ።

4.1.3.2.3. የድምጾች ምስስሎሽ ስህተቶች

18(ሀ)* ትምህርት ቤቱ በቂ መዝኛኛ የለውም።

(ለ)* በሠላም ያገኛኘን።

እነዚህ ዐረፍተ ነገሮች ተቀባይነት የላቸውም። ስህተታቸው ከምን እንደመጣ መፈለግ ይኖርብናል።

ችግሩ የመጣው ከአማርኛው ነው እንዳንል <u>መዝኛኛ</u> እና <u>ያገኛኘን</u> በአማርኛው ውስጥ የሉም። በአማርኛው የነዚህ ቃላት ቅርጽ <u>መዝናኛ</u> እና <u>ያገናኘን</u> ነው። እንዲህ ከሆነ ተማሪዎቹ

የአማርኛውን [ና] ወደ [ኛ] ለውጠውታል ማለት ነው። በአማርኛ እንደዚህ ዓይነት ውስጠ ምዕላድ ምስስሎሽ የለም። ምናልባት በመስቃንኛው እንዳለ መመርመሩ አስፈላጊ ነው። የሚከተሉትን እንመልከት

ምዕራብ ጉራጌ	ምስራቅ ጉራጌ	አማርኛ
ቸሀኛ	መስቃንኛ	
ጨነ	ጨኘ	ወለደ
ቸነ	ቸኘ	መ ጣ
ቀነ	ቀኘ	ቀረ
ኧተመና	ኧተመኛ	እሀቴ
ኧራመና	ኧራመኛ	ላሜ
ትራመና	ትራመኛ	ትላንትና
ገን	ገኝ	አገር
በፎረና	በፎረኛ	በላዬ ላይ
ገነም	ገኘም	አሟረተ
ወዘተ.		

ከዚህ በላይ እንደሚታየው የቸሀኛው /ን/ በመስቃንኛ /ኝ/ ይሆናል። እንደሚታወቀው እነዚህ ሁለት ድምጾች ሠርናውያን ናቸው። የሚለያዩት /ን/ የድድ /ኝ/ ደግሞ የላንቃ መሆኑ ነው።

የቸሀኛው /ን/ በመስቃንኛው ወደ /ኝ/ እንደተለወጠ ሁሉ፡ የአማርኛው /ን/ ም በዚሁ ሁኔታ ወደ /ኝ/ ተለውጧል። ለማለት ይቻላል። በመስቃንኛው አንድ ስርናዊ የሳንቃ ድምጽ ተኈራባች የሆኑ ሰርናዊ የድድ ድምፆችን ወደ ላንቃዊነት የሚለውጣቸው ይመስላል።

እስካሁን በበይነ ቋንቋ ስህተት ስር የተመለከቱትን ዋና ዋና ስህተቶች አቅርበናል። ሁለቴ እና ከዛ በላይ የተደጋገሙትን ስህተቶች እና የመቶኛ ስሌታቸውን በሠንጠረዥ አጠቃለናቸዋል። ዝርዝሩን ቀጥሎ እናሳያለን።

በበይነ ቋንቋ የስህተት ዓይነት ስር የተጠቃለሉትን ዝርዝር ስህተቶች የድግግሞሽ መጠንና የመቶኛ ስሌት የሚያሳይ ሠንጠረዥ

ዝርዝር የስህተት ዓይነቶች	የሙከራ መጠን	የድግግሞሽ ብዛት	ድግግሞሽ በመቶኛ
ያውናቸው	1	42	25.77
/ ን/ መገደፍ	3	22	13.50
/ ኡ/ መገደፍ	2	6	3.68
የ'ለ' በ'የ' መተካት	3	12	7.36
የ'በል' በ'እሺ' መለወጥ	1	12	7.36
የ'ወደ' በ'የ' መተካት	2	2	1.23
የ'በ' በ'የ' መተካት	2	2	1.23
የ'ከ' በ'የ' መተካት	2	2	1.23
የ'ሁ' በ'ው' መተካት	2	2	1.23
የ'ና' በ'ኛ' መተካት	1	9	5.52
ይህም	2	3	1.84
ለቅቄ	1	2	1.23
የ'ም' መጨመር	2	3	1.84
አንዴ የተከሰቱ ረቢ ቃላት	3	44	26.99

ሠንጠረዥ 3

ከዚህ በላይ ባለው ሠንጠረዥ የቀረቡት ሁለቴና ከዚያ በላይ ድግግሞሽ ያላቸው ስህተቶች የተደጋገሙት በሁለቴ የጽሑፍ ሙከራ ስለሆነና ድግግሞሻቸውም አነስተኛ ስለሆነ በዝርዝር መግለፅ አላስፈለገም። "በል" የሚለው ቃልም በሶስተኛው ሙከራ ጥያቄ ወረቀት ላይ ስለሚታይ ከዚያው ማረጋገጥ ይቻላል።

ከሠንጠረዡ መገንዘብ እንደሚቻለው ከፍተኛ ድገግሞሽ የሚታየው በ 'ያውናቸው' እና በ 'በል' በ 'እሸ' መለወጥ ላይ ነው። ይህ ድገገሞሽ በአንድ ጊዜ ሙከራ ውስጥ የታየ ነው።

የ 'ና' በ 'ኛ' መተካትና የ/ ን/ መገደፍም እንደዚሁ ጉልህ ነው።

የ 'ለ' በ 'የ' መተካትና የልዩ ልዩ ቃላት ትርጉም ስህተቶችም ትኩረትን የሚስቡ ናቸው።

ከዚህ በመቀጠል በመማር ሂደት ሊወገዱ ወይም ሊቃለሉ ወደሚችሉና በአጠራር ዕድገታዊ ተብለው ወደሚታወቁት የስህተት ዓይነቶች እንሻገራለን።

4.1.4. ዕድገታዊ ስህተቶች።

ማንኛውም ሰው አፍ መፍቻ ቋንቋውን ሲለምድ የድምፅ የቅጥያ ወይም የቃላት ስህተት መፈጸሙ እንደማይቀር ቀደም ሲል ተገልጿል። በዕድገታዊ የስህተት ዓይነት ስር የተገኙትን ዝርዝር ስህተቶች እንተነትናለን።

4.1.4.1. የፊደላት ግድፈት

በአንድ ቃል ውስጥ ከሚገኙ ሆሄያት መካከል በንግግር ወይም በጽሑፍ ላይ አንዱን ማጉደል የተለመደ ነው። እነደዚህ ዓይነቱ ስህተት ከመድከም፤ ከመሰላቸት ወይም የተሳሳቱትን ነገር የማረም ልምድ ከማጣት ሊከሰት እንደሚችል የሚያስረዱ ምሁራን አሉ። ይሁን እንጂ ከተማሪዎች ግዴለሽነት የመጣ መሆኑን ሳናውቅ እንዲህ ያለውን ደምዳሜና አስተያየት መስጠት እንደማይቻል Norrish (1983) ያስገነዝባሉ።

ተማሪዎች የሚጽፉትን ነገር እንደገና የመከለስ ልምድ ባለማዳበራቸው በየጽሑፎቻቸው ውስጥ የሚታዩትን የፊደላት ግድፈት ቀጥሎ እንጠቁማለን።

የፊደላትን ግድፈት የሚያመለክት ሠንጠረዥ

ተጽፎ የተገኘው	መሆን የሚገባው	የተገደፈው ፊደል
ሞተዋል	ሞልተዋል	ል
ከመጠን በላ	ከመጠን በላይ	ይ
ካለመረዳዳ	ካለመረዳዳት	ት
ስማልገኝ	ስለማልገኝ	ለ
መምህ	መምህር	ር
አባበስ	አለባበስ	ለ
የማሪዎች	የተማሪዎች	ተ
ትምህር	ትምህርት	ት
የቻኩት	የቻልኩት	ል
እንልፍ	እንቅልፍ	ቅ
ከማዳር	ከማዳበር	በ
የሚች	የሚችል	ል
ናው	ናቸው	ቸ
ይሠራችኋል	ይሠራላችኋል	ላ
አያስናግደንም	አያስተናግደንም	ተ

ሠንጠረዥ 4

ከሠንጠረዡ እንደሚታየው የተፈጸሙት ግድፈቶች ያስከተሉት ተግባቦታዊ ችግር ደረጃው የተለያየ ነው። በአንዳንዶቹ ቃላት ውስጠ ግድፈቱ ቢፈጸምም ከተረፉት ፊደላት የቃሉን ትርጉም ማግኘት ይቻላል። በተወሰኑት ላይ የተፈፀመው ግድፈት የትርጉም ለውጥ አምጥቷል። እምብዛም ተግባቦታዊ ችግር ከማያስከትሉት ውስጥ እንደ "ትምህር" እና "መምህር" የመሳሰሉትን መጥቀስ ይቻላል። አንድ ፊደል በመጉደሉ የትርጉም ለውጥ ያመጡትን እንደ "ሞተዋል" እና "ይሠራችኋል" ያሉት ቃላት ተግባቦትን እንደሚያደናቅፉ መገንዘብ ይቻላል።

በአንድ ቃል ውስጥ የሚገኙ ተከታታይ ድምፆችን እያቀናጁ መናገር ወይም መጻፍ ልምምድን እንደሚጠይቅ ግልፅ ነው። በቃል ውስጥ በመካነ ንበባቸው አንድ የሆኑ ድምፆች በመተካካታቸው ምክንያት ስህተቶች ተፈጽመዋል። በዚህ መልክ የተገኙትን ስህተቶች ከዚህ ቀጥለን እንመለከታለን።

4.1.4.2. የድምፆች ልውውጥ ስህተቶች

የእነዚህ ዓይነት ስህተቶች ብዛት ከፊደላት ግድፈት ከሚከሰቱ ስህተቶች ጋር ተቀራራቢ ነው። ስለሆነም በማጠቃለል ቀጥሎ በተመለከተው ሠንጠረዥ ቀርበዋል።

በመካነ ንባባቸው አንድ የሆኑ ድምፆች በመተካካታቸው የተፈጠሩትን ስህተቶች የሚያሳይ ሠንጠረዥ

ተጽፎ የተገኘው ቃል	ቃሉ መሆን የነበረበት	ተኪው ድምፅ	ተተኪው ድምፅ	የተተኪው ድምፅ መካነ ንባብ
የሚያሲስ	የሚያሲዝ	ስ	ዝ	ድድ
ማስበለት	ማስበለጥ	ት	ጥ	ድድ
ትቅም	ጥቅም	ት	ጥ	ድድ
ቅስቃሴ	ቅዝቃዜ	ስ	ዝ	ድድ
ተቀሚታ	ጠቀሜታ	ተ	ጠ	ድድ
ስመለል	ስመለስ	ል	ስ	ድድ
መምህል	መምህር	ል	ር	ድድ
ቂዜ	ጊዜ	ቂ	ጊ	ትናጋ
የተገበረ	የተከበረ	ገ	ከ	ትናጋ
በአከባቡ	በአግባቡ	ከ	ግ	ትናጋ
ቂሌ	ጊዜ	(ቂ)፦(ሌ)	ጊ እና ዜ	ትናጋ ድድ
በሚያዘጋቹት	በሚያዘጋጹት	ቹ	ጹ	ላንቃ

ሠንጠረዥ 5

በቋንቋ ውስጥ የሚገኙ ድምፆች በቃል ውስጥ የሚኖራቸው የስርጭት ደረጃ የተለያየ ነው። ከሠንጠረዡ መመልከት እንደሚቻለው በብዛት ተደጋግመው የሚተካኩት የድድ ድምፆች ሲሆኑ ሁለተኛውን የመተካካት ድግግሞሽ ደረጃ የያዙት የትናጋ ድምፆች ናቸው። እንዲህ ዓይነት ስህተቶች የሚፈጠሩት አንድም ድምፆቹን በወጉ ካለመለየት ወይም ከልምምድ ማነስ ሊሆን ይችላል። ልምምዱ ሲቀጥልና የድምፆቹ ልዩነት ይበልጥ ግልፅ ሲሆን ችግሩ ሊያከትም ይችል ይሆናል።

እስካሁን ከተመለከትናቸው ስህተቶች ለየት ያሉ ስህተቶች አጋጥመዋል። እነዚህ ስህተቶች በማይመሳሰሉ ድምፆች መካከል የሚከሰቱ ናቸው። ምሳሌዎቹ በሚቀጥለው ሠንጠረዥ ቀርበዋል።

በማይመሳሰሉ ድምፆች መተካካት የተፈጠሩ ስህተቶችን የሚያሳይ ሠንጠረዥ

ተጽፎ የተገኘው ቃል	መሆን የነበረበት	የተለወጠው ድምፅ
እመርበዋለሁ	እመርጠዋለሁ	ጠ
ባፅም	ጣፅም	ጠ
በጠቦ	ተጠቦ	ተ
ጥሽት	ጥበት	በ

ሠንጠረዥ 6

ከሠንጠረዡ እንደሚታየው እንዲህ ዓይነት ስህተቶች ተግባቦታዊ ሂደትን ይገታሉ። ምክንያቱም የየቃሉን ፍች ከቅርጹ ለመገመት ወይም ለመተንበይ ስለማይቻል ነው።

በአንድ ቃል ውስጥ የሚገኙ ድምፆች የባህርይም ሆነ የመካነ ንባብ ለውጥ ብቻ ሳይሆን የቦታ ቅደም ተከተል ልውውጥም ያደርጋሉ። በዚህ ምክንያት ከሚፈጠሩ ስህተቶች መካከል የሚከተሉት ጥቂቶቹ ናቸው።

በድምፆች ቦታ ልውውጥ የተፈጠሩትን ስህተቶች የሚያመለክት ሠንጠረዥ

ተጽፎ የተገኘው	እንዲጻፍ የተፈለገው
ቅጥም	ጥቅም
ሲወቅድ	ሲወድቅ

ሠንጠረዥ 7

እነዚህም በፊት እንዳቀረብናቸው ተግባቦትን ሊያውኩ የሚችሉ ቃላት ናቸው።

ተማሪቹ የጽሑፍ ሙከራዎችን ሲሠሩ የአማርኛ ፊደላትን ልማዳዊ ቅርፅና አቅጣጫ ካለመገንዘብ ይሳሳታሉ። አንዳንዶቹ የሚጽፉባቸው ፊደላት ስህተት መሆናቸውን እያወቁም ይጽፋሉ። የፊደሎቹ የቅርፅ ስህተት አማርኛ ከሚጠቀምባቸው ፊደላትና ከሌላ ቋንቋ ፊደሎች ጋር የተያያዙ ይመስላሉ። የስህተቶቹን ዓይነት ከዚህ ቀጥለን እንመለከታለን።

4.1.4.3. የፊደሎች ልማዳዊ ቅርፅ ስህተቶች

በዚህ ውስጥ ከሚገኙት ስህተቶች መካከል በርካታውን ድርሻ የሚይዙት አማርኛው የሚጠቀምባቸው ፊደሎች ሲሆኑ እጅግ አነስተኛውን የያዙት ደግሞ ከአማርኛው ውጭ ያሉ ፊደሎች ናቸው። አማርኛው የሚጠቀምባቸውን ፊደሎች ልማዳዊ ስህተቶች ስንመረምር ሁለት ፈርጅ እናገኛለን። ባንድ በኩል የራሳቸው የፊደሎቹ አቅጣጫ መለያየት ሲሆን በሌላ በኩል ደግሞ ፊደሎቹ ከሌሎቹ ፊደሎች ጋር ያላቸው የቅርፅ መቀራረብ ነው።

በሁለተኛ ደረጃ እጅግ አነስተኛ የሆኑት ስህተቶች ደግሞ ከአማርኛ ቋንቋ ፊደሎች ውጭ ያሉ ናቸው። የሁሉንም ስህተቶች ዝርዝር እንመለከታለን።

4.1.4.3.1. አማርኛው የሚጠቀምባቸው ፊደሎች ስህተቶች

ከላይ እንደተገለፀው አማርኛ በሚጠቀምባቸው ፊደሎች ላይ የተከሰተው ስህተት የአቅጣጫ መለያየት ነው። ዝርዝሩን በሚከተለው ሠንጠረዥ እናቀርባለን።

በፊደላት አቅጣጫ መለያየት ምክንያት የተፈጠሩትን ስህተቶች የሚያመለክት ሠንጠረዥ

ተ.ቁ	የፊደሉ ልማዳዊ ቅርፅ	ተጽፎ የተገኘው ቃል	ትክክለኛው ቃል	ለውጡ	የድግግሞሽ ብዛት
1	ል ሎ	እንቁላል አስከትሉ	እንቁላል አስከትሎ	ል→ ል ሎ→ ሉ	2
2	መ ም	ቆ [illegible] ማግብ	ቆ [illegible] ምግብ	መ→ [illegible] ም→ [illegible]	2
3	ሠ ሰ	ሠቶች ክሳስት	ሤቶች ክሶስት	ሤ → ሠ ሶ → ሳ	2
4	ቅ	ቂልቂል	ቅልቅል	ቅ → ቂ ቅ → ቁ	1
5	ቡ	ብራብሬ	ቡራቡሬ	ቡ → ብ	1
6	ዋ ዎ	ሴትዎ ዶሮዎች	ሴትዋ ዶሮዋች	ዋ → ዎ ዎ → ዋ	1
7	ዶ	ዳሮዋ	ዶሮዋ	ዶ → ዳ	1

ሠንጠረዥ 8

ከሠንጠረዡ እንደምንመለከተው የፊደሎች ምልክት አቀማመጥ ስህተት ተፈጽሟል። ስህተቱን የአቀጣጠልና የአቀማመጥ ብለን በሁለት ለመክፈል እንችላለን። የአቀጣጠሉን አቅጣጫ እንደገና በተናጠል ስንመለከት የዘንግና የቀለበት ቅርፆች አቀጣጠል ሆኖ እናገኘዋለን። የቀለበት አቀጣጠል ስህተት አቅጣጫ የተባሉት በሠንጠረዡ አንደኛ እና ሶስተኛ ተራ ቁጥር ላይ የተመለከቱት ፊደሎች ናቸው።

የዘንግ አቀጣጠል ስህተት የሚባሉት ደግሞ በሠንጠረዡ ተራ ቁጥር ሁለት፤ሶስት፤አራት፤አምስት፤ ስድስትና ሰባት የቀረቡት ናቸው።

የአቀማመጥ እንኳ የዘንግ ወይም የቀለበት አቀጣጠል አቅጣጫ የሌላቸው እንዳሉ ጠቅሰናል። እንደነዚህ ላሉት በሠንጠረዡ ተራ ቁጥር ሀለት ላይ የተመለከተውን ማየት ይቻላል።

ከዚህ በላይ ከተዘረዘሩት የፊደል ስህተቶች ለየት ያለ ባህሪ ያላቸውም አሉ። እነዚህም በሚቀጥለው ሠንጠረዥ ቀርበዋል።

በቅርፃቸው መቀራረብ ምክንያት ስህተት ያስከተሉ ፊደሎችን የሚያመለክት ሠንጠረዥ

ተ.ቁ	የፊደሉ ልማዳዊ ቅርፅ	ተጽፎ የተገኘው ቃል ቅርፅ	ትክክለኛው ቃል	ለውጡ	የድግግሞሽ ብዛት
1	ፍ ፍ	ልትፈለኒል F፡የል	ልትፈለፍል ፍየል	ፍ → ኒ ፍ → F	2
2	ኋ	ኃላ	ኋላ	ኋ → ኃ	1
3	ር	ብEሃን	ብርሃን	ር → E	1
4	ቷ	ሴታ	ሴቷ	ቷ → ታ	1
5	ክ	ምእንያት	ምክንያት	ክ → እ	1
6	ራ	አውናውና	አውራውና	ራ → ና	1
7	ኘ	ዳዳነት	ዳኘነት	ኘ → ዳ	1

ሠንጠረዥ 9

ከዚህ በላይ የተመለከቱት የፊደሎች ስህተቶች ቀደም ሲል እንደገለፅነው በቅርፅ መቀራረብ ሳቢያ የተከሰቱ ይመስላሉ። አማርኛው በሚጠቀምባቸው ፊደሎች ውስጥ ያሉትን ተቀራራቢ ቅርፆች በሚመለከት በሠንጠረዡ ተራ ቁጥር አንድ፣ አምስት፣ስድስትና ሰባት ላይ የተመለከቱተን ለውጥ ፊደሎች መመልከት ይቻላል። በብዙዎቹ ተጠኚዎች የጽሑፍ ሙከራዎች ውስጥ የፊደላትን ሙሉ ቅርፅ አለመጠበቅ ሌላው ስህተት ነው። ለዚህ በተራ ቁጥር ሁለት እና አራት ላይ የተመለከቱትን ምሳሌዎች መመልከት ይቻላል።

ቀደም ሲል እንዳመለከትነው ቁጥራቸው እጅግ አነስተኛ ይሁን እንጂ በእንግሊዝኛውና በአረብኛው የሚገኙ ጥቂት ፊደሎችን አስመስሎ ከመጻፍ የተከሰቱ ስህተቶች አጋጥመዋል። በዚህ ጥናት አቅራቢ ግምት የእነግሊዝኛ ቋንቋ የሚጠቀምባቸው አንዳንድ ፊደሎችና አማርኛው የሚጠቀምባቸው የተወሰኑ ፊደሎች ባላቸው የቅርፅ መቀራረብ ስህተቶች ሊፈጠሩ ችለዋል። ዝርዝሩን በሚቀጥለው ሠንጠረዥ እናሳያለን።

አማርኛና ሌሎች ቋንቋዎች ከሚጠቀሙባቸው ፊደሎች መመሳሰል የተነሳ የተፈጠሩትን ስህተቶች የሚያሳይ ሠንጠረዥ

ተ.ቁ			የቅርጽ ተመሳሳይነት
	እንግሊዝኛ	አማርኛ	
1	C	C	ሮ → C
2	F	ፍ	F → ፍ
3	r	ሃ	r → ሃ
4	አረብኛ		
	ሠ	ሠ	ሠ → ሠ
5	ፍ	ፊ	ፍ → ፊ

ሠንጠረዥ 10

ከዚህ በላይ የተመለከቱት ፊደሎች ብዙም ባይሆኑ ከተጠኚቹ ተማሪዎች ጽሑፎች ውስጥ ብEሃን Fየል እና ሠቶች ከሚሉት ቃላት የተገኙ ናቸው።

ከዚህ ቀጥሎ የስህተቶችን ብዛት በየዓይነታቸው እያጠቃለልን እናመለክታለን።

በሶስት ተከታታይ የአማርኛ ጽሑፍ ሙከራዎች ውስጥ የተከሰቱ ሁለትና ከዛ በላይ ድግግሞሽ ያላቸው በዕድገታዊ የስህተት ዓይነት ውስጥ የተጠቃለሉ ዝርዝር ስህተቶችን የድግግሞሽ መጠን የሚያሳይ ሠንጠረዥ

የስህተት ዓየነት	የድግግሞሽ ብዛት	ድግግሞሽ በመቶኛ
የፊደላት ቦታ ቅይይር	4	4.35
የድምፆች መለዋወጥ	19	20.65
የፊደላት ግድፈት	20	21.74
የፊደላት ተለምዶአዊ ቅርፅ ለውጥ	19	20.65
ጠቅላላ የይዘት ቃላት ስህተቶች	30	32.61

ሠንጠረዥ 11

ከሠንጠረዡ እንደሚታየው ከፍተኛውን የድገግሞሽ መጠን የያዘው የቃላት ስህተት ነው። ከሱ ቀጥሎ የፊደላት ግድፈት የድምፆች መለዋወጥና የፊደላት ተለምዶአዊ ቅርፅ ለውጥ ይገኛሉ። ከሁሉም ስህተቶች ዝቅተኛ ተደጋጋሚነት የሚታየው በፊደላት ቦታ ቅይይር ነው።

በሶስቱም ተከታታይ የጽሑፍ ሙከራዎች ውስጥ የተገኙ ጠቅላላ ስህተቶች በየዓይነታቸው ሲመደቡ የሚከተለውን የድግግሞሽ ውጤት አሳይተዋል።

በሶስት ተከታታይ የአማርኛ ጽሑፍ ሙከራዎች የተገኙ ሁለትና ከዛ በላይ ድግግሞሽ ያሳዩትን የስህተት ዓይነቶች የሚያሳይ ሠንጠረዥ

የስህተት ዓይነት	የድግግሞሽ መጠን	የድግግሞሽ መጠን በመቶኛ
ጅምላ ጥቅለላ	166	36.64
በይነ ቋንቋ	195	43.05
ዕድገታዊ	92	20.31

ሠንጠረዥ 12

ከሠንጠረዡ እንደሚታየው ከፍተኛውን የድግግሞሽ ደረጃ የያዘው የስህተት ዓይነት በይነ ቋንቋ ነው። ቀጥሎ ጅምላ ጥቅለላዊና ዕድገታዊ የስህተት ዓይነቶች እንደቅደም ተከተላቸው ከሱ ቀጥለው የሚመጡ ናቸው። ሠንጠረዡ የሚያመለክተው የስህተቶቹን ዓይነት ብዛት ሳይሆን የተደጋጋሚነታቸውን መጠን ነው። የስህተቶቹ አኃዛዊ መጠን የሚከተለው ነው።

1. የጅምላ ጥቅለላ ስህተቶች 146
2. በይነ ቋንቋ ስህተቶች 137
3. ዕድገታዊ ስህተቶች 92

ከዚህ አንፃር ሲታይ ከፍተኛው የስህተት ዓይነት ጅምላ ጥቅለላ ነው። በይነ ቋንቋና ዕድገታዊ ስህተቶች ከሱ ቀጥለው በተዋረድ ሁለተኛውንና ሶስተኛውን ስፍራ ይዘዋል።

እስካሁን ከተጠኚዎች የጽሑፍ ሙከራዎች የተገኙ ስህተቶችን ዓይነትና መጠን ተመልክተናል። ቀጥሎ ደግሞ ለተማሪዎቹና ለአማርኛ መምህራን ለቀረቡ መጠይቆች የተሰጡትን ምላሾች እንመለከታለን።

4.2. ከመጠይቆች የተገኙ ምላሾች ትንተና

የተጠኚዎቹን የጽሑፍ ስህተቶችና መንስዔ ለማወቅ አጥኚው ከተጠቀመባቸው መረጃ ማሰባሰቢያ መሳሪያዎች ውስጥ መጠይቆች ይገኙበታል። መጠይቆች ለተማሪዎቹና ለአማርኛ መምህራን ተበትነዋል። ለሁለቱም ክፍሎች የቀረቡትን መጠይቆች ምላሾችና ትንተና በቅደም ተከተል እናቀርባለን።

4.2.1. ለተማሪዎች የቀረቡ መጠይቆች

ለተማሪዎቹ ከቀረቡት ተከታታይ የጽሑፍ ሙከራዎች የተገኙት ስህተቶች መንስዔያቸው ምን እንደሆነ ለማወቅ ለተማሪዎቹ መጠይቆች ቀርበው ነበር። የመጠይቆቹ ብዛት አስራ ስምንት ሲሆን ትኩረቱ በተቻለ መጠን በአማርኛ ጽሑፍ ስህተቶች ላይ እንዲሆን ተደርጓል። የመጠይቁም ሠንጠረዥ አራት አማራጮች ቢኖሩትም በሁለት እንዲጠቃለሉ ተደርጓል። ለያንዳንዱ መጠይቅ መስማማትን ወይም አለመስማማትን ያመለከቱ ተጠኚዎች ብዛት ተሠልቷል። ውጤቱም በሚከተለው ሠንጠረዥ ሠፍሯል።

የአፍ መፍቻ ቋንቋቸው መስቃንኛ ለሆነ ሃምሳ ሁለት የአስረኛ ክፍል ተማሪዎች ለቀረቡ አስራ ስምንት የተለያዩ ጥያቄዎች የተሰጡትን መልሶች የሚያሳይ ሠንጠረዥ

የመጠይቅ ቁጥር	የመልስ ሰጪዎች ብዛት ከአማራጮች አኳያ		የመልስ ሰጪዎች ብዛት መቶኛ ከአማራጮች አኳያ	
	እስማማለሁ	አልስማማም	እስማማለሁ	አልስማማም
1	46	6	88.46%	11.54
2	26	26	50.00	50.00
3	22	30	42.31	57.69
4	13	39	25.00	75.00
5	37	15	71.15	28.85
6	38	14	73.08	26.92
7	45	7	86.54	13.46
8	28	24	53.85	46.15
9	28	24	53.85	46.15
10	25	27	48.08	51.92
11	24	28	46.15	53.85
12	32	20	61.54	38.46
13	38	14	73.08	26.92
14	34	18	65.38	34.62
15	22	30	42.31	57.69
16	48	4	92.31	7.69
17	38	14	73.08	26.92
18	36	16	69.23	30.77

ሠንጠረዥ 13

ለተማሪዎቹ የቀረቡትን መጠይቆች ጠቅለል አድርገን ስንመለከታቸው ተማሪዎቹ አማርኛን ለመማር ስላላቸው ፍላጎት፤ ፅሑፍን ሲለማመዱ ስለሚያሳስቷቸው ነጥቦች፤ በጽሑፍ ስለሚያደርጉት ልምምድና ስለስህተቶች አስተራረም የሚጠይቁ ነበሩ። ተመሳሳይ ባህሪ ያላቸውን መጠይቆች ባንድ ላይ እያጠቃለልን የምላሾቹን ዝርዝሮች እንደሚከተለው እናቀርባለን።

4.2.1.1. አማርኛን የመማር ፍላጎት

ቋንቋን ለመልመድ ወይም ለመማር የሚለምደው ወይም የሚማረው አካል ፍላጎት መኖር ከፍተኛ አስተዋጽኦ አለው። ፍላጎቱ ካለ የሚያጋጥሙትን ችግሮች ለመቋቋምና ለማስወገድ ቀላል ነው።

አማርኛ ለተጠኚዎቹ ሁለተኛ ወይም ሶስተኛ ቋንቋ ነው። ይሁን እንጂ ከሃምሳ ሁለት ተጠኚዎች መካከል አርባ ስምንቱ ሊማሩት እንደሚፈልጉ ገልፀዋል (ሠ.ቁ.16) ቋንቋውን የመማር ፍላጎት እንዳላቸው ቢገልጸም በቋንቋው ሲናገሩ ወይም ሲጽፉ የሚያሳስቷቸው ነጥቦች እንዳሉ ከሰጡት መልስ ተረጋግጧል። ይህንን ቀጥሎ እንመለከታለን።

4.2.1.2. ተማሪዎቹን የሚያሳስቱ ነጥቦች

ከተማሪዎቹ ንግግርና ከጽሑፍ ሙከራዎቻቸው የተከሰቱ ነጥቦች ነበሩ። ዝርዝሩ የሚከተሉትን ያካትታል።

1. በአማርኛ የጽሑፍ ልምምድ ጊዜ የፊደላት ቅርፅና አቅጣጫ እንደሚያስቸግሯቸው ሃያ አምስት (ሠ.ቁ.10)*
2. በአማርኛ ሲናገሩም ሆነ ሲጽፉ ከቃላት ላይ የሚቀንሷቸው ድምፆች እንዳሉ ያረጋገጡ ሠላሳ ስምንት፤ (ሠቁ.13)
3. በአማርኛ ሲጽፉ ቅጥያዎች እንደሚምታቱባቸው አዎንታዊ ምላሽ የሰጡ ሠላሳ ሁለት፤ (ሠ.ቁ.12)
4. በአማርኛ ሲናገሩም ሆነ ሲጽፉ ከቃላት ላይ የሚጨምሩቸው ድምፆች መኖራቸውን ያረጋገጡ ሠላሳ አራት፤ (ሠ.ቁ.14)
5. የአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ቃላት ቅርፅ ከአንዳንድ የአማርኛ ቃላት ቅርፅ ጋር ስለሚመሳሰሉ እንደሚያምታቷቸው የገለጹ ሃያ አራት ተማሪዎች (ሠ.ቁ.11)
6. በመጨረሻም በአማርኛ ለመግለጽ የሚያቅታቸውን በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው እንደሚገልጹ ሃያ ሁለት ተማሪዎች ገልፀዋል። (ሠ.ቁ.15)

---

* ሠንጠረዥ፡ ተራ፡ ቁጥር

በንግግርም ይሁን በጽሑፍ የሚያጋጥማቸውን ችግር ለማቃለል ወይም ለማስወገድ ተማሪዎቹ ስለሚፈጽሟቸው ልምምዶች ጥያቄዎች ቀርበውላቸው ምላሽ ሰጥተዋል። ይህም በሚከተለው የተገለፀው ነው።

4.2.1.3. የተማሪዎች የጽሑፍ ልምምዶች

ተማሪዎች በሚማሩት ቋንቋ ለመጻፍ እንዲችሉ ከተፈለገ የጽሑፍ ልምምድ መስጠት እንጂ ስለጽሑፍ ምንነት ገለጻ ብቻ ማድረግ ብቁ አለመሆኑን በጥናቱ ዳራ ጠቁመን ነበር። ይህን በተመለከተ ተጠኚዎቹ ለቀረበላቸው ጥያቄ የሰጡትን ምላሽ ቀጥሎ እናመለክታለን።

1. በአማርኛ ስለሚጽፉበት ርዕስ ጉዳይ አስቀድመው በንግግር መለማመዳቸውን አርባ ስድስት፤ (ሠ.ቁ.1)
2. በየወሩ የጽሑፍ የቤት ሥራ መስጠታቸውን ሃያ ስድስት (ሠ.ቁ.2)
3. የክፍሉን መማሪያ መጽሐፍ ለጽሑፍ ልምምድ መጠቀማቸውን ሃያ ሁለት (ሠ.ቁ.3)
4. ተጨማሪ መጽሐፍ እንዲያነቡ መታዘዛቸውን ሠላሳ ስምንት፤ (ሠ.ቁ.17)
5. ከመጻፋቸው በፊት ማሰላሰልን፤ ማርቀቅንና መከለስን መማራቸውን ሠላሳ ስድስት ተማሪዎች በአዎንታ መልሰዋል። (ሠ.ቁ.19)

እነዚህ ምላሾች ተማሪዎቹ ከፈፀሟቸው የጽሑፍ ስህተቶች አንፃር ሲታዩ እውነት አይመስሉም።

በጽሑፍ ውስጥ የሚፈፅሟቸው ስህተቶች መታረም እንዳለባቸው አያጠያይቅም። ነገር ግን ስህተቶቹ በማንና እንዴት እንደሚታረሙ በግልፅ መታወቅ አለበት። ይህንን ለማወቅ ለቀረቡት ጥያቄዎች የተሰጡት ምላሾች ቀጥሎ ቀርበዋል።

4.2.1.4. የስህተቶች አስተራረም

በዚህ ስር ለቀረቡት ጥያቄዎች የተሰጡትን ምላሾች ስንመለከት አንዳንዶቹ መጠነኛ እውነትነት ሲኖራቸው ሌሎቹ ደግሞ ከእውነት የራቁ ይመስላሉ። ምላሾቹን እንመልከት።

1. የጽሑፍ ስህተታቸውን የሚያርሙት ራሳቸው ስለመሆናቸው አስራ ሶስት (ሠ.ቁ.4)
2. ክፍል ውስጥ የአማርኛ ጽሑፍ ስህተቻቸው በክፍል ጓደኞቻቸው እንደሚታረሙ የመሰከሩ ሠላሳ ሰባት፤ (ሠ.ቁ.5)
3. የጽሑፍም ሆነ የሌሎች ክሂሎች ስህተቶች የሚታረሙት በመምህራቸው እንደሆነ የተስማሙ ሠላሳ ስምንት፤ (ሠ.ቁ.6)

4. ስህተቶቻቸውን እንዲያርሙ መምህራቸው እንደሚያበረታቷቸው አርባ አምስት /ሠ.ቁ.7/

5. መምህሩ የተማሪዎቹን የአማርኛ ጽሑፍ ስህተቶች የሚያርሙላቸው ትክክለኛውን መልስ በቃል በመንገር መሆኑን ሃያ ስምንት ተማሪዎች በአዎንታ መልሰዋል። (ሠ.ቁ.9)

ተማሪዎቹ ለቀረቡላቸው ጥያቄዎች የሰጧቸው አንዳንድ ምላሾችና ሲጽፉ የፈፀሟቸው ስህተቶች አይገናኙም። በመሆኑም አጥኚው እንዲጠራጠርና ኢ-ቀጥተኛ የሆኑ ጥያቄዎችን እንዲያቀርብ ተገዷል።

ከየክፍሉ አንዳንድ ተማሪዎችን በማነጋገርና ተጨማሪ መጠይቅ በማስሞላት የተሻለ ፍንጭ ለማግኘት ተችሏል። ለምሳሌ ተማሪዎቹ"እንጽፋለን' የሚሉት መምህራቸው ስለስሞች፣ ስለ ባለቤት፣ ስለቅጽል፣ ስለተውሳከ ግስና ስለተሳቢ ካስተማሯቸው በኋላ በሠሌዳው ላይ የሚሰጧቸውን ማስታወሻ እና የመማሪያ መጽሐፍ ከተነበበ በኋላ ከመጽሐፉ የወጡ የምርጫ የማዛመድና አጫጭር መልሶችን የሚጠይቁ ምላሾችን የሚሰጡበት ልምምድ መሆኑን ገለፀዋል። ከዚህ ሌላ አስቀድመው በተዘጋጁ ወይም በተማሪዎቹ በተመረጡ ርዕሶች ላይ የጻፉት ምንም ነገር እንደሌለ አረጋግጠዋል።

ከመጠይቆች የሚገኘውን መረጃ የተጠናከረ ለማድረግ ለተጠኚዎቹ ብቻ ሳይሆን ለአማርኛ መምህራንም ጥያቄዎች ቀርበው ነበር። ቀጥሎ ይቀርባሉ።

4.2.2. ለመምህራን የቀረቡ መጠይቆች ምላሾች

ለትምህርት ቤቱ የአማርኛ ቋንቋ መምህራን የተዘጋጀው መጠይቅ ስለጥናቱ አስፈላጊነትና ዓላማ የሚያብራራ መግለጫ እንዲሁም ስለ ጥያቄዎቹ አመላለስ ግልፅ የሆኑ ትዕዛዞችን ያጠቃለለ ነበር።

መጠይቁ የመምህራኑን ዳራ፣ የማስተማር ፍላጎት፣ የአማርኛ ጽሑፍ ትምህርት ዓላማ ችግርና የመፍትሄ ሀሳቦችን የሚጠይቅ ነው። ዝርዝር ምላሾችን ቀጥሎ እንመለከታለን።

4.2.2.1 የመምህራኑ ዳራ

ስለመምህራኑ አጠቃላይ መረጃ ማግኘት ከጽሑፍ ትምህርቱ ችግሮችና መፍትሄዎች ጋር ግንኙነት አለው። ስለሆነም የተገኙትን መረጃዎች ቀጥሎ ባለው ሠንጠረዥ አቅርበናል።

የመምህራኑን ዳራ የሚያሳይ ሠንጠረዥ

ተ.ቁ	ዕድሜ	ፆታ	የትምህርት ደረጃ	በመስኩ የአገልግሎት ዘመን	የሰለጠኑበት ተቋም	ተጨማሪ የቋንቋ ችሎታ	ዋና ትምህርት
1	46	ወ	12+2	25	አዲስ አበባ ዩኒቨርስቲ	እንግሊዝኛና መስቃንኛ	አማርኛ
2	36	ወ	12+2	14	ኮተቤ መምህራን ኮሌጅ	እንግሊዝኛ	አማርኛ
3	37	ወ	BA	7	አዲስ አበባ ዩኒቨርስቲ	እንግሊዝኛ	አማርኛ

ሠንጠረዥ 14

በሠንጠረገዡ ውስጥ የተመለከቱት መረጃዎች እንደሚፈነጥቁት ሶስቱም መምህራን በዋና ትምህርትነት የሠለጠኑት በአማርኛ መሆኑ፣ ከሶስቱ መካከል አንደኛው የመስቃንኛ ቋንቋ የሚችሉ መሆናቸው፣ የሠለጠኑባቸው ተቋማት፣ የአገልግሎት ዘመናቸውና የትምህርት ደረጃቸው ሲታዩ መምህራኑ ተማሪዎቻቸውን በሙያቸው የማገዝ ብቃት ያላቸው መሆኑን መገንዘብ ይቻላል።

ዝግጅት ያለው ቋንቋን የማስተማር ሂደት የሰለጠነ የቋንቋ መምህርን ተሳትፎ እንደሚጠይቅ ግልፅ ነው። የመምህሩ ዕድሜ በማስተማሩ ላይ ተጽእኖ ሊኖረው ይችላል። በጣም ወጣት የሆነ መምህር አንዳንድ ጊዜ የተማሪዎቹን ችግሮች በእርጋታ ላይመለከት ይችላል። በዕድሜው በጣም የገፋ መምህርም አንዳንድ ጊዜ ወቅታዊ ሁኔታዎችን ላይቀበል የሚችልበት አጋጣሚ ይኖራል። መምህሩ በማስተማር ሙያ ታሽቶ የሚወጣበትም ተቋም ተጽእኖ አለው። የመምህሩ ፆታ እንደየ አካባቢው በማስተማሩ ሂደት ላይ የሚያሳድረው ተጽእኖ አለ። አንዳንድ አካባቢ ለሴቶች የሚሰጠው ግምት ለወንዶች ከሚሰጠው ጋር አንድ አይደለም።

መምህሩ የሚያስተምራቸውን ተማሪዎች አፍ መፍቻ ቋንቋ ማወቁ ከማያውቀው መምህር ጋር ሲነፃፀር የተሻለ ነው። ምክንያቱም የተማሪዎቹን የቋንቋ ችግር ፈጥኖ ለመለየት የተሻለ ዕድል ስላለው ነው።

በሰንጠረዥሩ ውስጥ የተመለከቱት መረጃዎች ከዚህ በላይ ከተጠቃቀሱት ነጥቦች አንፃር ሲታዩ ከአሉታዊ ገጽታቸው ይልቅ አዎንታዊነታቸው የሚያመዝን ይመስላል።

4.2.2.2. የዝርዝር ጥያቄዎች ምላሾች

ለመ ምህራን የአማርኛን የጽሑፍ ትምህርት ለማስተማር ስላላቸው ፍላጎትና ግንዛቤ ለማወቅ ዝርዝር ጥያቄዎች ቀርበውላቸው ነበር። ለጥያቄዎቹም የሰጧቸውን ምላሾች በሠንጠረዥ በማጠቃለል ከዚህ በታች አቅርበናል።

የአማርኛን ጽሑፍ ትምህርት በማስተማር መማር ሂደት የመምህራኑን ግንዛቤ ለማወቅ ለቀረቡ ጥያቄዎች የተሰጡ ምላሾችን የሚያሳይ ሠንጠረዥ።

ተ.ቁ	ጥያቄዎች	የተሰጡ መልሶች	የመላሾች ብዛት
1	አማርኛን ለማስተማር ያለዎት ፍላጎት ምን ያህል ነው ?	በጣም ከፍተኛ መካከለኛ ዝቅተኛ ከፍተኛ 1 2	3
2	የተማሪዎችዎ የአማርኛ ጽሑፍ ትምህርት ዓላማ ምንድን ነው ?	ሀ. ተማሪዎች የሰሙትን እንዳለ በጽሑፍ ማስፈር እንዲችሉ ማድረግ 2 ለ. ማስታወሻ አወሳሰድን እንዲያውቁ ማድረግ ነው 1	3
3	የተማሪዎችዎን የጽሑፍ ስህተት ዓይነቶች ያውቋቸዋል?	አዎ አላውቃቸውም 3 -	3
4	ስህተቶቹ ምንድን ናቸው ይላሉ?	ሀ. የአፍ መፍቻቸው ተጽእኖ 2 ለ. አላውቃቸውም 1	3
5	ከተማሪዎችዎ ጉልህ የጽሑፍ ችግሮች መካከል በምን አካባቢ ያሉት ይበዛሉ?	ሀ. በድምፅ ለ. በቃላት ሐ. በዐ.ነገር መ. በሆሄያት አጣጣል ሠ. በሁሉም 3	3
6	ከፍተኛ ተደጋጋሚነት ያላቸው ስህተቶች የትኞቹ ናቸው?	ሀ. የቃላት ድምፆች ቦታ መለወጥ ለ. በአማርኛ ያለው ስያሜ በተማሪዎቹ አፍ መፍቻ አለመኖሩ መ. የራሳቸውን አፍ መፍቻ በአማርኛው ቃል ቦታ ተክቶ መጠቀም። 3	3
7	ተማሪዎችዎ ለሚፈጥሩት የጽሑፍ ስህተት የአካባቢው ማኅበረሰብ አስተዋጽኦ አለው?	ሀ. አዎ ለ. የለውም 2 1	3
8	በሚያስተምሩባቸው ክፍሎች በየምድቦቹ ምን ያህል ተማሪዎች ነበሩ?	ሀ. 65= 2 ለ. 70= 1	3

ከዚህ በላይ ባለው ሠንጠረዥ የቀረቡት ጥያቄዎች ከመጠይቁ ተጨምቀው ለትንታኔ እንዲመቹ የተዘጋጁ ስለሆኑ ዝርዝሮቹን ከአባሪው መመልከት ይቻላል።

ተ.ቁ	ጥያቄዎች	የተሰጡ መልሶች	የመላሾች ብዛት
9	በግልፅ ለይተው በሚያውቁት ዓላማ ምክንያት የተማሪዎችዎን የክፍል ውስጥ አቀማመጥ ይለውጣሉ?	ሀ. አዎ ለ. አልለውጥም - 3	3
9.1	ካልለወጡ ለምን?	ሀ. ተማሪዎቹ ብዙ ስለሆኑ 2 ለ. አያስፈልግም 1	3
10	ለጽሑፍ ትምህርት ዓላማ ማስፈፀሚያ ያዘጋጁት መለማመጃ አለ?	ሀ. አለ ለ. የለም 1 2	3
11	የተማሪዎችዎን የጽሑፍ ስህተት ያርማሉ?	ሀ. አላርምም ለ. አርማለሁ 2 1	3
11.1	የማያርሙ ከሆነ ለምን?	ሀ. ተማሪዎች ብዙ ስለሆኑ 2 ለ. መልስ ያልሰጡ 1	3
12	ለጽሑፍ ስህተት እርማት የሚሰጡት እንዴት ነው?	ሀ. ትክክለኛውን መልስ በመስጠት 1 ለ. ማብራሪያ በመስጠት 2	3
13	በአማርኛ ጽሑፍን ሲያስተምሩ ግልፅ የሆነ የማስተማር ዘዴ ይከተላሉ?	ሀ. አዎ ለ. አልከተልም - 3	3
13.1	ካልተከተሉ ለምን?	ሀ. መመሪያ የለም ያሉ 1 ለ. መልስ ያልሰጡ 2	3
14	ስለጽሐፍ ስህተቶች ጉዳይ በክፍለ ትምህርቱ የሚያደረጉት ውይይት አለ?	ሀ. ፈጽም 3 ለ. ብዙ ጊዜ -	3
15	ተማሪዎችዎ የሚጽፉበትን ርዕሰ ጉዳይ በንግግር ይለማመዷብታል?	ሀ. ፈጽሞ - ለ. ብዙ ጊዜ - ሐ አንዳንድ ጊዜ 3	3
16	አሁን በስራ ላይ ያለው የአማርኛ መማሪያ መጽሐፍ ጽሑፍን ያለማምዳል?	ሀ. ፈጽሞ 1 ለ. በጥሩ ሁኔታ - ሐ. በመጠኑ 2	3
17	ለተማሪዎች የጽሑፍ ትምህርት ልምምድ ምቹ ርዕሶች እንዴት ሊሆኑ ናቸው?	ሀ. ነጠላና ግልፅ የሆኑ ለ. በምሳሌያዊ ንግግር የሚቀርቡት 1 ሐ. አጠቃላይነት ያላቸው 1 መ. ሁሉም ናቸው 1	3
18	እርስዎ ለመረጡት ከፍተኛ የጽሑፍ ስህተት ዓይነት መፍትሄው ምንድን ነው?	ሀ. ከአንደኛ ደረጃ ት/ቤት ጀምሮ ሰፋ ያለ የጽሑፍ ልምምድ ለተማሪዎች መስጠት 2 ለ. ለአፈ ፈቶችና ለሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች መማሪያ ለደረጃ ለይቶ ማዘጋጀት 1	3

ሠንጠረዥ 1፩

ከዚህ በላይ መምህራኑ ለቀረቡላቸው ዝርዝር ጥያቄዎች የሰጧቸውን መልሶች በሠንጠረዥ ያቀረብን ሲሆን መልሶቹን ከዚህ ቀጥለን ለመተንተን እንሞክራለን።

4.2.2.2.1. የአማርኛን ጽሑፍ ከማስተማር መማር አንፃር የመምህራኑ ግንዛቤ

በዚህ ክፍል የሚቀርቡት የመምህራኑ የማስተማር ፍላጎት የጽሑፍን ትምህርት ዓላማ የማወቅ የተማሪዎቻቸውን ስህተቶች የመረዳትና ለስህተቶቹ የሚሰጧቸው መፍትሄዎች ናቸው። ዝርዝሩ የሚከተለው ነው።

4.2.2.2.2. አማርኛን የማስተማር ፍላጎት

ከቋንቋ መምህራን የሚጠበቁ ባህርያት በርካታ ናቸው። ለምሳሌ የተማሪዎቻቸውን ዳራ ተገንዝበው ለችግሮቻቸው መፍትሄ መስጠት፣ የሚያስተምሯቸውን ተማሪዎች ሳያዳሉ እኩል ማስተናገድ፣ የሚያስተምሩትን ቋንቋ በሚገባ ማወቅ፣ የሚያስተምሩበትን አካባቢ ኅብረተሰብ ባህል መገንዘብ የመሳሰሉትን መጥቀስ ይቻላል። ከነዚህ ነጥቦች ጋር የሚታየው ሌላው ጉዳይ መምህራን የሚያስተምሩትን ቋንቋ ምን ያህል ይወዱታል የሚል ነው። መምህራን የሚያስተምሩትን ቋንቋ የማይወዱት ከሆነ ስራቸው የግብር ይውጣ ስለሚሆን ተማሪዎች ሊጎዱ ይችላሉ። በዚህ መሠረት የትምህርት ቤቱ መምህራን አማርኛን የማስተማር ፍላጎታቸውን ተጠይቀው-አንዱ በጣም ከፍተኛ ሁለቱ ደግሞ ከፍተኛ ዝንባሌ ያላቸው መሆኑን ገልጸዋል።

4.2.2.2.3. የአማርኛ ቋንቋ የጽሑፍ ትምህርት ዓላማ ግንዛቤ

ቀደም ሲል ለመጠቆም እንደተሞከረው ከቋንቋ መምህራን በርካታ ባህርያት መካከል የሚያስተምሩትን ትምህርት ማወቅ የሚለው አንዱ ነው። በዚህ ውስጥ ሊታለፍ የማይችለው የትምህርቱ ዓላማ ገንዛቤ ነው። ይህ ግንዛቤ ከሌለ የትምህርቱ መነሻና መድረሻ ስለማይታወቅ ሂደቱ አጉል መባዘንን ያስከትላል። ይህንን ጉዳይ አስመልክቶ ለመምህራኑ በቀረበው መጠይቅ ላይ አንዱ መምህር "የትምህርቱ ዓላማ ማስታወሻ አወሳሰድን እንዲያውቁ ማድረግ ነው" ሲሉ የተቀሩት ሁለቱ "ተማሪዎች የሰሙትን እንዳለ በጽሑፍ እንዲያሰፍሩ ማስቻል ነው" ሲሉ መልሰዋል።

መምህራኑ የሰጧቸው መልሶች ግልፅ አይመስሉም። ምክንያቱም ማስታወሻ አወሳሰድ ሲባል በክፍል ውስጥ የተማሩትን ወይም ከመጻሕፍት ያነበቡትንና ከክፍል ውጭ የሰሙትን ሊሆን ስለሚችል ነው።

"ተማሪዎች የሰሙትን እንዳለ በጽሑፍ ማስፈር ነው" በሚለው ውስጥም እንደዚሁ የሰሙተን እንዳለ የሚለው ሐረግ ከተማሪዎች የመማር ተግባር ጋር አይሄድም። ምክንያቱም

4.2.2.2.5 ለተማሪዎቹ ጽሑፍ ስህተቶች የተሰጡ መፍትሄዎች

ጽሕፈትን ለማስተማረና ስህተቶችን ለማረም የተሻሉ የአሰራር ስልቶች በተለያዩ ምሁራን ጥናቶች መገኘታቸውን በጥናቱ ዳራና በተመሳሳይ ጥናቶች ቅኝት ክፍል አቅርበናል። በዚህ መሠረት መምህራኑ የተማሪዎቹን ስህተቶች ለማስወገድ የሚወስዷቸው እርምጃዎች ምን እንደሆኑ እንዲገልጹ ጥያቄዎች ቀርበውላቸው የሚከተሉትን መልሶች ሰንዝረዋል።

የተማሪዎቻቸውን የክፍል ውስጥ አቀማመጥ እንደማይለዋወጡ፣ ለጽሑፍ ትምህርት የሚሆን መለማመጃ ያዘጋጁት ማስተማሪያ እንደሌለ፣ የተማሪዎቻቸውንም የጽሑፍ ስህተት እንደማያርሙ ጠቁመዋል። ከዚህ አንፃር ተማሪዎቹ የፈፀሟቸውን የጽሑፍ ስህተቶች ብዛት ስንመለከት በሁለቱ መካከል መጣርስ እንደሌለ እንረዳለን።

የተማሪዎቹን የጽሑፍ ስህተት በተመለከተ በክፍለ ትምህርቱ ውስጥ ያደረጉት ውይይት የለም። ይህም የራሱ የሆነ አስተዋጽኦ ይኖረዋል።

ተጠኚዎቹ የሚጽፉበትን ርዕሰ ጉዳይ አስቀድመው ይነጋገሩበት እንደሆነም ሲጠየቁ አንዳንድ ጊዜ ይነጋገሩበታል ብለው መልሰዋል። የክፍሉ መማሪያ መጽሐፍም ጽሑፍን ለማለማመድ ያለው ብቃት መጠነኛ ነው ብለዋል። ለጽሑፍ ልምምድ ምቹ የሆኑት ርዕሶች ምን ዓይነቶቹ እንደሆኑ ሲጠየቁ ሶስቱም መምህራን የሰጡት መልስ የተለያየና ከተጠበቀው አማራጭ ውጭ የሆነ ነው። ይህም የመምህራኑን የጽሑፍ ትምህርት ግንዛቤ አለመዳበር የሚጠቁም ይመስላል።

በመጨረሻም ከፍተኛ ለሚሉት የጽሑፍ ስህተት መፍትሄው ምን እንደሆነ ተጠይቀው ሁለቱ መምህራን ከአንደኛ ደረጃ ጀምሮ ሰፋ ያለ የጽሑፍ ልምምድ መስጠት አለበት ሲሉ አንዱ መምህር ደግሞ በአንደኛ አረጃ ትምህርት ቤቶች ለአፈ ፈቶችና ለሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች የተለያዩ መማሪያ መጻሕፍት ማዘጋጀት ነው፣ ብለዋል።

ሁለቱም የመፍትሄ ሀሳቦች ተቀባይነት ያላቸው ቢመስሉም ተግባራዊነታቸው ግን ሰፋ ያለና ራሱን የቻለ ጥናት ይፈልጋል።

የጽሑፍ ስህተት መረጃዎችን ለመሰብሰብ አጥኚው ከተጠቀመባቸው መሳሪያዎች መካከል ምልከታ ሶስተኛው ነው። በመሆኑም በዚህ መሳሪያነት የተገኙትን ዝርዝሮች ቀጥለን እናሳያለን።

4.3. ከምልከታ የተገኙ መረጃዎች ትንተና

ሌሎች የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች ሊያልፏቸው ወይም ሊስቷቸው የሚችሉትን መረጃዎች ለማሰባሰቢያ የምንጠቀምበት መሳሪያ ምልከታ መሆኑ ተገልጿል። አጥኚውም የተጠኚዎቹን የጽሑፍ ስህተት ዓይነቶችና ምንጭ ለመረዳት የትምህርት ቤቱን የአስረኛ ክፍል አማርኛ ቋንቋ ትምህርት እንቅስቃሴ ተመልክቷል። ለሦስት ሳምንታት ባደረገው ምልከታም የማከተሉትን ዝርዝሮች ተገንዝቧል።

1. የአስረኛ ክፍልን አማርኛ ትምህርት ዓመታዊ ዕቅድ፤
2. የክፍሉን የአማርኛ ትምህርት ሳምንታዊ ዕቅድ፤
3. የመምህሩንና የተማሪዎቹን የክፍል ውስጥ ክንዋኔዎች፤
4. የተማሪዎቹን ደብተር ይዘትና የመልመጃዎች አሰተራረም እና
5. የመጀመሪያውን ወሰነ ትምህርት የክፍሉን የአማርኛ ፈተና።

በነዚህ ዝርዝር ጉዳዮች አማካኝነት የተገኙትን መረጃዎች በየሰንጠረገዦቻቸው ለማቅረብ ተሞክሯል። ከዚህ ቀጥሎ በክፍሉ ዓመታዊ የአማርኛ ትምህርት በዕቅድነት የተያዙትን ነጥቦች በሠንጠረዥ እናመለክታለን።

በቡታጅራ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የ1989 ዓ.ም የአሰረኛ ክፍል የአማርኛ ቋንቋ ትምህርትን ዓመታዊ እቅድ የሚያመለክት ሠንጠረዥ

	የትምህርቱ ዓላማ	የትምህርቱ ይዘት	ክን ዋኔ	የሚፈጸወ - ጊዜ	ግምገ ማ
1	የቃላትን ባሕሪ ቅርፅና የአጠናን ዘዴዎችን እንዲገነዘቡ ማድረግ	፩. ድርብ ቃላት	–	–	–
2	ቃላት የትርጉም ለውጥ እንደሚያመጡ ይገነዘባሉ	፪. ነጠላ ቃላት	–	–	–
3	የቃላትን ትርጉም ከመዝገበ ቃላት ፈልጎ የማግኘት ችሎታቸውን ያዳብራሉ	፫. የ ቃላት ትርጉም	–	–	–
4	በሚጽፋበት ጊዜ የዐረፍተ ነገር አሰካክን ደንብ ይከተላሉ	፬. ዐረፍተ ነገር	–	–	–
5	የተለያዩ ዐረፍተ ነገሮችን ከአገልግሎታቸው አኳያ ይተነትናሉ	፭. የዐረፍተ ነገሮች አገልግሎት	–	–	–
6	የማንበብ የማየት የማዳመጥ ልምድን ያጎለብታሉ	፮. የማንበብ ልምድ	–	–	–
7	የአንቀጽን አገልግሎትና ቅርፅ ይለያሉ	፯ የአንቀጽ አገልግሎት	–	–	–
8	አንቀጽን በራስ አባባለ ማሳጠርን ይለምዳሉ	፰. አንቀጽን ማሳጠር	–	–	–
9	የስርዓተ ነጥቦችን ልዩነትና አገልግሎት በጽሑፍ ውስጥ መለየተን ይለምዳሉ።	፱. ስርዐተ ነጥቦች	–	–	–
10	በተለያዩ ርዕሶች ድርሰትን መጻፍን ይለማመዳሉ።	፲. ድርሰት	–	–	–
11	የግጥምን መሠረታዊ ትርጉም ያውቃሉ	፲፩. ግጥም	–	–	–
12	ፈሊጣዊ ንግግሮች በጽሑፍም ሆነ በንግግር የሚኖራቸውን ጥቅም ይረዳሉ	፲፪ ፈሊጣዊ ንግግሮች	–	–	–
13	ዘይቤ በኪነ ጽሑፍ ውስጥ የሚሰጠውን ጠቀሜታ ይለያሉ	፲፫ ዘይቤ	–	–	–
14	ምሳሌያዊ ንግግሮች የቅርስ መጠበቂያ መሆናቸውን ይገነዘባሉ	፲፬ ምሳሌያዊ ንግግሮች	–	–	–
15	የቅኔን አገልግሎትና ባሕሪ ይገነዘባሉ	፲፭ ቅኔ	–	–	–

ሠንጠረዥ 16

4.3.1. ዓመታዊው ዕቅድ ከአማርኛ ጽሑፍ ትምህርት አንፃር

በትምህርት ቤት ደረጃ የሚዘጋጀው ዓመታዊ የትምህረት ዕቅድ ተማሪዎች በዓመቱ ውስጥ የሚማሯቸውን ነገሮች ደረጃ በደረጃ የሚያሳይ ዕቅድ ነው።

የየርዕሶቹን ዓላማ ዓላማውን ለማስፈፀም የማረዱትን ይዘቶች፣ የመምህሩንና የተማሪዎችን ክንዋኔዎች፣ክንዋኔው የሚፈጀውን የጊዜ መጠንና የክንዋኔዎቹን ግምገማ ያጠቃልላል።

ከዚህ አኳያ በሠንጠረዥ(1፩)የቀረበውን ዓመታዊ ዕቅድ ስንመለከተው ዓላማንና ይዘትን ብቻ የሚያካትት ሆኖ እናገኘዋለን። ክንዋኔውንና ግምገማውን አይጨምርም። እነዚህ በመጉደላቸው ዕቅዱን ለማሻሻል ያስቸግራል።

ከሠንጠረዡ እንደሚታየው ስለጽሑፍ ትምህርት የተነሱት ጉዳዮች የሚከተሉት ናቸው።

፩. በተራ ቁጥር (4) ላይ በሚ ፅፉበት ጊዜ የዐረፍተ ነገርን አሰካክ ደንብ ይከተላሉ፤

፪. በሠንጠረዥ ተራ ቁጥር (8) አንቀጽን በራስ አባባል ማሳጠርን ይለምዳሉ፤

፫. በተራ ቁጥር (10) በተለያዩ ርዕሶች ላይ ድርሰትን ይለምዳሉ፤ የሚሉት ናቸው።

በሠንጠረዡ ከቀረቡት ጉዳዮች መካከል ከአስራ አምስቱ ውስጥ ስለጽሑፍ የሚጠቁሙት ሶስቱ ብቻ ሲሆኑ እነዚህም ቢሆኑ በክፍል ውስጥ የማስተማር መማር ክንዋኔ ምልከታ ወቅት አልታዩም። ከሠንጠረዡ እንደሚታየው ቋንቋውን የሚመለከቱ የዕውቀት ጭብጦች በመምህሩ አቅራቢነት በተማሪዎቹ ተቀባይነት ይተላለፍ እንጂ የጽሑፉ ትምህርት ትኩረት ያገኘ አይመስልም።

ዓመታዊውን ዕቅድ መነሻ በማድረግ ተማሪዎቹ በየሳምንቱ የሚማሩት የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት በሳምንታዊ የትምህርት ዕቅድ ተዘጋጅቷል። ይህ ዕቅድ ከጽሑፍ ትምህርት ልምምድ ጋር ያለውን ግንኙነት እንደሚከተለው እናቀርባለን።

4.3.2. ሳምንታዊው ዕቅድና የአማርኛ የጽሑፍ ትምህርት

ሳምንታዊ የትምህርት ዕቅድ ከዓመታዊው ዕቅድ ጋር ጥብቅ ትስስር ያለው ሲሆን በተማሪዎቹ ላይ እንዲታይ የተፈለገውን የአስተሳሰብና የአሰራር ባህሪ ለውጥ ያመለክታል። ይህ ዝርዝር ምን እንደሚመስል ቀጥሎ ባለው ሠንጠረዥ እናሳያለን።

በቡታጅራ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የ1989 ዓ.ም የአስረኛ ክፍል የአማርኛ ቋንቋ ትምህርትን ሳምንታዊ ዕቅድ የሚያሳይ ሠንጠረዥ

ተቁ	የትምህርቱ ዓላማ	የትምህርቱ ርዕስ	እንዲዳብር የተፈለገው ክሂል				ትምህርቱ የሚሰጥበት ጊዜ
			A*	B	C	D	
1	ቃላት በውክልና የሚቆሙላቸውን ተወካዮች ዓይነትና ደረጃ ያጤናሉ።	የቃላት ውክልና	x	-	-	-	18-22/2/89
2	ቃላትን በግል ትርጉም በአዛማጅ ትርጉምና ከዘመድ አዝማድ ትርጉም ውክልና የሚይዙትን ባሕሪ ያጤናሉ።	ቃላትና ውክል ናቸው	x	-	-	-	25-292/89
3	የአዛማጅ ትርጉም ብያኔንና መደቦቹን ይገልፃሉ።	ቃላትና ውክል ናቸው	x	-	-	-	2/3/89-6-3/89
4	ሀ. የተሳሰበ ትርጉም ያላቸውን ፈሊጦች ይለያሉ። ለ. አያያዞችን በመጠቀም ዐ.ነገርን ከዐረፍተ ነገር ያሰናስላሉ	ቋንቋና ጽሕፈት	-	-	-	x	9-13/3/89
5	ተውሳከ ግሶችን የአንቀጽ ገላጭ በማድረግ ይገለገሉባቸዋል።	ተውሳከ ግስ	x	-	-	-	23/3/89-27/3/89
6	የስምንና የተሳቢን ገላጭ ይለያሉ	ቅጽል	x	-	-	-	30/3/89-4/4/89
7	ከምንባቡ በወጡ ቃላት ከአንድ በላይ ተርጉም ይሰጣሉ	ማይጨው ተናገሪ	-	x	x	-	7/4/89-11/4/89
8	በዐረፍተ ነገር ውስጥ ባለቤትንና ተሳቢን እንዲሁም ማሰሪያ አንቀጽን ይለያሉ።	ዐረፈተ ነገር	x	-	-	-	21/4/89/25/4/89
9	የንኡስ ሐረግንና የዐቢዩ ሐረግን ምንነት ይለያሉ።	መነሻና መድረሻ ቅጥያዎች	x				28/4/89-2/5/89
10	የጥገኛ ሐረጎችን ምንነትና ዓይነቶች በምሳለ ያሳያሉ።	ጥገኛ መስተፅምር	x	x	-	-	5/5/89-9/5/89
11	ከልዩ ልዩ ድርሰቶች ውስጥ በኪነጽሐፋዊ ቅርጻቸው የታወቁ ዐ.ነገሮችን ያቀርባሉ	በኪነ ጽሐፋዊ ባሕርያቸው የታወቁ ዐረፍተ ነገሮች	-	x	x	x	6/6/89-7/6/89
12	ከምንባቡ ለወጡ ጥያቄዎች ምላሽ ይሰጣሉ።	ምንባብ	x	x	x	-	10-14/6/89
13	አንድን ምንባብ አንብበው ጭብጡን ይለያሉ።	ምንባብ	x	x	x	-	17-21/6/89
14	በገፀ ባሕርያት ምልልስ ውስጥ በዕርጋታ በቁጣና በፊዝ የተነገሩ ንግግሮችን ይለያሉ።	የገፀ ባሕርያት ምልልስ	x	-	x	-	24-28/6/89

ሠንጠረዥ 17

* A. ማዳመጥ B.መናገር C.ማንበብ D.መጻፍ

ከዚህ አኳያ ሳምንታዊው እቅድ በተለይ ጽሑፍን ለማስተማር እንዴት እንደታለመ እንመልከተው። በመጀመሪያ አወቃቀሩን ስንመለከት እንደ ዓመታዊው ዕቅድ ክንዋኔንና ግምገማን አያሳይም። ትምህርቱ የሚከናወንበትንም ዘዴ አይጠቁምም። በይዘትነት የቀረቡት ጠቅላላ ርዕስ ጉዳዮች ምልከታው እስከተደረገበት ወር ድረስ አስራ አራት ነበሩ። ከነዚህ ውስጥ የጽሑፍን ትምህረት የሚጠቁሙት በሠንጠረዥ ተራ ቁጥር (4) እና (11) ላይ የተመለከቱት ናቸው። እነዚህም ቢሆኑ ግልፅነት የላቸውም። በጠቅላላው የጽሑፍ ትምህርት ልምምድ እምብዛም የሚታሰብበት አይመስልም።

በሳምንታዊው የትምህርት ዕቅድ መሠረት መምህሩና ተማሪዎቹ በክፍል ውስጥ የሚያከናውኗቸው ነገሮች አሉ። ክንዋኔዎቹ ትክክለኛውን የትምህርቱን ሂደት ገጽታ ያመለክታሉ። ይህንኑ ቀጥሎ እንመለከታለን።

4.3.3. የመምህሩና የተማሪዎች የክፍል ውስጥ ክንዋኔ ከጽሑፍ ትምህርት አንፃር

ከ24/06/89-2/07/89 በተካሄደው የክፍል ውስጥ ምልከታ አጥኚው ክንዋኔዎቹን መዝግቧል። እነዚህም በሚቀጥለው ሠንጠረዥ የቀረቡት ናቸው።

በቡታጅራ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአስረኛ ክፍል የአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ሂደት ውስጥ የመምህሩንና የተማሪዎቹን የክፍል ውስጥ ክንዋኔ የሚያሳይ ሠንጠረዥ

የምልከታው ቀን	የትምህርቱ ርዕስ	የመምህሩ ክንዋኔ	የተማሪዎች ክንዋኔ	ክፍል
24/06/89	የፅጌ ትዳር	መምህሩ አንድ ተማሪ የፅጌ ትዳር የሚለውን ርዕስ እንዲያነብ አዘዙ።	ለማንበብ እጃቸውን ካወጡት ተማሪዎች መካከል አንዱ ማንበብ ጀመረ።	10ኛB
		መምህሩ ጣልቃ ገብተው ሐጂ በል ብለው አረሙትና ሌላ ተማሪ እንዲያነብ ጠየቁ።	አንባቢው ሐጂ የሚለውን ቃል "ሒጂ" ብሎ አነበበ።	
		መምህሩ የሚያነበውን ተማሪ አስቁመው ራሳቸው ማንበቡን እንደቀጠሉ የፅጌን ድምፅ አስመስለው ለማንበብ ሞከሩ	ቀጣዩ አንባቢ በማንበብ ላይ እያለ "እስ... ክስ... ታ" ብሎ ሲያነብ ተማሪዎቹ ሳቁ። የመምህሩን የማስመሰያ ድምፅ ስምተው ተማሪዎቹ አሁንም ሳቁ።	
		ምንባቡን አንብበው ከጨረሱ በኋላ "ፅጌ ብስጩ ነች ወይስ ደስተኛ?" ሲሉ መምህሩ ጠየቁ።	"ብስጩ ነበረች።" ሲሉ ተማሪዎቹ በጅምላ መለሱ።	
		በ5፡50 የተጀመረው ክ/ጊዜ 6፡30 ላይ አብቅቶ ደወል በመደወሉ ከክፍል ወጡ።	-	
25/06/89	ጓደኛቹ	ጓደኛቹ የሚለው ርዕስ ከመማሪያ መጽሐፉ እንደሚነበብ አስገንዝበው የሚያነብ ፈቃደኛ ጠየቁ።	እጃቸውን ካወጡት ጥቂት ተማሪዎች አንዱ ተነስቶ አነበበና ጨረሰ።	10ኛC
		"ተራኪው ያለፈው ነገር ያስገረመው ምን ነበር?" ሲሉ ጠየቁ።	እንዲመልስ ዕድል የተሰጠው አንድ ተማሪ ተነስቶ "እንደሱን ያለ ተጨዋች ያለ አይመስለኝም።"	
		ይህንኑ ምንባብ ሌላ ተማሪ እንዲያነብ ዕድል ሰጡ። መምህሩም "የንባብ ልምምድ ያስፈልግሻል።" ብለው ምንባቡን ራሳቸው አነበቡ።	ዕድሉን ያገኘች አንዲት ተማሪ ስታነብ "ያ... ያለፈ ነገር ሲያስታውሱት" ስትል ተማሪዎች ሳቁ።	
		ምንባቡን አንብበው ከጨረሱ በኋላ "የዚህ ምንባብ ገፀ ባሕርያት እነማን ናቸው?" ሲሉ ጠየቁ። በ4፡30 የተጀመረው ትምህርት 5፡10 ላይ ስላበቃ ተደውሎ "ቀሪውን በሚቀጥለው" ብለው ከክፍል ወጡ።	ተማሪዎቹ እጃቸውን በማውጣት በየተራቸው "ብርቄ፣ ወንዳፍራሽ፣ ምትኬ፣ አርጋው፣ ኤፍሬም፣ ዓለሚቱ፣ ታምራት፣ ካሣ" እያሉ መለሱ።	

የምልከታው ቀን	የትምህርቱ ርዕስ	የመምህሩ ክንዋኔ	የተማሪዎች ክንዋኔ	ክፍል
27/ 06 /89	ጥንድ ቃላትን መለየት	መምህሩ ተማሪዎቹ የመልመጃ ደብተራቸውን እንዲያወጡ አዘዙ።	ደብተሮቻቸውን አውጥተው ማገላበጥ ጀመሩ።	10ኛ A
		"የመጀመሪያውን ጥያቄ ማን ይሠራል?" ሲሉ ጠየቁ። መምህሩም ትክክል ሲሉ ተቀበሉ	እጃቸውን ካወጡት ተማሪዎች አንዱ ተነስቶ "ወንዳፍራሽ ሁለት ከወለደ በኋላ ጭምት ሆነ። አበበ ተፈጥሮው ዝምተኛ ነው። እያለ ደብተሩን አነበበ።	
		ሊሰናዱ እና ሲነሳሱ የሚሉትን ቃላት ተማሪዎቹ እያነፃፀሩ ሠሌዳው ላይ ጻፉ።	ተማሪዎቹ የተጻፉላቸውን ቃላት ገለበጡና ዐረፍተነገሮችን መስራት ጀመሩ።	
		በመቀጠል ተውኔት እና ጭውውት የተባሉትን ቃላት አክለው ሠሌዳው ላይ ጻፉ። ትንሽ ቆይተው ተማሪዎቹ የጻፏትን መልስ እንዲያሰሙ ጠየቁ።	አንድ ተማሪ እጅን አውጥቶ "ሲሰናዱ" ለማለት "ሲናደዱ" ብሎ ሲጀምር ተማሪዎች ሳቁ። ሌላ ተማሪ "የመጀመሪያው ተውኔት ገቢር አንዳንድ ብሏል" ሲል አነበበ።	
		ይህ እንኳን ልክ አይደለም። አሉ። ሌላ ተማሪ እንዲሞክር ዕድል ሰጡ።	"ዜኒት ተውኔት በመተወኗ ወላጆቿ ተቃወሟት።" ብላ አነበበች።	
		በመጨረሻም መምህሩ በቃላቸው ተውኔት የሰው ልጅ ሕይወት በመድረክ ላይ የሚተረጎምበት የስነ ጽሑፍ ዘርፍ ነው። አሉና ቀጥለውም ጭውውት ለማድረግ የአንዱን ኅብረተሰብ ባህል ወግ አኗኗርና አስተያየት ጠንቅቆ ማወቅ ያስፈልጋል። እንዳሉ 4:30 ላይ የተጀመረው ክ/ጊዜ 5:10 ስላበቃ አቋርጠው ከክፍል ወጡ።	ተማሪዎቹ መምህሩ የሚሰጧቸውን ምሳሌዎች ለመጻፍ ይሞክሩ ነበር	

የምልከታው ቀን	የትምህርቱ ርዕስ	የመምህሩ ክንዋኔ	የተማሪዎች ክንዋኔ	ክፍል
2/7/89	አጓነነና ሲያምታታ በተባሉት ቃላት ዐረፍተ ነገር መስራት ነው።	ከክፍል እንደገቡ "የመልመጃ ደብተራችሁ ምልከት የተደረገላችሁ እሰቲ እጃችሁን አውጡ " አሉ።	በርከት ያሉ ተማሪዎች እጃቸውን አወጡ።	10ኛD
		በተሰጡት ቃላት ዐረፈተ ነገር ሠርተው የጨረሱ ካሉ ጠየቁ።	እጃቸውን ካወጡ ጥቂት ተማሪዎች ለአንዱ ዕድል ስለተሰጠው "የኢትዮጵያን አተሌቲክስ ካገነኑት ውስጥ ኃየሌ አንዱ ነው" ብሎ አነበበ።	
		ለሌላ ተማሪ ዕድል ሰጡ። ተማሪው ያነበበውን ካዳመጡ በኃላ "መመሪያ አይገንም። " ሲሉ ተ`ቆጡ።	ተማሪውም "መምህሩ ካገነኑት መመሪያቸው አንዱ የቤት ሥራ መስራት ነው" ሲል አነበበ።	
		አንዱን ተማሪ ሲያምታታ በሚተባለው ቃል ዐረፍተ ነገር ሰርቶ እንደሆነ ጠየቁት።	ተማሪው አልሰራሁም አለ።	
		"ስለአንተ እኔ አፈርኩ።" አሉትና ሌላ ተማሪ ጠየቁ። መምህሩ ዐረፍተ ነገሩ ትክክል አይደለም ለልጅ የተባለው ልጅን መባል አለበት ሲሉ አረሙት።	የተጠየቀው ተማሪም "ከበደ ለልጅ በሂሳብ ሲያምታታው ነበር።" ብሎ አነበበ።	
		በ5 15 የተጀመረው ‑ክፍለ ጊዜ 5 55 ላይ ስላበቃ ደወል ተደወለ። መምህሩ ሲወጡ ተከትያቸው ወደአማርኛ ክፍል ትምህርት አመራን።	ኃላ በመካከለኛው የክፍሉ ወንበሮች ረድፋ ኃላ ተቀምጠወ የነበሩ ሁለት ተማሪዎች የሚጽፋ በማስመሰል በደብተራቸው ሽፋን ላይ በእስክርቢቶ ይጠቀጥቁ ነበር።	

ሠንጠረዥ 18

ከ(Wajnrybi 1992)

ከሠንጠረዥ መመልከት እንደሚቻለው በክፍል ውስጥ የተከናወነው ሥራ ንባብ ነው። ከ27 06 89 እስከ 2/07/89 የተደረገውንም የክፍል ውስጥ ክንዋኔ ሠንጠረዥ ስንመለከት በተለያዩ ቃላት ዐረፍተ ነገር መስራት ላይ ብቻ ያተኮረ ሆኖ እናገኘዋለን። ይህ ደግሞ ከጽሑፍ ትምህርት መልመጃ ዓይነቶች አንፃር ሲታይ ውስን ነው። ጠቃሚና ልቅ መልመጃዎች የሉም።

ውስኑም ቢሆን በወጉ የተሰጠ አይደለም። ከሠንጠረዡ መረዳት እንደሚቻለው መምህሩ ተማሪዎች ለሚፈጥሯቸው ስህተቶች ለምሳሌ 'ሐጂ' ለማለት 'ሒጂ' ሲባል ካገኑትና በመሳሰሉት ቃላት ተማሪዎቹ ዐረፍተ ነገር ሲሰሩ በየስህተቱ ጣልቃ በመግባት"ልክ አይደለም" እያሉ እርማት ይሰጡ ነበር። ይህ አስተራረም በታራሚዎች ላይ ድንጋጤንና ቅሬታን የሚፈጥር ይመስላል። ምክንያቱም ታራሚዎቹ ቅሬታ እንደተሰማቸው ከፊታቸው ይነበብ ነበር።

በክፍል ውስጥ የሚደረገውን ክንዋኔ ሙሉ ገጽታ ለማግኘት የተማሪዎችን ደብተር መመልከቱ ከፍተኛ ጠቀሜታ አለው። የተማሪዎች ደብተር መምህሩም ሆነ ተማሪዎች የተሰጣቸውን ሥራ መስራት አለመስራታቸውን ለመከታተል ይረዳል። በዚህ መሠረት ጥናቱ ያተኮረበት ክፍል የተጠኚ ተማሪዎች ደብተር ይዘትና አስተራረም በሠንጠረዥ ተዘጋጅቶ ቀርቧል። ዝርዝሩን ቀጥሎ እናመለክታለን።

በቡታጅራ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የአስረኛ ክፍል ተማሪዎች የአማርኛ ደብተር ይዘትንና አስተራረምን የሚያመለክት ሠንጠረዥ

ተ.ቁ	የደብተሩ ዓይነት	የተጻፈበት ጉዳይ	አስተራረሙ	የታረመበት ቀን	ምርመራ
1	ማስታ ዎሻ	፩ ቋንቋ ምንድን ነው ፪ የቋንቋ ባሕርያት። ፫ የቃላት ውክልና ስልት ፬ የወገን ቅጽል ፭ ገላጭ ቅጽል ፮ የአኃዝ ቅጽል ፯ የተውሳከ ግስ ዓይነቶች ፰ የሐረግ ዓይነቶች ፱ የዐረፍተ ነገር ዓየነቶች ፲ የነጥቦችና የምልክቶች ተግባር			
2	መልመጃ	፩ የሚከተሉትን ጥያቄዎች በምንባቡ መሠረት መልስ። ፪ ለሚከተሉት ቃላት ሁለት ሁለት ትርጉሞች ስጥ። ፫ በ ሀ ክፍል ያሉትን ከ ለ ክፍል አዛምድ። በተባለ መመሪያዎች የተሠሩ ለዩ ልዩ ጥያቄዎች ናቸው።	፩ የመምህሩ ፊርማና ቀን ተቀምጧል። ፪ ታይቷል ተብሎ የመምህሩ ፊርማ ሠፍሯል። ፫ የመምህሩ ፊርማ ብቻ ተቀምጧል። ፬ ታይቷል ተብሎ የመምህሩ ፊርማና ቀን ተመልክቷል። ፭ የመምህሩ ፊርማ ብቻ ሠፍሯል።	12/3/89 20/4/89 20/5/89 22/5/89	ከተማሪቹ የመልመጃ ደብተሮች ውስጥ ስህተቶች ተለቅመው በጽሑፍ ስህተት ዓይነቶች ውስጥ ተካተዋል።

ሠንጠረዥ 19

4.3.4. የተማሪዎች ደብተር ይዘትና አስተራረም ከጽሑፍ ትምህርት አኳያ

ምልከታው በተደረገበት ወቅት በተማሪዎች የማስታወሻ ደብተር የተገኙ ነጥቦች አስር ናቸው። እነዚህም በሠንጠረዥ ተራ ቁጥር (1) የተመለከቱት ናቸው። ከአስረኛው ተራ ቁጥር በስተቀር ሌሎቹ በሙሉ ጽሑፍን በቀጥታ የሚያመለክቱ ሳይሆኑ በቋንቋው ዕውቀት ላይ ያሚያነጣጥሩ ናቸው። የቋንቋው እውቀት በማስተማር መማሩ ሂደት ጠቀሜታው የማይካድ ቢሆንም ከክሂል ከተነጠለ የተሟላ ሊሆን አይችልም።

በተማሪዎች የመልመጃ ደብተሮች ውስጥ የተገኙት መረጃዎች ለጽሑፍ ትምህርት የተሰጠውን ትኩረት ለመረዳት ጠቋሚ ይመስላሉ። ስለሆነም የመልመጃዎቹን ዝርዝሮችና የአስተራረሙን ሁኔታ ቀጥሎ እንመልከት።

በሠንጠረዥ ተራ ቁጥር (2) ያሉትን የመልመጃ ርዕሶች ስንመለከት በምንባቡ መሠረት ለቃላት ትርጉም ስጥ እና አዛምድ የሚሉ ሆነው እናገኛቸዋለን። ለአምስት ጊዜ የተደረገውን የደብተር እርማት ሁኔታ ስንመረምር ደግሞ በሁሉም ላይ የመምህሩ ፊርማ ታይቷል የሚል ቃልና እርማቱ የተደረገበት ቀን ብቻ ተጽፎ እናገኛለን።

በተማሪዎቹ በቡድንም ሆነ በጋራ የተደረገ እርማት የለም። የእርምት ምልከት በተደረገባቸው መልመጃዎችም ስህተቶች እንዳሉ ሳይታረሙ እንዳለ ተገኝተዋል። ስህተቶቹ ተለቅመው ከሌሎች ስህተቶች ጋር ተመርምረዋል። በጠቅላላው የስህተቶቹ አስተራረም በግልፅ አይታይም። ይህም ለጽሑፍ ስህተቶቹ መበራከትና መቀጠል አስተዋጽኦ ያለው መሆኑን መገመት ይቻላል።

የተማሪዎቹን የመጀመሪያ ወሰነ ትምህርትም ፈተና ከጽሑፍ ትምህርት አንፃር ለመመልከት ሞክረናል። ይዘቱንመ በሠንጠረዥ በሚከተለው ሁኔታ አቅርበናል።

ለቡታጅራ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት አስረኛ ክፍል በ1989 በመጀመሪያው ወሰነ ትምህርት መጨረሻ ላይ የተሰጠ የአማርኛ ትምህርት ፈተና ይዘትንና ብዛትን የሚያሳይ ሠንጠረዥ

				የተፈለገው ክሂል			
ተ.ቁ	የፈተናው ዓይነት	የቋንቋው ክፍል	ድግግሞሽ	ማዳመጥ	መናገር	ማንበብ	መጻፍ
1	ምርጫ	ስምን መለየት	2	-	-	-	*መ.ፈ.መ
2	"	ባለቤትን መለየት	4	-	-	-	" "
3	"	ተሳቢን መለየት	3	-	-	-	" "
4	"	ፍችን መለየት	9	-	-	-	" "
5	"	አንቀጽን መለየት	4	-	-	-	" "
6	"	የድርሰት ዓይነትን መለየት	1	-	-	-	" "
7	"	የሐረግ ዓይነትን መለየት	1	-	-	-	" "
8	"	ዘይቤን መለየት	1	-	-	-	" "

ሠንጠረዥ ፳፬

4.3.5. የመጀመሪያው ወሰነ ትምህርት ፈተና ከጽሑፍ ትምህርት አኳያ ሲገመገም።

በዚህ ፈተና ከቀረቡት ሃያ አምስት ጥያቄዎች መካከል ተማሪዎቹ እንዲጽፉ የሚያደርግ አንድም ጥያቄ የለም። ጥያቄዎቹ በሙሉ ምርጫ ናቸው። ስለሆነም ትክክለኛውን መልስ የያዘውን ፊደል መርጦ ከመጻፍ ሌላ ተግባር የለም። ከሠንጠረዡ መመልከት እንደሚቻለው ሁሉም ጥያቄዎች የቋንቋውን ሰዋስዋዊ እውቀት የሚጠይቁ ናቸው። አጠቃላይ ሁኔታው ሲታይ ጥያቄዎቹ ቀደም ሲል ተማሪዎቹ "ይማሯቸዋል" ተብለው ከታቀዱት መካከል የሚደመሩ ናቸው። ይህም ለጽሑፍ ምንም ትኩረት እንዳልተሰጠ ይጠቁማል።

እስካሁን ድረስ በመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች አማካኝነት የተገኙትን መረጃዎች በማቀናበርና በመተንተን ስለጽሑፍ ስህተቶች ዓይነት ሀሳብ አግኝተናል። ነገር ግን የተጠቀሱት ስህተቶች መንስዔ ምን እንደሆነ ወይም ምን ሊሆን እንደሚችል ከመረጃዎቹ አንፃር የተናገርነው ነገር የለም። ቀጥሎ ይህንን የመንስዔዎች ጉዳይ እንመለከታለን።

---

* መ.ፈ.መ ትክክለኛውን መልስ የያዘውን ፊደል መርጦ መጻፍን ያመለክታል።

4.4. የጽሑፍ ስህተቶች መንስዔ ትንበያ

መንስዔ አንድ ነገር የሚነሳበት ወይም የሚገኝበት ዓይነተኛ ቦታ ወይም አካል ነው ለማለት ይቻላል። ከዚህ አካል የመነጨውን ነገር ደግሞ ውጤት ልንለው እንችላለን። ቋንቋን በመልመድ ወይም በመማር ሂደት ላይ የሚፈጠሩ ስህተቶች የየራሳቸው መንስዔ ወያም ምንጭ አላቸው። ይህንን ማወቅ የምንችለው ከስህተቶቹ ዓይነትና ጠባይ ነው።

እስካሁን በተደረጉት ተደጋጋሚ የጽሑፍ ሙከራዎች፣ ቃለ መጠይቆችና ምልከታዎች የተገኙትን የአማርኛ ጽሑፍ ስህተቶች ምንጭ ምን ሊሆን እንደሚችል ቀጥሎ እንመለከታለን።

4.4.1. አማርኛ ቋንቋ

የቋንቋ ተማሪዎች ቋንቋን የሚማሩት በቋንቋው በሚሰጣቸው መረጃ አማካኝነት ነው። ከቋንቋው የሚያገኙትን መረጃ በማንኛውም ሁኔታ ወይም አውድ ላይ ሊጠቀሙበት የሚሞክሩበት ጊዜ አለ። በዚህ ጊዜ ስህተት ሊፈጠር ይችላል። ከዚህ ላይ በአማርኛ ቋንቋ ውስጥ የሚገኙትን አንዳንድ ድምፆችን ቅጥያዎችንና ቃላትን በማጠቃለል ተማሪዎቹ የፈፀሟቸውን የጽሑፍ ስህተቶች ባለፉት ንኡስ ክፍሎች ጠቅሰናል። እነዚህም ጅምላ ጥቅለላ የተባሉት ናቸው።

አማርኛ ቋንቋ የሚጠቀምባቸው ፊደሎች ቅርጽ አቀጣጫ የተለያየ በመሆኑ የተፈፀሙ የጽሑፍ ስህተቶች ተገኝተዋል። የፊደሎቹ ቅጥያዎች አቀጣጫ ከመለያየቱ ጋር የአንዳንድ ፊደሎችም ቅርፅ ተጨማሪ አስተዋጽኦ አድርገዋል። ከዚህ አንፃር ሲታይና ከተማሪዎቹ የጽሑፍ ስህተት ዓይነቶች መረዳት እንደሚቻለው ሁለተኛው የስህተት ምንጭ መስቃንኛው ቋንቋ ራሱ ነው። ይህ እንዴት ሊሆን እንደሚችል እንመልከት።

4.4.2. መስቃንኛ ቋንቋ

እነ Dulay እና Burt(1984) እንደሚጠቁሙት በአፍ መፍቻ ቋንቋ መጠቀም የሚያይለው፡-

1. ለትምህርት በቀረበው ሁለተኛ ወይም ሶስተኛ ቋንቋ የተጠናከረ ልምምድ ወይም የአጠቃቀም ብቃት ከማጣትና
2. ተማሪዎች የሚማሩትን ሁለተኛ ወይም ሶስተኛ ቋንቋ ለምን አገልግሎት ወይም ተግባር እንደሚማሩት ግልፅ ሳይሆንላቸው ሲቀር ከሚፈጠረው ሁኔታ ነው።

እነዚሁ ምሁራን አፍ መፍቻን ስለመጠቀም የሚሰጡት ተጨማሪ ምክንያት አለ። ይሕውም የሁለተኛ ቋንቋ ትምህርት በሚሰጥበት አካባቢ ለትምህርት የቀረበው ሁለተኛ ቋንቋ አፈ-ፈት ተናጋሪዎች ከሌሉት ወይም የቋንቋው ትምህርት በሳምንት ለሁለት ሰዓታት ብቻ የሚተላለፍ

ሆኖ አቀራረቡም አዳምጦ በመመለስ ላይ ብቻ የተወሰነ ከሆነ ነው። ከነዚህ መንደርደሪ ሀሳቦች ስንነሳ መስቃንኛ በሚነገርበት ገጠር አካባቢ የአማርኛ አፈ ፈቶች ከመስቃንኛ አፈ ፈቶች አንፃር ሲታዩ አሉ ማለት አያስደፍርም። በአማርኛ ያላቸው ልምምድም የተጠናከረ አይደለም። ቋንቋውንም ለምን ዓላማ እንደሚማሩት በግልፅ አያውቁትም። በትምህርት ቤቱ ለአማርኛ የተሰጠው ክፍለ ጊዜ በሳምንት ሁለት ብቻ ነው። ምሁራኑ ከገለፁት ሁኔታ ጋር የሚጣጣም። ነው።

በክፍል ውስጥ አማርኛ ስለሚተላለፍበት ሁኔታ በምልከታው ያገኘናቸው መረጃዎች ይጠቁማሉ። ይኸውም ተማሪዎቹ በብዛት አድምጦ መላሾች ናቸው ። ተማሪዎቹ መስቃንኛ ቋንቋ ለአማርኛ እየተኩ ለመጠቀማቸው የቀረቡት ነጥቦችም ያሳያሉ። ከዚህ አንጻር ሲታይ የመስቃንኛው ቋንቋ ሁለተኛው የስህተቶች መንስዔ ሊባል ይችላል። ከዚህ በተጨማሪም ቋንቋን በማስተማር መማር ሂደት ላይ ተማሪዎች የሚከተሏቸው ሞዴሎች ለስህተቶች ምንጭ ሊሆኑ ይችላሉ። ይህንኑ ጉዳይ ቀጥሎ እንመለከታለን።

4.4..3. ተማሪዎቹ የሚከተሏቸው ሞዴሎች

በመደበኛ ቋንቋ ትምህርት ሂደት ትምህርቱን በተጠናከረ ሁኔታ ለማስተላለፍ የሰለጠነ መምህር እጅግ አስፈላጊ ነው። ለመማሪያ ወይም ለማስተማሪያ የሚዘጋጁ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች የቱንም ያህል የተቀናጁ ቢሆኑ የሚያንቀሳቅሳቸው የሰለጠነ መምህር ከሌለ ውጤት አይኖራቸውም ለማለት ይቻላል። መምህሩ የሚፈጠሩ የቋንቋ ስህተቶችን ለማስወገድ አለያም እንዲቀጥሉ ለማድረግ ከፍተኛ ድርሻ አለው። ለመምህራን ከቀረበው መጠይቅ እንዲሁም በክፍል ውስጥ ከተደረገው ምልከታ መምህሩ የተማሪዎችን የጽሑፍ ስህተቶች አያውቋቸውም ለማለት ይቻላል።

የተማሪዎችን የመልመጃ ደብተሮች አጥኚው እንደተመለከተው ብዙዎቹ መልመጃዎች ማዛመድንና ትክክለኛውን መልስ የያዘውን ፊደል መርጦ መጻፍን የያዙ ሆነዋል። በጠቋሚ ወይም በልቅ የጽሑፍ መልመጃ ዓይነት የተጻፉ ድርሰቶች አልተገኙም። ይህም የመምህሩን የጽሑፍ መልመጃ ዓይነቶች ግንዛቤ አናሳ ነት የሚያመለክት ይመስላል።

የተማሪዎቹ የመልመጃ ደብተሮች የታረሙት በተማሪዎቹ በራሳቸው ወይም በባልንጀሮቻቸው ሳይሆን በመምህሩ ብቻ ነው። ይህም ሆኖ እርማቱ ምን እንደሆነ ሲታይ የመምህሩ ፊርማና “ታይቷል” የሚል ጽሑፍ ብቻ ሆኖ ይገኛል። ይህም የመምህሩን የአማርኛ ጽሑፍ ትምህርት አስተራረም ግንዛቤ አናሳነት የሚያመለክት ይመስላል።

በተጠኚዎቹ ክፍሎች በማስተማር ላይ የሚገኙት መምህር በዲፕሎም ደረጃ ከታወቀ መምህራን ኮሌጅ የተመረቁ ሲሆኑ አጥኚው በቃል እንዳነጋገራቸው ስለጽሑፍ ትምህርት አሰጣጥና ስለስህተቶች አስተራረም ሰፋ ያለ ስልጠና እንዳልተሰጣቸው ተገንዝቧል። በስህተት አስተራረም በቂ ስልጠና እንደሌላቸው ተማሪዎች ሲያነቡ በሚፈጥሯቸው ስህተቶች ጣልቃ

እየገቡና እየተቆጡ ሲያርሙ እንደነበር ከክፍል ውስጥ ክንዋኔዎች ምልከታ ሠንጠረዥ ማረጋገጥ ይቻላል። ከነዚህ ማስረጃዎች በመነሳት ሶስተኛው የስህተት ምንጭ መምህሩና መሰል ጓደኞቹ ሊሆኑ እንደሚችሉ ማጠቃለል ይቻላል።

ቋንቋን ለማስተማር በጥናት ላይ በተመሠረተ ውጤት የሚሰናዱ የመማሪያ መጻሕፍት ድርሻ ከፍተኛ ነው። አሁን በስራ ላይ ያለው የአስረኛ ክፍል የአማርኛ መማሪያ መጽሐፍ የጽሑፍን ትምህርት ለማለማመድ ያለው ድርሻ መጠነኛ ብቻ እንደሆነ መምህራን አመልክተዋል። ይህን በተመለከተ የተለያዩ አጥኚዎች መማሪያ መጽሐፍት የጽሑፍን ትምህርት ለማለማመድ ብቃት እንደሌላቸው ካሁን በፊት የተደረጉ ጥናቶች ጠቁመዋል። [illegible] ማረጋገጣቸውን በዚህ ጥናት ምዕራፍ ሁለት መጨረሻ ክፍል ጠቁመናል።

ባጠቃላይ መጽሐፉ የተለያዩ ደራሲዎች ለሽያጭ ሲሉ ከጻፏቸው ልቦለድ መጻሕፍት የተቀነጫጨቡ ምንባቦችን የያዘ እንጅ ለመማሪያነት ታስቦ የተማሪዎችን ችግሮች አገናዝቦ የተዘጋጀ አይደለም። ስለዚህም መማሪያ መጽሐፉ ሊላው የስህተት ምንጭ ሊሆን እንደሚችል መተንበይ ይቻላል።

በተጠኚዎቹ አካባቢ ለትምህረት ከሚቀርቡት ቋንቋዎች መካከል እንግሊዝኛና አረብኛ ይገኛሉ። እጅግ አነስተኛ ቢሆንም እነዚህ ቋንቋዎች የሚጠቀሙባቸው ልማዳዊ ፊደሎች ከአማርኛው ፊደሎች ጋር በመምታታታቸው ስህተት ተፈጥሯል። እነዚህም እንደ ስህተት ምንጭ ተወስደዋል።

በመማር ሂደት ሁሉም ተማሪዎች አንድ ዓይነት የግንዛቤ ደረጃና ፍጥነት አይኖራቸውም። በመሆኑም የቋንቋውን ትምህርት የሚቀስሙት በራሳቸው የተለያየ የመረዳት ፍጥነትና መጠን ነው። አንዳንድ ተማሪዎች በተፈጥሯቸው ንቁና ጥንቁቅ ሲሆኑ አንዳንዶቹ ደግሞ ግዴለሽና ፈዛዛ ሊሆኑ ይችላሉ። መጠኑ ይነስ እንጂ ይህም ለስህተቶች አስተዋጽኦ እንዳለው Littlewood(1984) ያስገነዝባሉ። ይህ የያንዳንዱ ተማሪ ግላዊ ባህሪ እንደተጨማሪ የስህተት ምንጭ ሊወሰድ ይችላል።

እስካሁን የተመለከትነው የጽሑፍ ስህተቶቹን ዓይነትና መንስዔ ነው። ከዚህ ቀጥለን የጥናቱን ዋና ዋና ጉዳዮች አጠቃለን እናቀርባለን።

ምዕራፍ አምስት

ማጠቃለያ፣መደምደሚያና የመፍትሄ ሀሳቦች

5.1. ማጠቃለያ

የዚህ ጥናት አነሳሽ ጉዳይ በቡታጅራ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የመስቃንኛ ቋንቋ አፈ ፈት ተማሪዎች በአማርኛ ሲጽፉ የሚፈጽሙት ስህተት ነበር። ዋና ዓላማዎቹም ተማሪዎቹ

1. የሚፈጽሙትን የአማርኛ ጽሑፍ ስህተት ዓይነቶች መርምሮ ማግኘት
2. የጽሑፍ ስህተቶቹን ምንጭ መተንበይና
3. ለተፈፀሙት የጽሑፍ ስህተቶች የመፍትሄ ሀሳብ መሰንዘር ነበሩ።

የጥናቱን ዓላማ ከዳር ለማድረስ አጥኚው የመረጃ ማሰባሰቢያ መሳሪያዎችን አዘጋጅቶ ነበር። ከነዚህም ዋናው

ተጠኚዎቹ ተማሪዎች ተከታታይነት ያላቸው የጽሑፍ ሙከራዎች እነዲጽፉና ጽሑፎቻቸውም እንዲታረሙ ማድረግ ነበር።

የመጀመሪያው የጽሑፍ ሙከራ ውስናዊ ሲሆን ከአማርኛ ቋንቋ አጠቃቀም አንፃር ዐረፍተ ነገሩን ከመሠረቱት ቃላት መካከል ስህተት ያመጡትን እነዲለዩ የሚጠይቅ ነበር። በዚህ ሙከራ ተማሪዎቹ በገጠርና በከተማ ተለይተው ውጤታቸው በአንፃራዊ ድግግሞሽ ሲታይ የገጠሮቹ ተማሪዎች ስህተት ከከተማዎቹ በልጦ ተገኝቷል።

ለሁለተኛ ጊዜ የቀረበው የዶሮዎችን አረባብ ሂደት የሚያመለክት ስዕል ሲሆን ይህንኑ ስዕል እያዩ ሂደቱን እንዲጽፉ ተደርጓል። ጽሑፎቻቸው ተሰብስበው ሲመረመሩ ለአንድ ፅንሰ ሀሳብ ሁለት ወይም ሶስት ቃላትን መጠቀም፤ አንድን ቃል ለበዙ ፅንሰ ሀሳብ መጠቀም እና የመስቃንኛውን ቃል እንዳለ ወደ አማርኛ ተርጉሞ የመጠቀም ስህተቶች ተገኝተዋል።

ከቅጥያዎች አንፃርም /አስ-/ ን በቃል መነሻ መጠቀም ያልቻሉ ተማሪዎች ያጋጠሙ ሲሆን ከመድረሻ ቅጥያዎች መካከል የ / ን/ን አጠቃቀም የሳቱ ተጠኚዎች በብዛት ተገኝተዋል። በተመሳሳይ ሁኔታ /-ኢት/ የተሰኘውን የአነስታዩና ፆታ እና የንኡስነት ምዕላድ አጠቃቀም በውል ካለመገንዘብ የተነሳ የተፈፀሙ በርካታ ስህተቶች ተገኝተዋል። ሶስተኛ መደብ ተባዕታይ ፆታን የሚያመለክተውን መስተአምር /-ኡ/ን እና ጠቃሽ አመልካቹን / ን/ የገደፉ ተማሪዎችም የድግግሞሽ መጠን ቀላል አይደለም።

በአማርኛ የሚገኙት መስተዋድዳዊ ቅርፆች ለተመሳሳይ ተግባር በመስቃንኛውም የሚገኙ ይሁን እንጂ አንዳንድ ጊዜ የአማርኛው መስተዋድዶች ቅርፅ ከመስቃንኛ አቻቸው የተለየ ነው።

ይህን ካለመለየት የተነሳ ተማሪዎቹ በጽሑፋቸው የመስቃንኛውን መስተዋድድ እንዳለ በአማርኛ በመጠቀማቸው ስህተት ፈጽመዋል።

ለተጠኚዎቹ ለሶስተኛ ጊዜ ከቀረቡላቸው የጽሑፍ ሙከራም ለየት ብለው የተገኙና የተመዘገቡ ስህተቶች አሉ። እነዚህም የአማርኛውን የአክብሮት ቅርፅ በመስቃንኛው ስርዓት እንዲሄድ ማድረግና አንድን ቃል ለብዙ ትርጉም መጠቀም ናቸው።

በአራተኛው የጽሑፍ ሙከራ እንደተመለከተው ተደጋጋሚ የሆኑት የጽሑፍ ስህተቶች አንድን ቃል ለብዙ ፍች የማዋል የግሶችን የአወቃቀር ባህሪ ያለማወቅ እና የመስቃንኛውን ቃል እንዳለ ወደ አማርኛ ተርጉሞ መጠቀም ናቸው። ሌሎቹ ስህተቶች የፊደል አጣጣል ናቸው። እነዚህ ስህተቶች ተማሪዎቹ የአማርኛን ቋንቋ ጽሑፍ ገና በመለማመድ ሂደት ላይ መሆናቸውን የሚጠቁሙ ሆነው ተገኝተዋል። ከነዚህ ዓይነት ስህተቶች ውስጥ አንዳንድ ጊዜ የእንግሊዝኛ ሌላ ጊዜ የአረብኛ ፊደልን አስመስሎ መጻፍና ቅደምተከተላቸውንም አለመጠበቅ ዋና ዋናዎቹ ናቸው።

የተማሪዎቹን የአማርኛ ቋንቋ ጽሑፍ ስህተት ዓይነትና ምንጭ ለማወቅ አጥኚው ከተጠቀመባቸው ስልቶች መካከል ለተማሪዎቹና ለአማርኛ ቋንቋ መምህራን የቀረቡ መጠይቆችና የተደረጉ ምልከታዎች ይገኛሉ። በነዚህ መሳሪያዎች አማካኝነት የሚከተሉት ውጤቶች ተገኝ ተዋል።

መምህራኑ ከሰባት እስከ ሃያ አምስት ዓመት ያገለገሉና አማርኛን ለማስተማር ከፍተኛ ፍላጎት ያላቸው መሆናቸውን ለመገንዘብ ተችሏል። ከመምህራኑ የተገኙት ምላሾች በጥንቃቄ ሲፈተሹና በጥናቱ ከተገኘው የተማሪዎች የጽሑፍ ስህተት ዓይነትና መጠን አኳያ ሲመዘኑ አንዳንዶቹ እውነት ሲሆኑ ሌሎቹ አጠራጣሪ ሆነው ተገኝተዋል። ከሶስቱ መምህራን ሁለቱ የተማሪዎቻቸውን የአማርኛ ጽሑፍ ስህተት ዓይነቶች እንደሚያውቁ ቢናገሩም ስህተቶቹን የሚያርሙት ግን መልሶቹን በቃላቸው በመንገር በመሆኑ ችግሮቹን ሊያቃልሉ እንዳልቻሉ ጥናቱ አሳይቷል።

ተማሪዎቻቸው ጽሑፍን የሚማሩበት ዋና ዓላማ በንግግር የሰሙትን በጽሑፍ እንዲያሠፍሩና የማስታወሻ አወሳሰድ ችሎታቸውን እንዲያዳብሩ መሆኑን ቢረዱም ይህን ችሎታ የማዳበር ግንዛቤያቸው ውስን በመሆኑ የሚያጽፉትም መልመጃ ውስን ሊሆን ችሏል። ይህም ለተማሪዎቹ ስህተት መበራከት ምክንያት ሆኗል።

ለአስረኛ ክፍል አማርኛ መማሪያነት የሚያገለግለው መጽሐፍ የጽሑፍ ክሂልን ለማዳበር ብቃት እንደሚጎድለው በተለያዩ ጥናቶች ተገልጿል። አሁንም ያለው ጠቀሜታ መጠነኛ እንደሆነ የተጠየቁት መምህራን መስክረዋል። አጥኚውም ይህነን እውነታ በክፍል ምልከታው ወቅት ለመገንዘብ ችሏል።

የተማሪዎቹ ወላጆችና ባልንጀሮች ከትምህርት ቤት ውጪ ለንግግር የሚጠቀሙት መስቃንኛውን ወይም አማርኛውንና መስቃንኛውን በማፈራረቅ ነው። ይህም አጠቃቀም በተማሪዎቹ ጽሑፎች ለተከሰቱ ችግሮች አስተዋጽኦ እንዳለው መምህራኑ ገልፀዋል። በጥናቱም ተገኝቷል።

የተማሪዎቻቸውን የአማርኛ ጽሑፍ ስህተት ለማቃለል ብሎም ለማስወገድ ለማስተማሪያነት መምህራኑ የሚጠቀሙት በተለያዩ ደራስያን ጽሑፎችና ቻርቶች መሆኑን ገልፀዋል። ይሁን እንጂ ለሁለት ተከታታይ ሳምንታት በተደረገው ምልከታ አንድም ጊዜ መሳሪያዎቹ በስራ ላይ ሲውሉ አለመታየታቸው መምህራኑ ከማስተማሪያ መጽሐፉ ሌላ መረጃ እንደማይጠቀሙ ለማወቅ ተችሏል። ይህም ለስህተቶቹ መበራከት አስተዋጽኦ ማድረጉን አጥኚው አምኖበታል።

በመጨረሻም በተማሪዎቹ ለሚሠሩት የአማርኛ ጽሑፍ ስህተቶች መምህራኑ እንደ መፍትሄ የሰጡት ሃሳብ ከአንደኛ ደረጃ ጀምሮ ተማሪዎቹ በአማርኛ ቋንቋ በንግግርና በጽሑፍ መለማመድ ያለባቸው መሆኑን ነው። የማስተማሪያ መጻሕፍቱም ከአንደኛ ደረጃ ጀምሮ ቢለወጡና ለአፈ ፈቶችና አማርኛን በሁለተኛ ቋንቋነት ለሚማሩ ተማሪዎች በተለያየ ደረጃ ቢዘጋጁ የተሻለ መሆኑን ገልፀዋል። ይሁን እንጂ አጥኚው የመጀመሪያውን ሀሳብ ቢቀበለውም ሁለተኛውን ሀሳብ ለመቀበል ራሱን የቻለ ጥናት ማድረግ እንደሚያስፈልግ ያምናል።

ተማሪዎቹ የሰጧቸው ምላሾች አንዳንዶቹ ትክክለኛ ሲሆኑ የተቀሩት ደግሞ የሚያሳስቱ ናቸው። አሳሳች ከሆኑት ውስጥ በሚጽፉበት ርዕሰ ጉዳይ ላይ አስቀድመው በንግግር እንደሚለመመዱ በአማርኛ የጽሑፍ ስህተቶቻቸው ላይ እርስ በርስ እንደሚተራረሙ ጽሑፍን ከመጀመራቸው በፊት ማርቀቅ መከለስና መጻፍ እንዳለባቸው መማራቸውን መግለጻቸው ነው።

እነዚህ ምላሾች እውነት መሆናቸውን ለማረጋገጥ አጥኚው በክፍል ውስጥ ገብቶ በመመልከት የተማሪዎቹን ደብተር አስተራረም በማየት እና ከየክፍል ምድቡ ተማሪዎችን ስለሚጽፋት ጉዳይ በቃል በማነጋገር አስተማማኝ ውጤት አግኝቷል። ውጤቱም "እንጽፋለን" "እንተራረማለን" የሚሉት ከመማሪያ መጽሐፉ ውስጥ የሚገለብጧቸውን መልመጃዎችና መምህሩ በሠሌዳው ላይ የሚጽፋላቸውን ማስታወሻ ብቻ እንደሆነ እርማቱም በደብተራቸው ውስጥ መምህሩ "ታይቷል" ብለው የፈረሙበት ብቻ እንደሆነ ተረጋግጧል።

የአስረኛ ክፍል አማርኛ ትምህርት ዓመታዊና ሳምንታዊ ዕቅድ ሲታይ ከፍተኛ ትኩረት የተሰጠው ለሰዋሰው ትምህርት እንደሆነ ታውቋል። ይህም ለጽሑፍ ልምምድ ይውል ይችል የነበረውን ጊዜ እንደሚሻማ አጥኚው ተገንዝቧል።

"ያስተማርከውን ፈትን" የሚል የፈተና መርህ አለ፡፡ በዚህ መሠረት የመጀመሪያው ወሰነ ትምህርት የአማርኛ ቋንቋ ፈተና ሙሉ በሙሉ ያተኮረው በምርጫ ጥያቄዎች ላይ ሲሆን ይዘቱም በአብዛኛው የሰዋሰው ትምህርት እንደሆነ ለማወቅ ተችሏል፡፡

ቀደም ሲል የቀረቡት ዝርዝር የጽሑፍ ስህተቶች በጥቅሉ ስነ ልሳናዊ ተብለው ሊመደቡ ይችላሉ፡፡ በዝርዝር ሲታዩ ደግሞ ዕንስ ሀሳባዊ፣ ጅምላ ጥቅለላዊ፣ በይነ ቋንቋና ዕድገታዊ ተብለው ሊለዩ ይችላሉ፡፡ የስህተቶቹም መንስዔ ለትምህረት የቀረበው የአማርኛ ቋንቋ፣ የተማሪዎቹ አፍ መፍቻ ፣ የማስተማሪያ መጽሐፉ ይዘት፣ የመምህሩ የስልጠና ብቃት ማነስና የተማሪዎቹ የመማር ተለያይቶ ናቸው፡፡

5.2. መደምደሚያ

የትምህርት ዓላማ ተማሪው ሊያገኘው የሚገባው የአስተሳሰብና የአሰራር ለውጥ እንደሆነ ምሁራን ያስገነዝባሉ፡፡ የትምህርት ዓላማ በሚነደፍበት ወይም በሚጻፍበት ጊዜ በተማሪው ላይ ሊለካና ውጤት ሊያስገኝ የሚችል መሆኑ መታወቅ አለበት፡፡

የትምህርቱ ዓላማ የተማሪውን ፍላጎት መሠረት የሚያደርግና ይህንንም ፍላጎት እንዴት እንደሚያሟላ ግልፅ የሆነ አካሄድ ሊኖረው ይገባል፡፡ የተማሪዎች ፍላጎት ሲባል ተማሪዎቹ ቋንቋውን ለመማር የሚፈልጉት ለምን ተግባር እንደሆነ መገንዘብ ማለት ነው፡፡ ከዚህ አኳያ የአስረኛ ክፍል አማርኛ ቋንቋ መርሐ ትምህርት ዓላማ ምንነትና ይህንንም እውን ለማድረግ የሚወሰደው ርምጃ ግልፅ አይደለም፡፡ ስለዚህም በተማሪዎቹ ላይ መታየት የነበረበትን የአማርኛ የጽሑፍ ችሎታ ለማስገኘት አልቻለም፡፡

የተማሪዎቹ የአማርኛ ጽሑፍ ስህተቶች የሚያመለክቱት ተማሪዎቹ በሚገባ ያላወቋቸውን ወይም ያልተለማመዱባቸውን የአማርኛ ቋንቋ ክፍሎች ነው፡፡ ስለሆነም የትምህርቱ ይዘት ተማሪዎች በየደረጃው በቋንቋው ሊጠቀሙ በሚቸገሩበት ክፍል ላይ እንዲያተኩር ጥረት ማድረግ ያስፈልጋል፡፡

የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ሲሰለጥኑ የጽሑፍ ትምህርት በማረም ስልቶች ላይ ግንዛቤ እንዲኖራቸው ማድረግ ይገባል፡፡ ሰልጥነው ለወጡትም ተከታታይ የሙያ ማሻሻያ ኮርስ መስጠት ያስፈልጋል፡፡

በክፍል ውስጥ በተደረገው ምልከታ ወቅት ብዙዎቹ ተማሪዎች የሚሰጣቸውን ተቀባይና የሚነገራቸውን አድማጮች ብቻ ነበሩ፡፡ የዚህ ዓይነቱ የትምህርት ሂደት ተማሪዎቹ ፍዝ እንዲሆኑ ስለሚያደርግና ገቺም ስለሆነ ተማሪዎቹ በቋንቋው በወጉ ሳይጠቀሙ ይቀራሉ፡፡ እንዲህ ዓይነቱ ገደብ ተጠኚዎቹ ወደ አፍ መፍቻቸው እንዲያዘነብሉ አድርጓል፡፡

ከጥናቱ አጠቃላይ መረጃዎች በመነሳት አጥኚው የሚከተሉትን የመፍትሄ ሀሳቦች አቅርቧል።

5.3. የመፍትሄ ሀሳቦች

በተማሪዎቹ የተፈፀሙትን የአማርኛ ጽሑፍ ስህተቶች የፅንሰ ሀሳብ የስነ ልሳንና የስነ ጽሕፈት ብሎ በሶስት ማጠቃለል እንደሚቻል በማጠቃለያው ክፍል ተገልጧል። ከዚህ አኳያ ለተፈጠሩት ስህተቶች የሚከተሉት የመፍትሄ ሀሳቦች ቀርበዋል።

1. የአማርኛ ቋንቋ መርሐ ትምህርት ከመዘጋጀቱ በፊት የመንግስት የወላጆችና የተማሪዎች ፍላጎቶች በጥንቃቄ መጠናት አለባቸው።
2. የአማርኛ ቋንቋ መምህራን አሰለጣጠን የአፈ ፈቶችንና የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎችን የቋንቋ አጠቃቀም ችግር የሚፈታ መሆን ይኖርበታል። ጽሑፍን ስለማለማመድና ስህተቶችንም ስለማረም ጠንከር ያለ ትምህርት የሚሰጥ መሆን አለበት።
3. አንድ ቃል በነባርነቱና በረቢነቱ የሚኖረውን ፍችና የሚሰጠውን አገልግሎት በሚገባ መገንዘብ ያስፈልጋል። በመሆኑም በክፍል ውስጥ የሚሰጠው የቃላት ትምህርት ከተግቦቦታዊ ጠቀሜታ አንፃር እየታየ ከአገባብ ጋር እንጂ ሌጣውን መተላለፍ የለበትም።
4. በመነሻም ሆነ በመድረሻ የተፈጠሩትን የቅጥያ ስህተቶች በተመለከተ የትኞቹ ቅጥያዎች ለስንተኛ ክፍል ወይም ለየትኛው ደረጃ ትምህርት ሊቀርቡ እንደሚገባ የተጠናከረ ጥናት ሊደረግ ይገባል።
5. በመጨረሻም አማርኛው የሚጠቀምባቸውን ፊደሎች ከቅርፃቸው ጋር የተገናዘበ አቀራረብ እየያዙ ገና ከመነሻም ለትህርት ሲቀርቡ የአጣጣል ችግር ስር ሳይሰድ በዝቅተኛ ክፍል ሊወገድ ይችላል። በአስረኛ ክፍል የታየው የፊደል አጣጣል ችግር ተማሪዎቹን የመሠረተ ትምህርት ችግር ያለባቸው አስመስሏል።

ሙዳየ ቃላት

ሂደታዊ ዘዴ፤ (Process approach)

ለትምህርት የቀረበ ወይም ታላሚ ሁለተኛ ቋንቋ፤ (target language)

መቀስቀስ፤ (motivation)

መጠናዊ ጥናት፤ (Proportion Study)

ማርቀቅ፤ (drafting)

ማንኛውም ሰው ቋንቋን ሲለምድ ወይም ሲማር የሚፈጽመው መደናቀፍ፤ (goofing)

ጤነኛና ዕድሜው ከሁለት እስከ አምስት ዓመት የሆነው ሕፃን የመጀመሪያ ቋንቋውን ሲለምድ የሚፈጽመው ክንዋኔ፤ (acquisition)

ምጥን፤ (graded)

ምድብ፤ (category)

ቋንቋዋን የመልመድ ወይም የመማር ሂደት ከአዕምሮ ብስለት ጋር ያለው ተራክቦ፤(cognition)

ቅጥያ፤ (affix)

በመማር ማስተማር ሂደት በተማሪዎችና በመምህራን የሚፈጸሙ የክፍል ውስጥ ተግባራት፤(activities)

በታላሚው ቋንቋ ውስጥ ለአንድ ሁኔታ የሚሠራውን የቋንቋ ስርዓት ለሌላውም ሁኔታ እንደሚያገለግል አድርጎ መጠቀም፤ (analogy)

በዚህ ጥናት ውስጥ የአማርኛ ፊደላትን ልማዳዊ ቅርፅና አቀጣጫ፣ የመስተአምርን አጠቃቀም፣ በአማርኛ ቃላትና በመስቃንኛ ቃላት ያለው የቅርፅ አንድነትና የፍች ልዩነት፤ (ambiguity)

በታላሚው ቋንቋ ማኅበረሰብ አጠቃቀም ተቀባይነት ያለው የቋንቋ አጠቃቀም፤ (acceptablity)

በቋንቋው አፈ ፈት ማኅበረሰብ ተገቢነት ያለው የቋንቋ አጠቃቀም፤ (appropriacy)

በመማር ወይም በመልመድ ሂደት ለረዥም ጊዜ በመደጋገሙ ምክንያት የሚኖረን ልምድ፤(behavior)

በአማርኛ ዐረፍተ ነገሮች ደረጃ በቃላት፤ በቅጥያዎች በድምፆችና በፊደላት ልማዳዊ ቅርፅ ስህተቶች ላይ የተደረገ የስህተቶች ትንተና፤ (error analysis)

በሁለተኛ ወይም በሶስተኛ ቋንቋ እንገለገል የአፍ መፍቻ ቋንቋችንን እያደባለቅን የምንጠቀምበት ሁኔታ፤ (interference)

በይነ ቋንቋ፤ (interlanguage)

በመደበኛ ትምህርህርት የሚደረገው የማወቅ ሂደት፤(learning)

በየጊዜው ሊለዋወጥ የሚችል የተማሪዎች አካላዊና መንፈሳዊ ፍላጎት፤(need)

በሕፃንነት ዘመን ያለው የተሰባበረ አነጋገር፤(telegraphic speech)

አንድ ቋንቋ ከሚፈቅደው የድምፆች ቅንጅት ውጭ በትርፍነት የሚገኝ ድምፅ፣ ቃል፣ ምዕላድ፣ ወዘተ. (addition)

አስቀድሞ የሚጻፍባቸውን የቃላት የዐረፍተ ነገሮች ወዘተ፣ ሞዴል አስቀድሞ የሚሰጥ የጽሑፍ መልመጃ፤(Controlled writing)

አውድ፤(context)

አንድ ወጥ፤(homogeneous)

ኢ. መጠናዊ ጥናት፤(quasi proportion study)

ከቃል ውስጥ ድምፅን ወይም ቅጥያን ማጉደል ወይም መግደፍ፤ (omission)

ውስጠ ቋንቋ፤(intra language)

የጽሑፍ ስህተት ዓይነቶች የሚደለደሉበት ፈርጅ(taxonomy)

የአንድን ዐረፍተ ነገር ጠቅላላ ፍች የሚለውጥ ስህተት፤(global error)

የቃላት መድብል፤(lexicon)

የሁለት ወይም ከዚያ በላይ የሆኑ ቋንቋዎችን ልዩ ልዩ ስርዓት በማነፃጸር ተመሳሳየነታቸውንና ልዩነታቸውን እየመረመረ የሚተነትን ዘዴ፤(contrastive analysis)

የተጠኚዎቹ የአማርኛ ጽሐኑፍ ስህተቶች መንስኤ፤(cause)

የተሳሳተው ጽሑፍ ተቀባይነት ኖሮት፤ ተገቢነትን ሲያጣ ወይም ተገቢነት ኖሮት ተቀባይነትን ሲያጣ የሚያመለክት፤(erroneous)

የመናገርና የመጻፍ ክሂሎች፤(expressive Skills)

የስህተቶች ድግግሞሽ መጠን፤(frequency)

የተማሪዎችን ተተኳሪ የጽሑፍ ስህተቶች (error types)

ያላስፈላጊ ድግግሞሽ፤(redundancy)

ድብልቅልቅ ወይም የልዩ ልዩ ቋንቋዎች አፈ ፈቶች ጥርቅም፤(hetrogeneous)

ጽንሰ ሀሳባዊ፤(conceptual)

ጽሑፍን ከመጀመር በፊት ያለው ማሰላሰል(rehearsing)

ጽሑፍን ከተጻፉ በኋላ መላልሶ እያነበቡ በመከለስ ማስተካከል፤ (revising)

ዋቢ ጽሑፎች (Bibliography)

Abbot, G.and Peter wingard. 1981. The Teaching of English as an InternationalLanguage. Great Britain: Biddles Ltd.

Abdul Jebar, Awol. 1986. MesQuan Phonology. B.A. Thesis in Linguistics.A.A.U. (Unpublished)

Allen and Cambel. 1972. Teaching English as a second Language. A.A.U.: Mc Graw Hill inc.

Appel, Rene and Pieter Myskin. 1987. Language Contanct and Bilingualism. Great Britain: Athenaeum press Ltd.

Arndt, V. 1987. "Six writers in search of Texts." a protocol based study of L1 and L2 writing. ELT Journal, 41: 257- 267.

Ashoworth, Mary 1985. Second Language Teaching and the Community. Great Britain: Cambridge University Press.

Beaugrande, R. 1983. Linguistics and Cognitive Processes in developmental writing. IRAL 21: 125-43.

Burt, Mariana, K. 1975. Error analysis is the Adult EFL Class room. TESOL quarterly, 9,1: 53-63.

Byrne, Donn. 1988. Teaching Writing Skills. singapore, Longman group (UK) Ltd.

Chastain, Kenneth. 1988 (3rd ed) Developing Second Language Skills. U.s.A; HarCourt Brace Jovanovich, inc.

Clark, John, L. 1987 Curriculum Revelal in School. Hongkong: O.U.P

Clark, V.Eve. 1993. The Lexicon in acquisition. Great Britain: Cambridge University Press.

Cohen, A.d and Robins, M.1976. toward assesing Interlanguage Performance, the relation between selected Errors,

Learners. Characteristics and Learners' explanations." Language Learning. 26:45-61.

Corder, S.P. 1971. "Idiosyncratic Dialects and Error Analysis. IRAL. 9; 147-160.

____________ 1973. Introducing Applied Linguistics. Great Britain, Bpcc Hazel Books Ltd.

__________ 1981. Error analysis and Interlanguage Oxford. University press.

Dubin, Fraid A and Olshtain, Elite. 1986. Course design: Developing programes and materials for language Learning. U.S.A: Cambridge University Press.

Duke, Charles. 1983 Writing through Sequence. A process approach. oxford : oxford University Press.

Dulay, H.Burt, M. and Krashen, S.d. 1982. Language two U.S.A: Oxford University press.

Edlsky, c. 1982. "Writing in a bilingual program." The relation to first Language and socond Language Texts." TESOL Quarterly.16,211-228.

Elbow, C.1981.'Writing with power'.Techniques for mastering the writing process.New York: Oxford University Press.

Ellis, Rod. 1986. Understanding Second Language Acquisition. Oxford;Oxford University Press.

___________ 1990. Instructed Second Language acquisition. Great Britain: T.J. Press Ltd.

Ervin, Tripp, M.Susan. 1973. Language acquisition and Communicative Choice. Identification and Bilingualism. .S.A; Stanford University Press.

Freedman, A. et al. 1983. Learning to write first language or second Language. U.s.A: Longman inc.

Freeman, Larsen, Diane, and Michael, H.Long. 1991. An introduction to Second Language Acquisition Research; U.S.A: Longman group (UK) Ltd.

Grosjean, F. 1982. Life with two languages. U.S.A, Harvard Unviersity Press.

Guta Kedida. 1989. an analytical Study of Patterns of Spelling Errors of Fresh man Ethiopian Students at A.A.U. Main Campus." M.A. thesis presented to Graduate Studies A.A.U.

Harison, A.1983. A Language Testing HandBook. London: Mcmillan Press.

Heaton, J.b. 1990. Writing English Language Tests. newYork: Longman inc.

Hughes, A. 1989. Testing for Language Teachers. Cambridge: Cambridge University press.

Hetzron, Robert 1972. The Gunnen Gurage Languages. Napoli: Instituto oriental, de Napoli.

Jackendoff, Ray. 1983. Semantics and Cognition. Cambridge: MA, Mit Press.

Jain, M.P. 1974. "Error Analysis Sources, Causes and significance." In Jack, C.richards (ed). Error analysis. London: Longman.

Johnsson, S. 1975a. "The use of Contrastive analysis and Error analysis." ELT. 29:246- 253.

Krashen, S.D. 1982. Principles and Practice in Second Language acquisition. Oxford: Pergamen Pres.

__________ 1985. The Imput hypothesis issues and Implications. London; Longman press.

Kroll, Barbara. 1990 Second Language Writing. Research insights for the classroom. U.S.A. : Cambridge University Press.

Lado, R. 1957. Linguistics Across Culture. U.s.a: University of Michigan Press.

Lay, N. 1982. "Composing processes of ESL Learners. TESOL quarterly 16: 40-46.

Leech, Geofrey. 1974. Semantics. GreatBritain: Hazell Watson and viney, Ltd.

Leslaw, Wolf. 1969. "Toward a classification of Gurage dialects." Journal of Semetic Studies

Lindas, F. 1981. Problem solving Strategies for writing. NewYork, HarCourt, Brace Jovanovich inc.

Littlewood, wiliam, 1984. Foreign and Second Language Learning. Great Britain; Cambridge University Press.

Lott, D.1983. "analysing and counteracting Interference Errors" ELT, 37: 256-270.

Lyons, John. 1981. Language and Linguistics an introduction. U.S.A: Cambridge University press.

Mammo Keffele. 1981. "Classification and explanatory analysis of Students' Errors in advanced Englis Composition II, 1979-80." M.A. thesis, Presented to the School of Graduate Studies, A.A.U.

Marilyn, Martin. 1984. "Advanced Vocabulary Teaching, The problem of synonymy." Modern Language Journal. 68:1-4:130-37.

Meyers, Lewis. 1986. Into Writing. U.s.A: Haughton, Miflin comapny.

Mc Laughlin, Barry. 1987. Theories of Second Language acquisition. London: Edward, Arnold.

M.L Bender, et al. 1976. Language in Ethiopia. London: Oxford Universtiy Press.

Murray, Donald. 1982. Learning by Teaching. Selected Articles, writing and Teaching Ports mouth: Hesinman Educational Books, inc.

Nasr, T. Raja. 1972. Teaching and Learning English. Singapore: Banwash press.

Norman, A. Donald. 1981. "Categorization of Action slips." Psycholgocial review 88:1

Norrish, John.1983. Language Learners and ntheir Errors. Hong Kong: Macmillan Pubishers Ltd.

Odlin, T. 1991."Language Transfer, Crosslinguistic influence in Language Learning."Language,67,7:1-4.

Pincas,A.1982. Teahcing English Writing.London:Macmillan.

Raims,A.1983."Tradition and Revolution in ESL Teaching." TESOL Quarterly.17,535- 552.

_________1983.Techniques in Teaching Writing. New York: Oxford University Press.

_________1987. " Language Proficiency, Writing Abilityand Composing Strategies." Language Learning, 37, 439-448.

Richards, J.C. 1976. "The role of Vocabulary Teaching." TESOL Quarterly. 10,1:77-89.

__________1985. The Context of Language Teaching. U.S.A.:Cambridge University Press.

__________1990. The Language Teaching Matrix. Cambridge:Cambridge University Pres.

Rivers, M.Wilga. 1983. Communicating Naturally in a secand Language theory and practice in Language Teaching. U.S.A. : Cambridge University Press.

Selinker, L.1972. " Interlanguage." IRAL, 10:209-230.

Spolsky, B. 1977. Frontiers of Bilingual Education. U.S.A.:New Bury House Publishers Inc.

Stern, H.H. 1983. Fundamental Concepts of Language Teaching. Hong Kong: Oxford University Press.

Stevick, W. Earl. 1982. Teaching Learning Languages. U.S.A. : Cambridge University Press.

Tarone, Elaine and George Yule. 1989. Focus on the Language Learner. Hong Kong: Oxford University Press.

Taylor, P.B. 1975. " The use of Overgeneralization and Transfer, Learning Strategies by Elementary and Intermediate Students of ESL."Language Learning. 25:73-88.

Vanderg Rift, L. 1986. Second Language Writing and Correction. Towardcs improved Model for composition correction. The Canadian Modern Language Review 42, :658-67.

Wajnrub, Ruth. 1992. Classroom Observation Tasks. Great Britain. C.U.P.

Wayatt, V. 1973. "An analysis of Error in Composition. ELT, 27, : 177-186.

Wenden, Anita. 1991. Learner strategies for Learner Autonomy. Great Britain: Prentice-Hall International (UK) Ltd.

Widdowson, H.g. 1978. Teaching Language as a Communication. Hongkong; Oxford University Press.

_____________ 1990. Aspects of Language Teaching. Hong Kong: Oxford University Press.

Wilkins, D.A. 1976. Notional Syllabuses. London: Oxford University Press.

Yalden, Janice. 1987. Principles of Course Design for language Teaching. U.S.A: Cambridge University Press.

___________ 1976. "Information resources in Second Language Teaching and Learning. A guide for Teachers and Educators." Canadian modern Language Review. 32: 316-48.

Zamel, v. 1982. "Writing: the Process of discovering meaning." TESOL Quarterly 16: 196-209.

__________1983. "the composing Process of Advanced ESL students... six Case Studies." TESOL Quartorly 17: 165-87.

_________ 1985. "Responding to Students' writing." TESOL Quarterly, 19: 79-101.

ባየ ይማም። 1986 ። የአማርኛ ሰዋሰው። አዲስ አበባ፤ ትምህርት መሣሪያዎች ማምረቻና ማከፋፈያ ድርጅት።

ተስፋ❑ ሽዋ❑ ። 1981 ። ስነ ልሳንና ቋንቋን ማስተማር። አዲስ አበባ፤ አዲስ አበባ ዩኒቨርስቲ። /ያልታተመ/።

ትምህርት ሚ/ር። 1984 ። የአማርኛ ቋንቋ ሲለበስ። /አስረኛ ክፍል/፤ አዲስ አበባ፤ የትምህርት መሣሪያዎች ማምረቻና ማከፋፈያ ድርጅት።

ነጋሳ ኤጀታ። 1971 ። በ1962 ዓ.ም በሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና ላይ በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የሚታዩ የስህተት ዓይነቶች ቀ.ኃ.ሥ. ዩኒቨርስቲ፤ የኢትጵያ ቋንቋዎችና ሥነ ጽሑፍ ክፍል፤ ዲግሪ።

አምሳሉአክሊሉና ደምሴ ማናህሎት። 1982። <u>ጥሩ ያማረኛ ድርሰት እንዴት ያለ ነው</u> አዲስ አበባ፤ ኩራዝ አሳታሚ ድርጅት።

አለማየሁ ፀጋ□። 1986። በዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የሚፈፀሙ ዋና ዋና የስህተት ዓየነቶችና የስህተት ምንጮች ትንተና አዲስ አባባ፤ ለአማርኛ ማስተማር ማስተርስ ድግሪ የቀረበ።

እንዳለ ገዳ። 1963። በአማርኛ ጋዜጦች ላይ የሚታዩ የስህተት ዓየነቶች በቀ.ኃ.ሥ.ዩኒቨርስቲ የኢተዮጵያ ቋንቋዎችና ሥነ ጽሑፍ ክፍል፤ ዲማፅ

ክፍሌ በርገኖ። 1958። ትግሬዎች የሚያደርጓቸው ያማርኛ ስህተቶች ቀ.ኃ.ሥ.ዩኒቨርስቲ፤ የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ሥነ ጽሑፍ ክፍል፤ <u>ዲማፅ</u>።

ካሣ ጥላሁን። 1970። አፍ መፍቻ ቋንቋቸው ከፍተኛ የሆነ የቦኑጋ ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤት ተማሪዎች የሚሠሯቸው ያማርኛ ስህተቶች፤ አዲስ አበባ ዩኒቨርስቲ፤ የኢትዮ⌧ያ ቋንቋዎችና ሠነ ጽሑፍ ክፍል <u>ዲማፅ</u>።

ይልማ ከበደ። 1956። በአንደኛ ደረጃ ት/ቤቶች ቋንቋቸው ጋልኛ የሆኑ ተማሪዎች የሚያደርጉት ያማርኛ ስህተት ቀ.ኃ.ሥ. ዩኒቨርስቲ፤ የኢት፡ዮጵያ ቋንቋዎችና ሥነ ጽሑፍ ክፍል <u>ዲማፅ</u>።

ኃይሉ ፋላስ። 1966። የአማርኛ ሰዋሰው። አዲስ አበባ፤ አዲስ አበባ ዩኒቨርስቲ፤ /ያልታተመ/

ጉልቴ ኃይሌ። 1968። ያፍ መፍቻ ቋንቋቸው ኦሮምኛ የሆነ በኢተያ ወረዳ የሚገኙ የ8ኛ ክፍል ተማሪዎች ባማርኛ ድርሰታቸው ውስጥ የሚፈጽሟቸው ስህተቶች፤ ቀ.ኃ.ሥ. ዩኒቨርስቲ፤ የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ሥነ ጽሑፍ ክፍል <u>ዲማፅ</u>።

ቡታጅራ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤት 10ኛ ክፍል 1989

መግለጫ

I. ቀጥሎ የተመለከቱት ዐረፍተ ነገሮች ከአማርኛ ቋንቋ አጠቃቀም አንፃር የተሳሳቱ ቃላት አሉባቸው ከተሰመረባቸው መካከል ስህተት የሆነውን ቃል የያዘውን አማራጭ ፊደል በየተራ ቁጥሩ በስተግራ በተተዉላችሁ ባዶ ቦታ ጻፉ::

______ 1. እሷ (ሀ) ሥራ (ለ) ባትሠራ (ሐ) አይቀርም (መ)::

______ 2. ድንጋይ (ሀ) ወርውሮ (ለ) ገንበረን (ሐ) ወጋው (መ)

______ 3. የተሰበሰቡት ሁሉ (ሀ) ትምህርት ቤቱን (ለ) በጭብጨባ (ሐ) አስጮሁት (መ)

______ 4. ጓደኛ ማሞች (ሀ) ሆነን የምንናገር (ለ) ብስት (ሐ) ልጆች ነበርን (መ)

______ 5. ውሃ (ሀ) አለጠማኝም (ለ) ነበርና (ሐ) የግዱን ገለበጥኩት (መ)

II. የሚከተሉትን ክፍት ቦታዎች ሊያሟሉ የሚችሉትን አባባሎች የያዙትን ቁጥሮች በመምረጥ በስተግራ በተተዉላችሁ ባዶ ቦታ ጻፉ::

______ 6. ልብስ ሊያሰፉላት ______ ጠፋችባቸው:: 1/ ቢያጪት ለ/ቢፈትሿት 3/ ቢተምኗት 4/ ቢፈልጓት

______ 7. አታ ዋርዱኝ:: 1/ በይ 2/ ተው 3/ ተይ 4/እንዲሁ

______ 8. ሙሽሪት አንገቷን ልጅ በደረቷ ይዛ ሌላውን በጀርባዋ ______ብላለች:: 1/ ቼቼ 2/አንከከ 3/አባ 4/አዝላ

III. ለሚከተሉት የአማርኛ ቋንቋ ቃላት ተመሳሳይ ፍች በጽሑፍ ስጡ::

9. ______________________

10. ______________________

11. ______________________

12. ______________________

13. ______________________

14. ______________________

15. ______________________

[illegible]

[illegible] 1E [illegible]

1 [illegible] 1:2

2 [illegible]

[illegible] E [illegible] 29

1 [illegible] ✓

2 [illegible]

3 [illegible] X [illegible]

4 [illegible] X [illegible]

5 [illegible] ✓

6 [illegible] ✓

7 [illegible] X

8 [illegible] X

9 [illegible] X

10 [illegible] X

11 [illegible] ✓

12 [illegible] X

13 [illegible] X

14 [illegible] X

15 [illegible] ✓ ([illegible])

16 —— 6/15

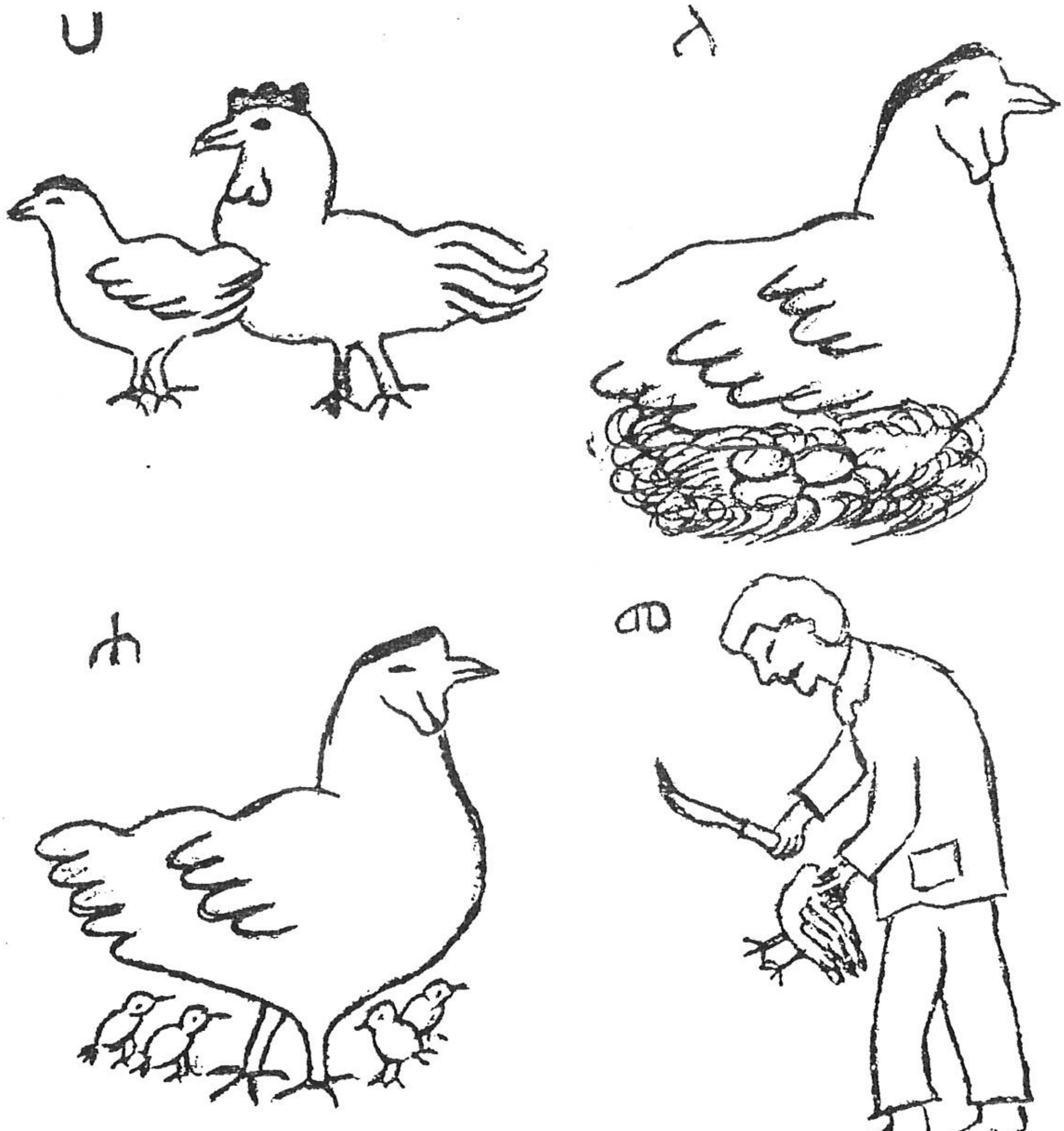

ቀበአለበቾኝና ተመገሬዎ ሂደታቸውን
እየተመለከታችሁ ፃፉ።

አባሪ 3

ሙከራ ፫

ከዚህ በታች በቀረበው ጽሑፍ ባዶ በታዎች ሊገቡ የሚችሉትን የአማርኛ ቃላቶች ወይም ቃላት ሙላ

1. ___ከ___ (1) ወዳጅ ጓደኛዬ ወልደ አንገላ ፤ እንደምን አለህ? እኔ ___ገደጊ___ (2) ናፍቆትና ሀሳብ በስተቀር ______ (3) ነኝ። ከሰላምታዬ ቀጥሎ ___የውጭ ጉዳይ___ (4) ንግግር የሚከተለው ነው። አንድ ተማሪ ___በነገርህ___ (5) አስጠያለሁ። ___ለሙ___ (6) ምን ይባላል። ከክፍላችን ተማሪዎች ወገኪሉ ሁሉንዝ ___እንደሚገኝ___ (7) የሚወዱ ንክዝ ለፎ ነው። በሚሬ ተና ቸው ሬተና ዎች ሁሉ አንደም ስህተት ___የክብትም___ (8)።

2. ባለፈው ሳምንት በባንክ የላክልኝ ገንዘብ ደርሶናል ፤ አመሰግናለሁ። አሁንም ተጨማሪ ገንዘብ ______ (9) ከአንተ ለበደር አስቤአለሁ ___በዩ___ (10) ደህና ሁን። በሰላም ___ያገኘኝ___ (11)።

3. እመምህሬችንና ይታዩሻል? "አላት። አስቴርም "የታለ? "አሏ ወየቀችው። ከበደም ከሩቅ ወደሚታዩት መምህር እየጠቆመ "___ያው ናቸው___ (12)" አላት

4. መምህሩ ከፍል ውስጥ ገብና ተማሪዎችን ጠራ። የቀረ አልነበረም። "ዛሬስ ___ሙከራም___ (13) መቼ ትብሉ" ብለው ወጡ

5. በትምህርት ቤታችን የቀለም ትምህርት ውድድር ለመሳተፍ ምኞት ነበረኝ። ነገር ግን ጊዜው ___ገብሶታል ግም___ (14)

6. ሁለት ተማሪዎች በሰው አንዳጋጩ እና ለአፍ ___ያገኙ___ (15) ይገጣጠሙ።

አንጎገዱ ___ዘነ___ (16) ና እያሉ በሰው ያስቁሉ። ___በዙ___ (17) ተማሪዎች ______ (18) ደስ ይሏቸው ነበር።

7. መምህሩ የተማሪዎችን የቤት ሥራ ደብተሮች እየዘረ በፈተሹ አንድ ተማሪ ደብተሩን በት ___ነቀፈ___ (19) ስለመጣሁ እንዲመጣ ይፈቀደው። ___ከመጋቢት___ (20) በሎ ወጡ።

ሙከራ 4

በዚህ በታች በአስተያየቱ ተሰግስገው በተፈለጉት ርዕሶች ውስጥ እንዲገኙ መረጃዎቹ [illegible]

1. በትምህርት ቤታችሁ የሥራ ትምህርት ጥቅም ምንድን ነው
   1.1. ለትምህርት ቤት::
   1.2. ለአካባቢው ማኅበረሰብ፣
   1.3. ለግለ ሰምቡ ማኅበሪያ፣
   1.3.1. ከክፍል ትምህርት አኳያ፣
   1.3.2. ጓደኝነትን ከማፍራት፣
   1.3.3. ከሰምቡ ለውውጥ፣
   1.3.4. ሰነፍንና ጎበዝን ከመለየት አኳያ፣
2. የትምህርት ቤታችን ፈረቃ፤
   2.1. ጧት ቢሆንስ፣
   2.2. ከሰዓት ቢሆንስ፣
   2.3. ጥቅሙና ጉዳቱ::
   2.3.1. ከራስ አኳያ፣
   2.3.2. ከመምህራን አኳያ፣
   2.3.3. ከትምህርት አንፃር፣
3. ጥሩና መጥፎ መምህራን፤
   3.1. ከትምህርት አቀራረብ፣
   3.2. ከሙከራያቸ አስተራረም፣
   3.3. ከሥነ ሥርዓት አጠባበቅ፣
   3.4. ተማሪዎችን እኩል ከማስተናገድ፣
   3.5. ከአለባበስ፣
   3.6. ከአነጋገር፣
4. የትምህርት ቤታችን ተማሪዎች የሚፈጥሯቸው ችግሮች፣ ምንድን ናቸው
   4.1. ሰዓት አለማክበር፣
   4.2. የትምህርት ቤቱን ንብረት አለመጠበቅ፣
   4.2.1. በክፍል ውስጥ
   4.2.2. ከክፍል ውጭ
   4.2.3. በቤተ መጻሕፍት
   4.2.4. በክበቦች
   4.2.5. በዲፓርትመንቶች
   4.2.6. በቀለም ትምህርት ውድድር
5. የትምህርት ቤታችን የቤተ መጻሕፍት ጥቅምና ችግር ምንድን ነው
   5.1. ጥቅሙ፣
   5.1.1. ተጨማሪ እውቀት ከማስቀሰም አኳያ፣
   5.1.2. ከመዝናኛ አንፃር
   5.2. ችግሮች፣
   5.2.1. ከአገልግሎት መስጫ ጊዜ ማነስ
   5.2.2. ከቦታ ጥበት፣

[illegible] 10ኛ [illegible] ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~
[illegible]
[illegible]

አባሪ

5. [illegible]?

5.1. [illegible]

5.1.1 [illegible]

5.1.2. [illegible]

5.2. [illegible]

5.2.1. [illegible]

5.2.2. [illegible]

~~5.2.3. [illegible]~~

5.2.3. [illegible]

5.1 – [illegible]
– [illegible]
– [illegible]
– [illegible]
– [illegible]
– [illegible]
– [illegible]
– [illegible]
– [illegible]
– [illegible]
– [illegible]
– [illegible]
– [illegible]
– [illegible]
–

ክፍል 10 ዐ ተማሪ ገጠር ሌላ: መሬት ቋንቋ. መስቀንና
4. የትምህርት: ቤተችን: ተማሪዎች የመደፈር [illegible] ቸገር [illegible]
የትምህርት: ቤቶችን: ተማሪዎች: አክብሮት [illegible] ቁጥን: እንዲ [illegible] ፡፡ ተወዳ
ለማሰት: የቻለበት [illegible] በትምህርት: ዳሌ. በምንማርበት: መቀት: ገበና:
2ኛ [illegible]: ሰጠር በ100 ብር [illegible] ካሬት እንደንደቸን (1.50) እን
ደቸችን: [illegible]: በጣም: በሆነ: ረቀት: [illegible]
ንዳሉበ፡፡ እንዚህ: በገተማ ሁኔታ: ሆነው: የመደበኛ: ተማሪዎች:
[illegible]፡
በትምህርት: ቤቱ: ንገቢት: አጠበበቅ: [illegible] እንደንደ: ነዘዥም:
የምክበው: በተማሪዎች [illegible] ጎልጠቀሙት [illegible] ጉዳ: አሁ. እን
ገዛውም: - የትምህርት [illegible] የመቀ: አስፈላጊው: በተመከከት: ከመጣ
[illegible] ከለተው. ንክንቀየው: እንደሌለበ: በማይርብ: በየአየሩ: ስ
እገበ: [illegible]: [illegible]: መሣሪያ በተመከከት የመረብ [illegible]
በ[illegible]ር: የሚደመጥም: አሉ፡፡
ለዚህ: መንገድ: እስመሬዳ: [illegible]: እንደ: አስመጣቀ:
የቀዳዎች: እስመረዳ [illegible]: እለተገደ: [illegible] [illegible]: [illegible]
፡ በትምህርታችንም: ገርፍ: ጉዳዩ: [illegible]፡፡
የቤት: [illegible]: አጠቃቀም: በተመከከት ህዝ የምክሩውም: ገብ
የአገልም: [illegible]: [illegible]: [illegible]: ቤተመደ[illegible]: አገዛዛውም:
ሁሉ [illegible]: ሰብ [illegible]: [illegible] [illegible]: እና ስከ
ትምህርት: ቤተችን: የቤት መከዛዣ ጋር [illegible]: ከመሰጣት: እስፈላጊ
፡፡ [illegible]: ገገጠር: [illegible] [illegible]: [illegible]
መገገዴም: ጋር: [illegible]
መንገዴም: ቸጋር: [illegible]: ተማሪዎች: ቀሣለሁ:
በዓበበም: ካንንደ: ገዛም: ገደሆን: ተማሪዎች: ቀጣለሁ:
ገዛዛሣም: እንበሶ መከበል: በቀቀ መእቀብ: በእስጋጋሪ: በስ
[illegible]: በተ[illegible]: [illegible]: በሚ[illegible]: በቤት: መደዳሩ: ሣ,5:
በመሣሳሰብም: ቀሣቴሉ
ደገር: መንገ: ተመስገገ. በአመራሪ. በ[illegible]
በቤ[illegible]: የመ[illegible]: በቀሉም: ትምህርት: ሆዳደረ
በጠም [illegible] [illegible]: እንደጃቸው ሆርት: በመጋቸን መግባሪ
በ[illegible]: [illegible]: ሣምሯት: የመቀሀገሪ: ሆዳደሮች:
በ[illegible]: በየሀገሮች: ሣምሯት: የመቀሀሪ: ሆዳደሮች:
[illegible]: በዳንገ: ቀጠተላለሁ:

[illegible]

[illegible]

[illegible] 10th B [illegible]

[illegible]

2.1 [illegible]

[illegible]

2.2. [illegible]

[illegible]

2.3 [illegible]

[illegible]

2.4 [illegible]

[illegible]

አባሪ 5

የጽሑፍ ስህተትን ማረሚያ ቅጽ
ከታሰሚው ዩንዶ አረ-ፈቶች አንፃር

ተ. ቁ.			
1ኛ	ተቀባይ ነት ያለው (+)	ተገቢ የሆነ (+)	ትክክል (+)
2ኛ	ተቀባይ ነት ያለው (+)	ተገቢ ያልሆነ (-)	የተሳሳተ (-)
3ኛ	ተቀባይ ነት የሌለው (-)	ተገቢ የሆነ (+)	የተሳሳተ (-)
4ኛ	ተቀባይ ነት የሌለው (-)	ተገቢ ያልሆነ ያልሆነ (-)	የተሳሳተ (-)

Corder (1981:41)

ለቡታጅራ ከ/2ኛ ደረጃ ት/ቤት የ1989 ዓ/ም 10ኛ ክፍል ተማሪዎች የቀረበ መጠይቅ ፤

መግለጫ

በሀገራችንም ይሁን ከሀገራችን ውጭ በትምህርት ቤቶች የቋንቋ ትምህርት ይሰጣል:: ትምህርቱ የሚሰጥበት ቋንቋ የተማሪዎች አፍ መፍቻ፣ ሁለተኛ ወይም ከዚያ የራቀ ሊሆን ይችላል:: በተለያዩ አጋጣሚዎች እንዲህ ባለ ሁኔታ ቋንቋን በመማር ላይ ስለሚገኙ ተማሪዎችና ስለሚማሩት ቋንቋ ለማወቅ ጥናቶች ይደረጋሉ:: የጥናቶቹ ውጤቶች የሚያስገኙት መረጃ ከፍተኛ ጠቀሜታ አለው:: ከዚህ አስተሳሰብና ዓላማ አንፃር እኛም ቀጥሎ የተመለከቱትን ጥያቄዎች አቅርበንላችኋል:: ጥያቄዎችን በጥንቃቄ እንድትመልሱልን እየጠየቅን ስለ ቅን ትብብራችሁ እናመሰግናለን::

ክፍል አንድ:- I ከዚህ በታች ለቀረቡት ጥያቄዎች የሚገባቸውን መልስ ጻፉ::

ክፍል__________ ምድብ__________ ቁጥር________

አድራሻ ከተማ__________ ገጠር__________ አፍ መፍቻ ቋንቋ________

ከአፍ መፍቻ በተጨማሪ የምትችሏቸው ቋንቋዎች፣

1. ____________________
2. ____________________
3. ____________________
4. ____________________

ክፍል ሁለት:- ከዚህ በታች ለቀረቡት ሃሳቦች የሚስማማችሁን አማራጭ የያዘውን ቁጥር በመክበብ አመልክቱ::

	አስማማለሁ	አልስማማም
1. በአማርኛ ጽሑፍ የምለማመድበትን ርዕስ በንግግር አለማመድበታለሁ::	2	3
2. ቢያንስ በየወሩ የምለማመድበት የአማርኛ ጽሑፍ የቤት ሥራ ተሰጥቶኝ ጽፌያለሁ::	2	3
3. ለአማርኛ ጽሑፍ መለማመጃ የምጠቀምበት የክፍሉን መማሪያ መጽሐፍ ነው::	2	3
4. የአማርኛ ጽሑፍ ስህተቴን የሚያርመው ሌላ ሰው ሳይሆን እኔ ነኝ::	2	3
5. በክፍል ውስጥ የአማርኛ ጽሑፍ ስህተቴ በክፍል ጓደኞቼ ይታረማል::	2	3
6. የአማርኛ ጽሑፍም ሆነ የሌላው ክፍል ስህተት የሚታረመው በመምህራችን ነው::	2	3
7. በአማርኛ ጽሑፍ ልምምድ ስሳሳት ስህተቴን እንዳርም መምህሬ ያበረታታኛል::	2	3
8. በአማርኛ የጽሑፍ ልምምድ ስሳሳት መምህሩ ስለሚቀጡ መሳሳቴን በጣም እፈራለሁ::	2	3

.../

	እስማማለሁ	አልስማማም
9. መምህራችን የአማርኛ ጽሑፍ ስህተቶን የሚያርሙልን ትክክለኛውን መልስ በቃል በመንገር ነው።	2	3
10. በአማርኛ የጽሑፍ ልምምድ ወቅት የፊደላት ቅርፀ አቅጣጫ ያሳስተኛል።	2	3
11. በአማርኛ ስጽፍ በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ ያሉ ቃላት ከአማርኛው ቃላት በቅርጽ ስለሚመሳሰሉብኝ እሳሳታለሁ።	2	3
12. በአማርኛ የጽሑፍ ልምምድ ወቅት ቅጥያዎች ስለሚምታቱብኝ እሳሳታለሁ።	2	3
13. በአማርኛ ስጽፍና ስናገር ከቃላት ላይ የምቀንሳቸው ድምጾች አሉ።	2	3
14. በአማርኛ ጽሑፍ ልምምዴም ሆነ ንግግር በቃላት ላይ የምጨምራቸው ድምጾች አሉ።	2	3
15. በአማርኛ ጽሑፍ ልምምድ ስቸገር በአፍ መፍቻዬ የማውቀውን ለአማርኛው በመጠቀም እሳሳታለሁ።	2	3
16. አማርኛ ቋንቋን ለመማር እፈልጋለሁ።	2	3
17. በአንደኛው ወሰነ ትምህርት በአማርኛ የተጻፉ መጽሐፍትን እንዳነብ የቤት ሥራ ተሰጥቶኛል።	2	3
18. በአንድ ርዕስ ጉዳይ ላይ መጻፍ ከመጀመሬ በፊት ማሰላሰል፣ ማርቀቅ፣ መከለስና መጻፍ እንደሚገባኝ ተምሬያለሁ።	2	3

ከሙታኞቹ፡ ሁለቱ፡ ሰዎች፡ ቅ/ቤት፡ አንደኛ፡ ጽሑፍ፡ ቁጥር፫ ተማሪዎች፡ በአማርኛ፡ ድንቅ፡ ስለ ሰዎች ዓይነቶች፡ የአማርኛ፡ ድርሰት፡ ትምህርት፡ ስምምነት፡ ከዓመቱ፡ የቀረበ፡ ጥ— ቃላቶች፡ መጠይቅ።

በዚህ፡ ሰነድ፡ ከቀረቡት፡ ጥያቄዎች፡ ጥንቁቅ፡ የተዋወቁበት፡ መልስ፡ እንደ ቅጥያ (ቢሮ)፡ እየጠየቅን፡ ስለ ትብብርህ(ሽ) እናመሰግናለን።

I. ጽሑፍ ___10ኛ___ ምድብ ___ረ___ ቁጥር ___23___

ስራዬን ___በታሪክ___

II. በ ጽሑፍህ(ሽ) በአማርኛ፡ የድርሰት፡ ስምምነት፡ የምትጽፈው(ፊው)፡ እንዴት፡ እንደሆነ፡ በዝርዝር ግለጽ(ጪ)።

በአማርኛ፡ ትምህርት፡ የጽሑፍ፡ ስምምነት፡ የምጽፈው [illegible] የአማርኛ፡ ጽሑፍ፡ ማለት [illegible] የአስተሳሰብ፡ ቅደም፡ ተከተል፡ በምንገልጽበት፡ የሚያስተምር፡ ነው፡ [illegible] የተጠቃለለ፡ ሀሳብ [illegible] እንደዚሁም፡ በተመሳሳይ፡ የሚያገናኝ፡ ሀሳብ፡ [illegible] የቃላት፡ አጠቃቀም፡ እንዲሁም፡ [illegible] በማቅረብ፡ የአንቀጽ፡ ስርዓት፡ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ዓረፍተ፡ ነገሮች፡ [illegible] [illegible] ሰዋሰው [illegible]

III. የምትጽፈውን፡ የአማርኛ፡ ድርሰት፡ መሰረት፡ የምታደርገው፡ ምንድን፡ ነው? እንዴትስ፡ ቀድመህ ታዘጋጃለህ?

የምጽፈው፡ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] የመጀመሪያ፡ [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

ለመምህራን የተዘጋጀ መጠይቅ

መግለጫ

በየሀገሩ ቋንቋን የመማርና የማስተማር ሂደት የሚያጋጥመውን ችግር ለመፍታት ጥናትና ምርምሮች ቁልፍ መሣሪያና ከሆኑ ውለው አድረዋል:: ለስኬታማነታቸውም የሚመለከታቸው ክፍሎች አስተዋጽኦ አስፈላጊነት የማያጠያይቅ ነው::

ይህ መጠይቅ የተዘጋጀው በተለይ በአማርኛ ቋንቋ ጽሑፍ ትምህርት የመማርና የማስተማር ሂደት ላይ ያሉትን ችግሮች በመመርመር ተገንዝቦ ተጨባጭ የመፍትሄ ሀሳቦችን ለመጠቆም ነው:: በመሆኑም መጠይቁ ለሚያስገኘው ውጤት አስተማማኝነት የርስዎን ቀና ትብብር ይጠይቃል:: ከዚህ አኳያ መጠይቁን በጥንቃቄ እንዲሞሉልን እየጠየቅን ስለትብብርዎ እናመሰግናለን::

1. ከአፍ መፍቻ ቋንቋዎ በተጨማሪ የሚያውቋቸው ቋንቋዎች እነማን ናቸው?
   1.1 ____________
   1.2. ____________
   1.3. ____________
   1.4. ____________
2. በማሰልጠኛ የቆዩባቸው ዓመታት ____________
3. በአማርኛ ቋንቋ መምህርነት ያገለገሉበት ዘመን ____________
4. አማርኛን ለማስተማር ያለዎት ፍላጎት
   ሀ. በጣም ከፍተኛ ለ. ከፍተኛ ሐ. መካከለኛ መ. ዝቅተኛ ሠ. በጣም ዝቅተኛ
5. ባስተማሩባቸው ክፍሎች በአንዳንዳቸው ምድብ ምን ያህል ተማሪዎች ነበሩ?
   ____
6. በገለፀ ለይተው ለሚያውቁት ዓላማ የተማሪዎችን የክፍል ውስጥ አቀማመጥ ይለዋውጣሉ?
   አዎ____________ አልለውጥም____________
   ካልለወጡ ለምን? ____________
   ____
   ____
   ከለወጡ ለምን ያህል ጊዜ? ____________
7. የተማሪዎችም የጽሑፍ ትምህርት ዓላማ ምንድን ነው? ____________
   ____
   ____
8. ለጽሑፍ ትምህርት ዓላማ ማስፈፀሚያ ያዘጋጁት መለማመጃ አለ? ____________
   ካለ ምን? ____________
9. የተማሪዎችን የጽሑፍ ስህተት ዓይነቶች ያውቋቸዋል? ____________
   የትኞች ናቸው? ____________ ____________ ____________ ____________
   ____________ ____________ ____________

.../

10. የጽሑፍ ች ስሀተቶች ምንድን ናቸው ይላሉ? ________________

____

____

11. የተማሪዎችን የጽሑፍ ስሀተት ያርማሉ? ________________
በምን ዘዴ? ________________

____

____

የሚያርሙ ከሆነ ለምን? ________________

____

____

12. ለጽሑፍ ስሀተት እርማት ሲሰጡ እንዴት ነው በየትኛው እንደሆነ አማራጩን በመከበብ ያመልክቱ::
 ሀ. ትክክለኛውን መልስ በመስጠት
 ለ. በአማርኛ ማብራሪያ በመስጠት
 ሐ. በተማሪዎቹ አፍ መፍቻ በማብራራት
 መ. ሌሎች ስልቶችን በመጠቀም
 ሠ. ግንዛቤው የለኝም::
 መልስዎ 'መ' ከሆነ ስልቶቹን ይጠቁሙን::

____

____

____

13. በአማርኛ ቋንቋ ጽሑፍን ሲያስተምሩ ግልፅ የሆነ የማስተማር ዘዴ ይከተላሉ?
 ሀ. አዎ ________________
 ለ. አልከተልም ________________
 ሐ. ካልተከተሉ ለምን? ________________
 መ. የሚከተሉ ከሆነ የቱ ነው? ________________

14. ተማሪዎችዎ የሚፈጽሟቸውን የአማርኛ ጽሑፍ ስሀተቶችን በተመለከተ በአማርኛ ቋንቋ ሌላ የትምህርት ዓይነት ከሚያስተምሩ መምህራን ከክፍል ትምህርት ዓይነት ከሚያስተምሩ መምህራንና ከክፍል ትምህርታቸሁ መምህራን ጋር ያደረጉት ውይይትና የተገኘ መፍትሄ አለ? ________________

____

ፈጽሞ	በጣም ለብዙ ጊዜ	ለብዙ ጊዜ	አንዳንድ ጊዜ	በጣም አንዳንድ ጊዜ
____	____	____	____	____
____	____	____	____	____

15. ተማሪዎችዎ የሚጽፉበትን ርዕስ ጉዳይ በንግግር ይለማመዱበታል?

ፈጽሞ	ለብዙ ጊዜ	አንዳንድ ጊዜ	ለትንሽ ጊዜ	በጣም ለትንሽ ጊዜ
____	____	____	____	____

16. አሁን ያለው መደበኛው የማስተማሪያ መጽሐፍ ጽሑፍን ያለማምዳል?

ፈጽሞ ____ በጣም በጥሩ ሁኔታ ____ በጥሩ ሁኔታ ____ በመጠነኛ ሁኔታ ____ በአነስተኛ ሁኔታ ____

17. በተማሪያቸም የጽሑፍ ትምህርት የተሻለ ለምምዱ ምቹያቸ ርዕሶች የትኞቹ ናቸው?

ሀ. ነጠላና ገልፀ የሆኑት

ለ. በምሳሌያዊ ንግግር የሚቀርቡት

ሐ. አጠቃላይ ነት ያላቸው

መ. ሁሉም ናቸው::

18. የተማሪያቸን የጽሑፍ ስህተት ሲከታተሉ ያገኙቸው ጉልህ ችግሮች በምን አካባቢ ያሉት ይበዛሉ?

ሀ. በድምፀ ለ. በቃላት ሐ. በዐ. ነገሮች መ. በሆሄ አስጣጥ

ሠ. በሁለም ረ. ችግሮቹን ለመለየት አልቻልም::

19. ከዚህ በላይ ለመረጡት ከፍተኛ የጽሑፍ ስህተት ዓይነት መፍትሄው ምንድን ነው ይላሉ? ________________

____

____

____

20. ተማሪያቸም በአማርኛ ሲጽፉ የሚፈጥሯቸውን ስህተቶች ሲመለከቱ የትኛውን ይመስላሉ? በከፍተኛ ሁኔታ በተደጋጋሚ የሚከሰተውን ብቻ ይምረጡ::

ሀ. በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ያሉ ቃላት በቅርፀ ከአማርኛው ጋር ስለሚመሳሰሉ በፍች ስለሚለያዩ::

ለ. በአማርኛ ቋንቋ ያለው ስያሜ በነሱ አፍ መፍቻ አለመኖሩን

ሐ. የቃሉ ድምፀቾ በታቸውን በመለዋወጣቸው የሚፈጥሩት ችግር

መ. የራሳቸውን አፍ መፍቻ በአማርኛው ቃል በታ ተከቶ የመጠቀም

ሠ. የራሳቸውን ቋንቋ ቃል አንዓለ ወስደ የአማርኛውን ቋንቋ ባህሪ እንዲይዝ የማድረግ

ረ. ለአያንዓንዱ በታ ጊዜና ሁኔታ የሚያገለግለውን የአማርኛ ቋንቋ ቃል ለየትኛውም በታ ጊዜና ሁኔታ እንደሚሠራ በመገመት የመጠቀም

ሰ. የአፍ መፍቻውን ቋንቋ መዋቅር በመለወጥ የመገለገል ችግር::

21. ከዚህ በላይ በከፍተኛነቱ የመረጡትን የጽሑፍ ችግር ለማቃለል መፍትሄው ምንድን ነው ይላሉ?

1. ________________
2. ________________
3. ________________
4. ________________

22. ተማሪያቸ ለሚጥሯቸው የጽሑፍ ችግሮች የአካባቢው ነዋሪ አስተዋጽኦ አለው?

አዎ ________ የለውም ________

መልስዎ አዎ ከሆነ ምንድን ነው? ____

____

____

____

" የለውም " የሚሉ ከሆነ ለምን? ____

____

____

____

ዓመታዊ የትምህርት ዕቅድ

ተራ ቁ.	ርዕሥ	ምንባብ/ተጠማሪ	ገጽ
1	ቃላት		
1.1	የቃላት አመሠራረት	• ቋንቋና ጽሕፈት	
1.1.1	ነጠላ	• ማይጠው ተናገር	
1.1.2	ድርብ	• ረ ዣብ ሥንት ቀን	
1.2	የቃላት ውክልና	ይፈጃል	
1.2.1	ነጠላ ትርጉም		
1.2.2	ድርብ ״		
1.3	የቃላት አገልግሎት		
1.3.1	״ አጠናን ዘዴ		
2	ዐረፍተ ነገር		
2.1	የዐ. ነገር ዓይነቶች	• የባህር ላይ ዝዛ	
2.2	ዐ. ነገርን መመሥረት	• ጉደኞቹ	
2.3	ዐ. ነገርን ማቃናት	• የከፋው አባተ	
2.4	ዐ. ነገርን መተርጐም	• ደብዳቤ	
3	ሐረግ		
3.1	ሠማዊ		
3.2	ግሣዊ	• በዓሳማችን የለዶ	
3.3	ቅጽላዊ	ትምህርት	
3.4	ንዑስ	• ሠላም	
3.5	ጥገኛ		
3.6	ዐቢይ		
4	አንቀጽ		
4.1	የአንቀጽ ክፍሎች	• ትዝታ	
4.2	የአንቀጽ ቅርጾች	• ገፊት፣ፍላጉትና	
4.3	የአንቀጽን የማቀነባበሪያ ሥልት	ተገባር	
4.4	አንቀጽን የማሥፋፋት ሥልት	• ጉደኞቹ	
5	ሥርዓተ ነጥብ		
6	ድርሠት	• አሉላ አባ ነጋ	
6.1	ለበለድ	• የጸጌ ትዳር	
6.1.1	አተር	• ደብዳቤ	
6.1.2	ረጅም	• የከፋው አባተ	
7	አንጸሮተ ጽሑፍ	ደብዳቤ	
7.1	የማሣጠር አገልግሎት	• ረ ዣብ ሥንት ቀን	
7.2	״ ሥልት	ይፈጃል	
7.7.2	እናት ጽሑፍ		
7.2.2	ቀጽ ״		
8	ሥነ ግጥም		
8.1	የግጥም ዓይነቶች	• አሣት አመድ ወሰደ	
8.1.1	ሠንጐ መገን	• ችግሩ ይህ ነበር	
8.1.2	ዘይቤ		
8.2	የግጥም መስከች		
8.2.1	ተራና ዘይቤያዊና ቅኔያዊ ግጥም		
8.3	በግጥም ውስጥ የሚገኙ ስያሜዎች		
8.4	የግጥም ባህሪያት		

ተራ ቁ.	ርዕሥ	ምንባብ/ተጨማሪ	ገጽ
9	ተውኔት		
9.1	የተውኔት አላባዊያን	.ጠለፋ	
9.2	የተውኔት ዓይነቶች	.የጽጌ ተዳር	
10	ፈሊጣዊ ንግግር	.የከፋው አባተ ደ.	
11	ዘይቤ		
11.1	የዘይቤ ዓይነቶች	.እሣት አመድ	
11.1.1	ሰውኛ	ወለደ	
11.1.2	ተለዋጭ		
11.1.3	ተነፃፃሪ		
11.1.4	[illegible]		
11.1.5	ኩሸት		
12	ተረትና ምሣሌያች	.የጽጌ ተዳር	
13	ቅኔ		
13.1	የቅኔ ዓይነቶች	.እሣት አመድ	
13.1.1	ሠምና ወርቅ	ወለደ	
13.1.2	ምርምር		
13.2	የቅኔ አተረጓጎም ዘዴ		
13.2.1	በማጥበቅና በማላላት		
13.2.2	ፍካሬያዊ ትርጉም		
13.2.3	የቃላት ግጥሚያ		
13.2.4	ታሪክን በማወቅ		

6 ገጽ

BUTAJIRA HIGH SCHOOL

ANNUAL PLAN OF TEACHING

NAME__________ SUBJECT__________ GRADE__________

NO. OF PERIODS PER WEEK________ TOTAL PERIODS ALLOCATION______ ACADEMIC YEAR 1989

SEMESTER	UNIT AND SUB-UNIT	GENERAL OBJECTIVES	TOPICS & MAIN CONTENT	NO. OF PERIODS ALLOTED	TIME OF PERFORMING MONTH	REMARK
	1. ቃል 1.1 የቃላት አመሠራረት 1.2 የቃላት ውክልና 1.3 የቃላት አገልግሎትና አጠናን ዘዴ 1.4 ምንባብ 1.4.1 ድንጋጌ ጽሕፈት 1.4.2 ማይጨው ተናጋሪ 1.4.3 ረሃብ ስንት ቀን ይፈጃል ገጽ-1,7,47	.የቃላትን ባህርይ፣ ቅርጽና የአጠናን ዘዴዎችን እንዲገነዘቡ ማድረግ። .የቃላትን ትርጉም ከአገባብ ወሰየትን እንዲለማመዱ ማድረግ። .በተለያዩ ቃላት ዐ.ነገሮችን በመሥራት እንዲለማመዱ ማድረግ። .በቃላት /በየገዱ/ መካከል የሚኖረውን የትርጉም ተመሣሣይነትንና ልዩነትን የማስረዳት ችሎታቸውን እንዲያዳብሩ ማድረግ። .ቃላት ቅርጻቸውን በሚለውጡበት ወቅት የትርጉም ለውጥ የሚያስከትሉ መሆኑን ይገነዘቡ።	1.1.1 ነጠላ ቃላት 1.1.2 ድርብ ቃላት 1.2.1 ነጠላ ትርጉም 1.3.1 ቦታ 1.3.2 ጊዜ 1.3.3 አድማጭ 1.3.4 ርዕሰ ጉዳይ 1.3.5 ተመሣሣይ ትርጉም 1.3.6 ተቃራኒ ትርጉም 1.3.7 ማጥበቅና ማላላት			

__________ SIGNATURE OF SUBJECT TEACHER

__________ DEPARTMENT HEAD

__________ DIRECTOR

BUTAJIRA HIGH SCHOOL

A N N U A L P L A N O F T E A C H I N G

NAME ____________ SUBJECT ____________ GRADE

NO. OF PERIODS PER WEEK ________ TOTAL PERIODS ALLOCATION ______ ACADEMIC YEAR 1989

SEMESTER	UNIT AND SUB-UNIT	GENERAL OBJECTIVES	TOPICS & MAIN CONTENT	NO. OF PERIODS ALLOTED	TIME OF PERFORMING MONTH	REMARK
	3. ቁረገ 3.1 ምንባብ 3.1.1 በዓለማ ቾን የሰቁ ትምህርት ፍሳጕት 3.1.2 ሠላም /ገጽ-53,57/ 4. አንቀጽ 4.1 የአንቀጽ ክፍሎች 4.2 የአንቀጽ ቅርጾች	• የቁረገ ዓይነቶችንና በሀር ያቾውን ተገንዝበው እንዲገለገሉበት ለማድረግ። • የባለቤቶች የተሳቢንና የማ/አንቀጽን አገባብ ሥለትን /በዐ.ነገር ውስጥ/ ይገነዘባሉ። ይተነተናሉ። • የተጋና መስተፃምር ዓይነቶች፤ የዐ.ነገርንና የቁረጎችን በሀር ያትን አገባብን እንዴት መፀሰን እንደሚችሉ ይለምዳሉ። • ከሥዐሉ ገለፃዎች ፍሬ ነገርቾን ማውጣት ይለምዳሉ። • የመሰክም አንቀጽ አፃፃፍንና በሀር ያትን ያውቃሉ። • የአንቀጽ አገላለፁትንና ቅርጽን ይለያሉ። አወቃቀሩንም ይለማመዳሉ	3.1. ማዬ 3.2. ገሣዬ 3.3. ንዑስ 3.4. ተገና 3.5. መደበኛ • ባለቤት • ማሠሪያ አንቀጽ • ተሳቢ 3.6. የማስተዋል ጥያቄ 4.1.1 መግቢያ 4.1.2 አካል 4.1.3 መደምደሚያ	6 ክፍለ ጊዜ		

SIGNATURE OF SUBJECT TEACHER

DEPARTMENT HEAD

D I R E C T O R

[illegible][1*] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible][2] [illegible][3]
[illegible][4] [illegible][5] [illegible][6] [illegible][7]
[illegible] [illegible][8] 160-180

[illegible][9] [illegible]
[illegible]

[illegible][10] [illegible][12] [illegible][13] [illegible]

[illegible][14][15] [illegible][16] [illegible]

[illegible] 89

[illegible][17] [illegible] 5 20

[illegible][18] [illegible][19] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible][20] [illegible][21] [illegible][22] [illegible]

[illegible][23] [illegible]

[illegible][24] [illegible]

[illegible][25] [illegible][26] [illegible]

[illegible]

[illegible][27][28] [illegible]

[illegible][29] [illegible]

[illegible]

[illegible][30] [illegible][31] [illegible]

[illegible]

* [illegible]

በቡታጅራ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤት

የ1989 ዓ/ም የ10ኛ ክፍል የአንደኛው መንፈቅ ዓመት አጠቃላይ የአማርኛ ቋንቋ ፈተና

መመሪያ አንድ: ከጥያቄ 1-8 ላሉት የተለያዩ ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ ሆሄ ጻፍ/ፊ/

_______1. ከሚከተሉት አንዱ 'ነት' በመድረሻው ላይ ሊጨመርበት ስም ይሆናል::
ሀ/ ቀጥር ለ/ ድርጎ ሐ/ ቀለብ መ/ ጥሩ

_______2. ከሚከተሉት አንዱ 'ት' ሲጨመርበት መድረሻውን ግዕዝ አድርጎ ስም ይሆናል::
ሀ/ ደለዘ ለ/ ወገዘ ሐ/ ገበዠ መ/ ከለሰ

_______3. ዋጋችንን ሰጥተውን ሄዱ:: የዚህ ዓርፍተ ነገር ባለቤት_______ ነው::
ሀ/ እነርሱ ለ/ እሱ ሐ/ እኛ መ/ እናንተ

_______4. በተራ ቁጥር '3' ዐርፍተ ነገር ውስጥ ቀጥተኛ ተሳቢው_______ ነው::
ሀ/ ዋጋ ለ/ ለኛ ሐ/ እነርሱ መ/ የለውም

_______5. በተራ ቁጥር '3' ውስጥ ኢርቱዕ ተሳቢውን የማይመለከተው ቃል የትኛው ነው?
ሀ/ ዋጋችንን ለ/ ሰጥተውን ሐ/ እነርሱ መ/ ሄዱ

_______6. ወፎች ከደፍ ለማምለጥ ይከንፋሉ:: የተሰመረበት ቃል ፍቺ_______ ነው::
ሀ/ በረደ ለ/ ብርድ ሐ/ ቁር መ/ ኃይለኛ ዝናብ

_______7. 'እኔ እከፍላለሁ' አለ፤ መጠጥ በበተው ለማን:: የተሰመረበት ቃል ትርጉም
ሀ/ በሳለው ለ/ በገደፈው ሐ/ ባፈነው መ/ ባጠራው

_______8. የሰውነቱ ቆዳ እየተንቀጠቀጠ ለብዙ ቀናት ናወዘ:: የተሰመረበት ቃል በፍቺ የሚስማማው_______ ነው::
ሀ/ ተቅበዘበዘ ለ/ ተንቀራጠጠ ሐ/ ተክለበለበ መ/ ሀ ና መ

መመሪያ ሁለት: ከጥያቄ 9-18 ያሉት ቀጥሎ በቀረበው አጭር አንቀጽ ላይ የተመሠረተ የተለያዩ ጥያቄዎች ናቸው:: የትክክለኛውን መልስ ምርጫ ጻፍ/ፊ/::

ጥርት ያለ የበጋ ሰማይ ዝናብ በተሸከሙ ጡንቻማ ጥቁር ደመናዎች ይረገጣል:: ድንጋጤ የገጠሙ የቀበና ወንዝ ፈረሰኛ ይጀመረዋል:: በአቧራ ይጨናበሱ የነበሩ መስኮች ለምለም ሣር ይፈነጥቁባቸዋል::

_____9. ይህ አንቀፅ በአጠቃላይ በየትኛው የዓርፍተ ነገር ዓይነት የተገነባ ነው::
ሀ/ በነጠላ ለ/ በድብልቅ ሐ/በድርብ መ/ በነጠላና በድብልቅ

_____10. የአንቀጽ የመጀመሪያ ዓርፍተ ነገር የተነገረው /የተጻፈው/ በየትኛው የአርፍተ ነገር አቀራረብ ስልት ነው::
ሀ/ በገቢር ለ/ በተገብሮ ሐ/ በገቢርና በተገብሮ መ/ __________

_____11. የመጀመሪያውን ዐርፍተ ነገር ባለቤትን ቀጥተኛ ተሳቢና ማሠሪያ አንቀጽ ከሚከተሉት እንደ አንዱ አድርጎ ይፋ ማውጣት ይቻላል::
ሀ/ ጥርት ያለውን የበጋ ሰማይ ዝናብ የተሸከሙትን ጡንቻማ ጥቁር ደመናዎች ይረግጣል::
ለ/ ጥርት ያለው የበጋ ሰማይና ጡንቻማዎች ጥቁር ደመናዎች ይረግጧሉ::
ሐ/ ዝናብ የተሸከሙት ጡንቻማ ጥቁር ደመናዎች ጥርት ያለውን የበጋ ሰማይ ይረግጡታል::
መ/ ዝናብ በተሸከሙ ጡንቻማ ጥቁር ደመናዎች ጥርት ያለው የበጋ ሰማይ ይረገጣል::

_____12. 'ፈረሰኛ' ሲል ምን ማለቱ ነው?
ሀ/ ጋላቢ ለ/ ተጨዋች ሐ/ ፍፍቴ መ. ዳሌጋ

_____13. የሁለተኛው ዐርፍተ ነገር ማሠሪያ አንቀጽ ጉድለት አለው:: ጉድለቱ ከሚከተሉት በአንዱ ይቃናል::
ሀ/ ይጀምራሉ ለ/ ይጀምረዋል ሐ/ ይጀምራል መ/ ጀምርአል

_____14. ይህ ፅሑፍ ከድርሰት ዓይነቶች ለየትኛው ምሳሌ ይሆናል::
ሀ/ ለተራኪ ለ/ ለገላጭ ሐ/ ለሥዕላዊ መ/ ለአመዛዛኝ

_____15. በሰስተኛው ዐርፍተ ነገር ውስጥ ተሳቢው _______ ነው::
ሀ/ መስኮች ለ/ ሣር ሐ/ ሰማይ መ/ ለምለም

_____16. 'ድንጋዮቹ የገጠጡ' የሚለው ሃረግ፣ በሁለተኛው ዐርፍተ ነገር ውስጥ የገባው _____ሆኖ ነው::

_____17. በተራ ቁጥር '16' ላይ የተመለከተው ሐረግ _____ ነው
ሀ/ ንዑስ ሐረግ ለ/ ጥገኛ ሐረግ ሐ/ መስተዋድዳዊ ሃረግ መ/ መደበኛ ሐረግ

_____18. የአንቀጽ ሉተኛ ዐረፍተ ነገር ባለቤት_____ ነው::
ሀ/ ድንጋዮቹ የገጠጠ ለ/ የቀነና ወንዝ ሐ/ ፈረሰኛ መ/ ድንጋዮቹ

<u>መመሪያ ሦስት: ከጥያቄ 19–24 ያሉት ጥያቄዎች በቀረበው ምንባብ ላይ የተመሠረቱ ናቸው:: በምንባቡ መሠረት የትክክለኛውን መልስ ሆሄ አመልክት/ቺ/</u>

<u>ም ን ባ ብ</u>

.. የሕግ ነገር የዋዛ አይደለም.. ፀሐፊው በኩራት ተኮፍሶ 'ከእኔ ወዲያ ፀሐፊ' በሚል ስሜት:: ቀጠለና 'የሕግ ፅሑፍ ማንም የሚፅፈው ነገር አይደለም':: ለመጻፍማ ዛሬ ማን የማይጽፍ አለ ዋና ነገሩ ግን ባለጋራውን ሊረታ የፈለገ ነገረኛ ዳኛውን የሚያዋዛ፣ ዳኛውን 'በዋል ፈሰስ ነው' አለው፣ የቋጠረውን ከር በጥርሱ እየቀረጠ::

ራፖር ፀሐፊው ከሌሎች ፀሐፊዎች የሚሻለበት ሁኔታ ስላለው ገና ከመምጣቱ በሕብረተሰቡ ዘንድ ታዋቂነትን አተርፏል:: ፍርድ ቤቶች አካባቢ እየተዘዋወረ በየአጋጣሚው የሚያጋጥመውን የሕግ ቁጥር ሁሉ ለአንድ ወቅት ያገለግላል በሚል መንፈስ ሲመዘግብና ሲያጠና የኖረ ነው:: ደሴና አዲስ አበባ በሚመላለሱ ነጋዴዎች የነጋሪት ጋዜጣ ያስመጣል:: ጊዜ ያለፈባቸው ቢሆኑም የተለያዩ ጋዜጦች ይሰበስባል፣ በተለይ ለህግ አምድ ለዩ ሱስ አለው:

_____19. 'ነገረኛ' ሲል _______ ማለቱ ነው::
ሀ/ አመለኛ ለ/ ተሟጋች ሐ/ ባለጉዳይ መ/ ለ ወይም መ

_____20. 'ተኮፈሰ' ሲል ምን ማለቱ ነው?
ሀ/ ተጀነነ ለ/ ተደነበረ ሐ/ ተመፃደቀ መ/ ተገማሸረ

_____21. 'በዋል ፈሰስ' ሲል ምን ለማለት ፈልጎ ነው?
ሀ/ ግድየለሽ ነው ለ/ ዓላማ የሌለው ነው ሐ/ ከንቱ ነው መ/ ሁሉም

_____22. "የሕግ ነገር የዋዛ አይደለም" ሲል ምን ማለቱ ነው::
ሀ/ የሕግ ነገር ጥንቃቄ ይጠይቃል፤ ለ/ የሕግ ጉዳይ ችሎታን ይጠይቃል::
ሐ/ የሕግ ነገር የመንፈስ ጥንካሬን ይሻል::
መ/ ሕግ ወላዋዮችን አይቀበልም::

_____23. የሁለተኛው አንቀፅ አቀራረብ ዘይቤያዊ /ፈሊጣዊ/ ነው:: በየትኛው የዘይቤ ወይም የፈሊጥ አይነት ቀርቧል::
ሀ/ በምፀት ለ/ በሰውኛ ሐ/ በተምሳሌት መ/ በአንፃር

_____24. ከሚከተሉት አንዱ ባለጋራውን ለመርታት ስለሚፈለግ ሰው ትክክል አይደለም::
ሀ/ ዳኛውን እያጫወተ ነገሩን ማቅረብ አለበት
ለ/ ዳኛውን እያጫወተ ትክክለኛውን አንቀጽ መጥቀስ ይገባዋል::
ሐ/ ዳኛውን እያከበረ ትክክለኛውን አንቀጽ መጥቀስ አለበት::
መ/ ጋዜጦች የሚሰበስቡና ትክክለኛውን አንቀጽ አንጓሆን ያሻል::

መመሪያ አራት: <u>ከዚህ በታች ቅደም ተከተሉ የተዘበራረቀ አንቀጽ ቀርቧል ሃል/ሻል/ በጥንቃቄ እያነበብሀ/ሽ/ የትክክለኛውን ቅደም ተከተል ምርጫ በተራ ቁጥሩ አንፃር ጻፍ/ፊ/</u>::

_____25. ሀ. በዚህ ላይ ያያትን ሁሉ የምታማልል ምንታምር የምትባል ኮረዳ አሸሻጭ ስላለቻቸው ገበያቸው ምን ጊዜም ሞቅ ያለ ነው::

_____26. ለ. ጠርሙስ ከቷገሳውን ከየት እንደሚገዛ ወስኗል::

_____27. መ. ወይዘሮ ሰውነቱ አረቄያቸውን የሚያስመጡት ከጎጃም እንደሆነ ይነገርላቸዋል:

_____28. ሠ. አንጡት በየቀኑ ጉራ እያለ በተለይ ከምንታምር ጋር ዘምዱናውን ካጠናከረ ቆይቷል::

_____29. ረ. በቀጥታ የሚሄደው ወደ ወይዘሮ ሰውነቱ መሸታ ቤት ነው::

_____30. ሰ. ጠርሙስ ካተካሳውን ያለማስያዣ የለቀቀችለትም እርሷው ነበረች::

የአማርኛ ክፍለ ትምህርት

ማረጋገጫ

እኔ ስሜ፡ ሰርካለም፡ ካሣዬ፡ በቃሌ፡
(የሠራሁ) ለ የኮሚቴ፡ [illegible]፡ [illegible]፡ [illegible]፡ [illegible]፡
(ለማሠራት) ለ በቃ [illegible]፡ በቃሌን፡ [illegible]፡ [illegible]፡
(የሰጡ) ለ [illegible]፡ [illegible]፡ [illegible]፡ ከኮሮት፡ ተመዝግቧል፡
(216) ለ የተሠጠ [illegible]፡ [illegible]፡ የኮሚሽኔ፡ [illegible]፡
(ለመግለጽ) ለ በማረጋገጥ፡ [illegible]፡ ከዚህ ተፈረመ፡፡

የአስተርጓሚ፡ ስም፡
[illegible]

ሰርካለም

በአቅራቢ፡ [illegible]

[illegible]

[illegible]

አባሪ 13

ማረጋገጫ

እኔ ስምና ፊርማዬ ከዚህ በታች የተጠቀሰው ይህ ጥናት የራሴ ሥራ መሆኑንና በጥናቱም ውስጥ የተጠቀምኩባቸውን ምንጮች በሙሉ የጠቀስኩ መሆኑን አረጋግጣለሁ::

ስም ሥኛገሎ፡ አስፋው

ፊርማ [signature]

አድራሻ፤ አዲስ አበባ ዩኒቨርስቲ፤ የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና
ስነ ጽሑፍ ክፍል፤ አዲስ አበባ::

የማስረከቢያ ቀን፤ ግንቦት 15/1989 ዓ.ም.